

CHALMERS

Hållbara stadskärnor ur ett platsutvecklingsperspektiv

*Med utgångspunkt i Borås stadskärna och aktörer
inom fastighet, utbud och kommunens
samhällsplaneringsenhet*

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och Entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik [AE]

LOUISE EKLUND

ALICE ÖSTVIK

INSTITUTIONEN FÖR ARKITEKTUR OCH SAMHÄLLSBYGGNADSTEKNIK, STADSBYGGNAD

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, 2020

www.chalmers.se

EXAMENSARBETE ACEX20

Hållbara stadskärnor ur ett platsutvecklingsperspektiv

Med utgångspunkt i Borås stadskärna och aktörer inom fastighet, utbud och kommunens samhällsplaneringsenhet

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

LOUISE EKLUND

ALICE ÖSTVIK

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Stadsbyggnad

CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, 2020

Hållbara stadskärnor ur ett platsutvecklingsperspektiv

Med utgångspunkt i Borås stadskärna och aktörer inom fastighet, utbud och kommunens samhällsplaneringsenhet

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

LOUISE EKLUND

ALICE ÖSTVIK

© LOUISE EKLUND, ALICE ÖSTVIK, 2020

Examensarbete ACEX20

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik
Chalmers Tekniska Högskola 2020

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Stadsbyggnad

Chalmers Tekniska Högskola

412 96 Göteborg

Telefon: 031-772 10 00

Omslag:

Sandwalls plats i Borås stadskärna. Bild tagen av Borås TME AB (2016).

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Göteborg 2020

Hållbara stadskärnor ur ett platsutvecklingsperspektiv

Med utgångspunkt i Borås stadskärna och aktörer inom fastighet, utbud och kommunens samhällsplaneringsenhet

Examensarbete inom kandidatprogrammet

Affärsutveckling och entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik

LOUISE EKLUND

ALICE ÖSTVIK

Institutionen för arkitektur och samhällsbyggnadsteknik

Stadsbyggnad

Chalmers Tekniska Högskola

SAMMANFATTNING

Sverige jobbar tillsammans med 192 stycken länder utifrån de Globala målen för att främja en hållbar utveckling, där Sverige uttalat sig vilja vara föregångare när det kommer till ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. Traditionellt sett har värdeskapandet i städer främst varit kommunens ansvar, men numera är samverkan kring detta för stadens olika aktörer allt mer vedertaget. Centrumbolag och aktörer i stadskärnor vet många gånger inte hur de skall angripa hållbarhetsfrågorna.

Examensarbetets ambition är att underlätta för stadskärnans olika aktörer inom fastigheter, utbud och kommunens samhällsplaneringsenhet att samverka i hållbarhetsarbetet, för att på så vis uppnå en mer attraktiv stadskärna.

Den kvalitativa undersökningen har skett genom en fallstudie på Borås stadskärna och en komparativ undersökningsdesign genom inläsning av dokument och litteratur inom hållbar stadsutveckling tillsammans med semistrukturerade intervjuer. 47 stycken hållbarhetsparametrar kunde identifieras som viktiga inom hållbar stadsutveckling genom rapportens teoretiska referensram.

Majoriteten av respondenterna menar att en hållbar stadskärna skulle vara gynnsam inte minst ur ett marknadsföringsperspektiv och för att attrahera besökare till stadskärnan. Att ekonomisera hållbarheten var även en aspekt som lyftes. Utifrån intervjuerna kunde slutsatsen dras att samtliga 47 hållbarhetsparametrar är möjliga för aktörerna inom stadskärnan att samverka kring. Däremot kan det tydas att det finns parametrar som är mer eller mindre relevanta för enskilda aktörer eller aktörsgrupper. Det påvisas även från intervjuerna och teorin att en del intressekonflikter kan uppstå - dels mellan aktörer men även mellan de olika hållbarhetsdimensionerna. För ett lyckat samarbete anses samfinansiering, engagemang och att genomföra små som stora projekt tillsammans vara framgångsfaktorer.

De slutgiltiga rekommendationerna består av en checklista som föreslår och belyser; samverkan, vision och strategi, att stadskärnan bör skapa tillgängliga miljöer för alla invånare, möjliggöra för multifunktionella ytor, gynna ett hållbart utbud och främja grönska och resiliens.

Nyckelord: stadskärna, hållbarutveckling, aktörer, hållbar stadskärna, ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet, samverkan

Sustainable city centers from a place development perspective

Based on Borås city center and actors in real estate, supply and the municipality's community planning

*Degree Project in the Bachelor's Programme
Business Development and Entrepreneurship*

LOUISE EKLUND

ALICE ÖSTVIK

Department of Architecture and Civil Engineering
Urban Design
Chalmers University of Technology

ABSTRACT

Along with 192 other countries Sweden focus their infrastructural plan of work on the Global goals, all for a future with a more sustainable city development. Sweden has set their target to become a pioneering country in economic, social and ecological sustainability. Traditionally, value creation in cities and the work going into making a city more attractive has primarily been the responsibility of the municipality. However nowadays collaboration between the city's various stakeholders have increased. Important organizations and companies that employ many inhabitants have their say but often is the sustainable aspect set aside for economic interests.

The aim of the degree project is to facilitate for the city's various actors in real estate, supply and the municipality's community planning unit to collaborate in the sustainability work, in order to achieve a more attractive city center. Our qualitative and comparative study has been carried out by reading documents and literature in sustainable urban development. This has further been investigated through semi-structured interviews. 47 sustainability parameters have been identified as important in sustainable urban development through the theoretical frame of reference.

A majority of the respondents thought that a sustainable city center would be favorable not at least from a marketing perspective. Through the interviews it can be concluded that all 47 pieces of sustainability parameters are possible for the stakeholders within the city center to collaborate around. It's likely that there are parameters that are more or less relevant to individual stakeholders. What is illustrated from the interviews and our theory is that some conflicts of interest can arise. For a successful collaboration, co financing, commitment and finalization of both small and large projects stakeholders all together are considered as success factors.

The final recommendations consist of a checklist that suggests and highlights; collaboration, vision and strategy, that the city center should create environments for all residents, enable multifunctional spaces, promote a sustainable supply and promote greenery and resilience.

Key words: city center, sustainable development, actors, sustainable city center, economic, social and ecological sustainability, collaboration.

Innehåll

SAMMANFATTNING	I
ABSTRACT	II
FÖRORD	VI
1 INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Problemformulering	2
1.3 Mål	3
1.4 Syfte	3
1.5 Precisering av frågeställning	3
1.6 Avgränsningar	3
2. TEORETISK REFERENSRAM	4
2.1 Begreppet hållbar utveckling	4
2.1.1 Ekologisk hållbarhet ur ett stadsutvecklingsperspektiv	5
2.1.2 Ekonomisk hållbarhet ur ett stadsutvecklingsperspektiv	6
2.1.3 Social hållbarhet i stadsutveckling	8
2.1.4 Kritik gällande hållbarhetsdimensionerna och modellen Triple Bottom Line	9
2.2 Stads kärnornas uppkomst och drivkrafter	10
2.3 Indikatorer och utvecklingsområden för hållbarhet i stads kärnor	11
2.3.1 Citylab - Certifiering av en stadsdels hållbarhet	11
2.3.2 Rådet för hållbara städers fem målområden	16
2.3.3 Världsnaturfonden - Fem utmaningar för hållbara städer	18
2.3.4 Jan Gehl - Livet mellem husene och Cities for people	19
3. METOD	24
3.1 Utgångspunkt	24
3.2 Kvalitativ strategi	24
3.3 Fallstudiedesign	25
3.4 Kvalitativ intervju	29
3.5 Aktörsanalys - Urval av respondenter	29
3.6 Lista med parametrar	31
3.7 Kvalitet	31
3.8 Metoddiskussion	33
4. RESULTAT	35
4.1 Vad skulle aktörerna enligt dem själva vinna på, om stads kärnan blir mer hållbar?	35
4.2 Vilka parametrar arbetar aktörer i Borås stads kärna med idag och vilka anser de vara relevanta att arbeta med, för att göra den befintliga stads kärna de verkar i mer hållbar?	40

4.2.2 Aktörernas bidrag till hållbarhet inom Borås stadskärna idag	59
4.3 Hur skulle samverkan kring hållbarhet kunna se ut och kan en hållbarhetsvision vara värdefull enligt aktörerna?	63
4.3.1 Aktörernas hållbarhetsvisioner i Borås stadskärna	63
4.3.2 Hur kan samverkan kring hållbarhet se ut?	69
4.3.3 Vision Borås 2025	77
4.3.4 Samverkan i Borås och vision “Attraktion och Lust”	78
4.4 Hur kan nudging användas i stadskärnans hållbarhetsarbete?	79
5. DISKUSSION	82
5.1 Vad skulle aktörerna, enligt dem själva, vinna på om stadskärnan blir mer hållbar?	82
5.2 Vilka parametrar arbetar aktörer i Borås stadskärna med idag och vilka anser de vara relevanta att arbeta med, för att göra den befintliga stadskärna de verkar i mer hållbar?	84
5.3 Hur skulle samverkan kring hållbarhet kunna se ut och kan en hållbarhetsvision vara värdefull enligt aktörerna?	87
6. SLUTSATSER	90
6.1 Samverkan	90
6.2 Vision och Strategi	90
6.3 Skapa miljöer för alla invånare	91
6.4 Möjliggöra för multifunktionella ytor	91
6.5 Hållbart utbud	92
6.6 Främja grönska och resiliens	93
6.7 Slutgiltig checklista med parametrar	94
6.9 Avslutande ord	95
8. REFERENSLISTA	97
9. BILAGOR	102
Bilaga 1. Aktörsanalys av Borås stadskärna	102
Bilaga 2. Intervjumall och parameterlista	105
Bilaga 3. Respondenternas färgkodning av parametrarna	108

Förord

Examensarbetet omfattar 15 högskolepoäng och har genomförts på halvfart under våren 2020 av Louise Eklund och Alice Östvik. Rapporten skrivs som en del av det avslutande arbetet på programmet *Affärsutveckling och Entreprenörskap inom samhällsbyggnadsteknik* vid Chalmers Tekniska Högskola.

Vi vill rikta ett stort tack till de personer som tagit sig tid att dela med sig av sina kunskaper, erfarenheter och perspektiv under examensarbetets intervjuer. Tack till Helena Alcenius, Caroline Wallin, Gunnar Brinck, Magnus Kroon, Christer Södeliden, Bengt Himmelmann, Richard Mattsson, Lena Mellbladh, Anton Spets, Pi Johansson, Linda Hansson, Peter Serrander, Josefine Persson, Evelina Gunnarsson, Frida Springer och Sara Thiel.

Vidare vill vi även rikta ett tack till våra studiekamrater Andrea Appelqvist och Sally Johansson, som opponerade på rapporten vid slutpresentationen den 4 juni 2020, samt Helene Eklund och Isabella Eerola för korrekturläsning.

Ett extra stort tack till våra engagerade handledare Susann Haggren och Anna Liljenby från branschorganisationen Fastighetsägarna, som med stor energi delat med sig av sina ovärderliga kunskaper och kontakter. Sist men inte minst vill vi också rikta tacksamhet till vår examinator och handledare Jaan-Henrik Kain, som med sin stora erfarenhet och saklighet väglett oss framåt i med- och motgångar.

Stort tack - utan er hade vi aldrig lärt oss så mycket!

1 Inledning

I det inledande kapitlet introduceras bakgrunden till examensarbetet och vidare dess problemformulering, mål och syfte. Frågeställningarna presenteras och rapportens avgränsningar förklaras.

1.1 Bakgrund

Sverige har liksom 192 andra medlemsländer i FN också sagt ja till att:

1. Avskaffa extrem fattigdom, 2. Minska ojämställdhet, 3. Främja fred och rättvisa, 4. Lösa klimatkrisen. Genom att säga "JA" på frågan om de fyra ovanstående punkterna har FN:s medlemsländer förbundit sig till Agenda 2030, bestående av sina 17 mål och 169 delmål (Globala målen, u.å.). Vidare har den svenska regeringen yttrat sig att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030, detta gäller både globalt och på hemmaplan. Sverige ska internationellt sett vara en förebild för andra länder när det gäller ekonomisk, social som ekologisk hållbarhet.

I Sverige har alla ministrar i regeringen ett ansvar gentemot de Globala målen och att de genomförs. Men ensam är inte stark och därför måste alla delar av samhället, städer, organisationer, näringsliv, offentliga sektorn, forskare, enskilda individer med flera hjälpas åt med att se till så de Globala målen realiserar (Finansdepartementet, 2018).

Ansvar för städernas utveckling har historiskt sett främst legat på kommunen (Hörnkvist, 2019). Men en förändring har skett och fler aktörer har precis som med de Globala målen börjat hjälpas åt mer. Sätten att skapa värde i staden har börjat röra sig utanför de traditionella; fler fastighetsägare och bolag intresserar sig nu för urbana kvaliteterna bortom de rent kommersiella ytorna och har tillsammans med kommunen börjat utvecklat livet mellan husen (ibid.). Quadruple Helix är en modell som tydligt beskriver fenomenet kring den gränsöverskridande samverkan som blivit allt mer aktuell i städer, liksom den samverkan som blivit kring de Globala målen. Quadruple Helix-modellen förespråkar samarbete mellan näringsliv, akademien (högskola, forskning och universitet), offentlig sektor samt människan (i form av civilsamhället, medborgare, eldsjälur, entreprenörer, startups, ideella organisationer etc.). Fördelen med samverkan menar Hansson i sin bok *Kollektiv kompetens* (2003) är att nätverkandet som blir till följd av samverkan bidrar till kunskapsutbyte, större förståelse och bredare lärdomar; vilket är fördelaktigt i projekt där innovation är önskvärdt. Yang och Holgaard (2012) menar också på att människan och civilsamhällets delaktighet i samhället har en värdeskapande effekt, speciellt för samhällen där den sociala sammanhållningen och tilliten mellan människor är bristande eller till och med obefintlig. Trots Quadruple Helix-modellens alla fördelar finns det även nackdelar med samverkansmodellen då förväntningarna mellan aktörerna lätt kan skilja sig från varandra. Att förväntningarna och intresset i en konstellation på fyra olika aktörer skiljer sig är inget konstigt och svårt att undgå (Pallin, G & Sandlund, E; 2014). Brandenburger & Nalebuff (1996) redogör exempelvis i sin bok *Co-opetition* om hur skilda målbilder och förväntningar kan utgöra grunden till konflikt mellan aktörer. Författarna menar vidare på att det finns en risk att aktörerna i vissa fall även kan bli egocentriska i frågan om mål och intresse.

Samtidigt som man pratar om butiksdöd och tomma innerstäder bor globalt sett över hälften av jordens befolkning i städer (EEA-Europeiska Miljöbyrå, 2010), på en area som upptar 2% av jordens yta. I Europa bor närmare 75% av befolkningen i städer. 69% av Europas energiförbrukning och därmed också merparten av de växthusgaser som släpps ut, kommer från städerna (ibid.). Våra städer beskrivs innehålla många utmaningar; alltifrån hälso-, trygghet till miljöproblem och utifrån miljöperspektivet är städerna det största miljöhotet (Örn, 2012). Men det är i städerna som vi har enorma möjligheter till att skapa förändring och hitta lösningar som faktiskt kan angripa problemen och därmed bidra till förbättring som gör städerna mer hållbara (EEA- Europeiska MiljöByrå, 2010).

1.2 Problemformulering

Fastighetsägarna är en rikstäckande branschorganisation med starka lokala anknytningar som arbetar för att skapa en hållbar och fungerande fastighetsmarknad. Deras lokala förankring gör att de kan erbjuda sina medlemmar stöd i vardagen genom rådgivning, ett brett tjänsteutbud samt kompetensutveckling (Fastighetsägarna, u.å.). Branschorganisationen Fastighetsägarna arbetar främst med frågor fokuserade mot fastighetsbranschens förutsättningar där huvudsyftet ligger på att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle (ibid.). De kan även agera mellanhand mellan kommunen och sina medlemmar, på så vis skapas och främjas dialog och samverkan i staden vilket liknar modellen Quadruple Helix.

Susann Haggren och Anna Liljenby, näringspolitiskt ansvariga samt stadsutvecklingsexpert på branschorganisationen Fastighetsägarna, förklarar att centrumbolag i många städer inte vet hur de ska angripa hållbarhetsfrågorna gällande ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter kopplat till stadskärnan (personlig kommunikation, 2020-01-30). Det finns idag många sätt att arbeta med utvecklingen av stadskärnor, bland annat genom organisationen Svenska Stadskärnors utmärkelse "Årets Stadskärna". Det första steget för en stad att bli nominerad till "Årets Stadskärna" är att ansöka om att bli QM-märkt (Quality Mark-certifiering). I ansökningsformuläret till QM-certifieringen finns en rad olika kriterier som staden måste uppfylla för att bli certifierade. QM-certifieringen inkluderar däremot inte aspekter inom hållbarhetsdimensionerna.

Det finns såklart ytterligare certifieringar och rekommendationer inom miljö och hållbarhet som kan tillämpas i stadsdelar, men dessa syftar ofta till en ökad hållbarhet när *nya* byggnader, gator, torg och kvarter ska byggas. Vidare är hållbarhetsfrågorna komplexa och vad som är hållbart för en aktörsgrupp i stadskärnan, kanske inte är hållbart för en annan och så vidare.

Det är dessa aspekter som denna rapport tar avstamp i. Examensarbetet vill belysa hur aktörer inom kommunens samhällsplaneringsorgan, fastigheter och utbud (det vill säga stadens kommersiella verksamheter) i den *befintliga* stadskärnan, kan bidra till en ökad ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar stadskärna.

1.3 Mål

Examensarbetets mål är att underlätta för stadskärnans olika aktörer inom fastighet, utbud och kommunens samhällsplaneringsenhet att samverka i hållbarhetsarbetet, för att på så vis uppnå en mer attraktiv stadskärna.

Rapporten har sin utgångspunkt i Borås stadskärna, men målet med examensarbetets slutgiltiga rekommendationer är att de skall kunna tillämpas i flera stadskärnor runt om i Sverige.

1.4 Syfte

Syftet med examensarbetet är att ta fram en checklista bestående av hållbarhetsparametrar som aktörer inom fastigheter, utbud och kommunens samhällsplaneringsenhet kan samverka kring, samt klargöra hur och varför de bör samverka kring dessa, för att bidra till en hållbar utveckling.

1.5 Precisering av frågeställning

- Vad skulle aktörerna, enligt dem själva, vinna på om stadskärnan blir mer hållbar?
- Vilka parametrar arbetar aktörer i Borås stadskärna med idag och vilka anser de vara relevanta att arbeta med, för att göra den befintliga stadskärna de verkar i mer hållbar?
- Hur skulle samverkan kring hållbarhet kunna se ut och kan en hållbarhetsvision vara värdefull enligt aktörerna?
- Vilka parametrar bör aktörer inom stadskärnan arbeta med för att bidra till en mer hållbar stadskärna socialt, ekonomiskt och ekologiskt?

1.6 Avgränsningar

Avgränsningar i examensarbetet har gjorts med avsikt att ta fram hållbarhetsparametrar ur ett platsutvecklingsperspektiv för aktörer inom fastigheter, utbud och kommunens samhällsplaneringsenhet i befintliga stadskärnor.

Arbetet fokuserar på vilka parametrar som aktörerna inom Borås stadskärna kan samverka kring, för att bidra till en mer ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar stadskärna. Detta utesluter dock inte att resultatet kan användas i andra stadskärnor.

Eftersom arbetet ämnar att rikta in sig på befintliga stadskärnor, finns en begränsning i hållbarhetsåtgärder som annars kan tillämpas i planerings- och byggnadsskedet. Hållbarhet kring byggnadstekniska- samt fysikaliska aspekter kommer inte fokuseras på i examensarbetet.

Fokuset ligger på aktörernas samverkan i stadskärnan gällande offentliga ytor och utbud som tillsammans utgör stadens offentliga rum. Stadskärnans geografiska avgränsning görs genom Cityindex (2018), vilket kan läsas mer om i avsnitt 3.3.1.

2. Teoretisk referensram

Den teoretiska referensramen presenterar forskning, definitioner och relevanta dokument samt litteratur inom hållbarhet och stadsutveckling som legat till grund för examensarbetet. Syftet med kapitlet är att öka förståelsen kring de begrepp och problem som ingår i rapporten. Nedan redogörs begreppet hållbar utveckling och ekonomisk, ekologisk samt social hållbarhet kopplat till stadsutveckling. Vidare presenteras stadskärnornas uppkomst och drivkrafter. Slutligen presenteras de indikatorer och utvecklingsområden för hållbar stadsutveckling som härstammar från fyra olika källor, varifrån totalt 47 "hållbarhetsparametrar" kunnat identifieras. Dessa parametrar ligger till grund för intervjuerna och det slutgiltiga syftet med examensarbetet, vilket är att ta fram ett antal hållbarhetsparametrar som ska fungera likt en checklista som aktörerna i stadskärnan kan använda i sitt hållbarhetsarbete.

2.1 Begreppet hållbar utveckling

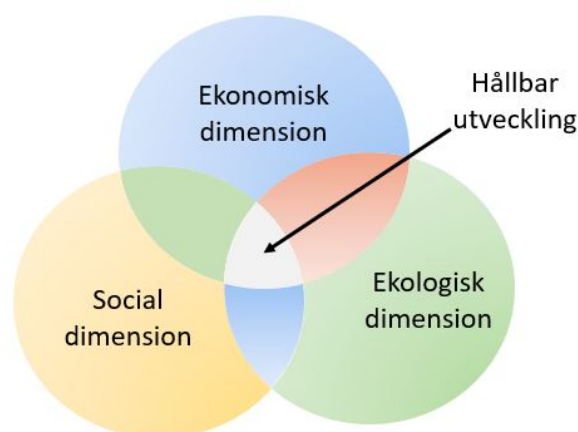
En allmän definition som ofta används för att beskriva hållbar utveckling är Brundtlandkommissionens som lyder;

“Sustainable development is development that meets the needs of the present without compromising the ability of the future generations to meet their own needs”

(Brundtland, 1987)

Innan FN presenterade och publicerade Brundtlandkommissionen associerades hållbar utveckling enbart med miljöfrågor. Det var först efter att kommissionen blivit vedertagen som man började väga in ekonomiska, sociala och ekologiska aspekter (Feger, C och Unemo, L. 2000). Idag är hållbar utveckling ett globalt och allmänt spritt begrepp vars innebörd och dimensioner länder över hela världen enligt Haugh och Talwar (2010), är överens om.

Triple Bottom Line introducerades 1994 av John Elkington och är ett ramverk som rekommenderar företag att fokusera på sociala och miljömässiga frågor lika mycket som de fokuserar på ekonomi och vinster (Kenton, 2020). I framtagandet av Triple Bottom Line tog Elkington bland annat avstamp i Brundtlandrapporten som flaggade för de sociala och ekonomiska dimensionerna och lyfte att dessa behövde integreras i hållbarhetsbegreppet för att få någon som helst effekt (Elkington, 2006). Triple Bottom Line belyser faktumet att företag antingen skapar eller förstör värde i flera olika dimensioner - ekonomiska, sociala och miljömässiga (Elkington, 2006).

Figur 2.1 Modellen är producerad av Alice Östvik utifrån Triple Bottom Line-modellen. Modellen representerar samspelet mellan de tre dimensionerna inom hållbar utveckling. Respektive dimension måste uppfyllas för att hållbar utveckling ska kunna uppnås (Boverket, 2020).

Utifrån modellen i bild ovan menar Gröndahl och Svanström (2010) att det ytterst sällan kommer gå att hitta tillvägagångssätt eller lösningar som tillfredsställer alla dimensioner optimalt. Med andra ord är det svårt att uppnå en hundra procentig hållbar utveckling. Av den orsaken kommer arbetet för en hållbar utveckling många gånger handla om att finna den mest lämpade balansen, det vill säga väga olika för- och nackdelar mot varandra. Hållbar utveckling handlar i stort sett alltid om att hitta kompromisslösningar, vilket även medför att man ställs inför olika etiska dilemman (ibid.). Utöver kompromisslösningar menar även författaren Sharachchandra M. Léle (1991) i sin kritiska recension att om en hållbar utveckling ska upprätthållas, så krävs det att innebörden konkretiseras. I de följande delkapitlen redogörs de tre hållbarhetsdimensionerna övergripande, för att ge en tydligare förståelse för respektive aspekt.

2.1.1 Ekologisk hållbarhet ur ett stadsutvecklingsperspektiv

Redan år 1987 genom Brundtlandkommissionen betonades det starkt att jordens resurser var begränsade och att de biofysiska gränserna kan överskridas. När dessa gränser skulle överskridas angav inte Brundtlandkommissionen, men vad som tydligt betonades var att samhällen trots ovissheten ändå måste styra samhället till att bli mer hållbara. Datumet på när de planetära gränserna kommer överskridas är idag inte längre någon fråga om när, utan något som sker just nu (WWF, 2018). Sanningen är att de planetära gränserna i dagsläget överskrids så mycket att det på sikt är ett hot mot vår egen överlevnad (ibid).

Ekologisk hållbarhet ses vanligen som den dimension av hållbarhet som sätter ramarna eller ligger till grund för de två andra hållbarhetsdimensionerna, social och ekonomisk (Lunds universitet, 2020). Syftet med ekologisk hållbarhet är att förmå att bibehålla långsiktiga funktioner vid liv. Exempel på funktioner kan vara odling och produktion av mat och energi, tillgång till rent vatten, förmågan att kunna reglera klimatet och att utrymme för rekreation (ibid.). Arbetet för ekologisk hållbarhet i Sverige beslöt riksdagen ska vägledas av ett miljömålssystem bestående av flertalet

mål; bland annat de 16 miljö kvalitetsmålen vilket beskriver det hållbara tillståndet i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till i framtiden. Definitionerna av miljö kvalitetsmålen har i uppgift att förtydliga dem och dess innebörd för att på så vis även kunna använda definitionerna som kriterier vid måluppföljning (ibid.).

Sveriges 16 miljö kvalitetsmål:

- Begränsad klimatpåverkan
- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Skyddande ozonskikt
- Säker strålmiljö
- Ingen övergödning
- Levande sjöar och vattendrag
- Grundvatten av god kvalitet
- Hav i balans samt levande kust och skärgård
- Myllrande våtmarker
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- Storslagen fjällmiljö
- God bebyggd miljö
- Ett rikt djur- och växtliv

(Listan tagen från Sveriges Miljömål (u.å.))

Ett av målen i miljö kvalitetsmålen som står med i listan ovan är *God bebyggd miljö*, ett mål som påvisar att den byggda miljön tillsammans med stadsutvecklingsperspektivet är en viktig aspekt att ta hänsyn till. En god miljö är en grundläggande förutsättning för människors livskvalitet och jordens överlevnad. Definitionen av vad en god bebyggd miljö är kan givetvis variera beroende på vilken aspekt man ser det utifrån och på så vis kan den byggda miljön även påverka människors livskvalitet på olika vis (Boverket, 2019). Att utveckla en stad utifrån ett ekologiskt hållbart stadsutvecklingsperspektiv hade haft en positiv inverkan på människans fysiska och psykiska ohälsa som är ett växande problem och utmaning vi ställts inför (ibid.). Grönka främjar inte bara människans hälsa och välbefinnande utan även planetens.

2.1.2 Ekonomisk hållbarhet ur ett stadsutvecklingsperspektiv

Vad som bland annat särskiljer den ekonomiska dimensionen från de ekologiska och sociala dimensionerna, är att överensstämmelsen kring dimensionernas kriterier och åtgärder skiljer sig. Kriterierna och åtgärderna för den ekonomiska dimensionen inte är lika tydlig, vilket enligt Wheeler, S. M. (2010) kan bero på att det finns ett glapp mellan de människor som tror på vetenskaplig rationalitet, teknologi och ekonomiska tillväxt och dem som inte tror på det.

För den som är övertygad av teknologi, vetenskap och tillväxt är den huvudsakliga målsättningen att nå ekologiska mål genom kvantifiering av miljömässig påverkan.

Kvantifieringen kan ske genom exempelvis analyser av ekonomiska policyalternativ, finjustering av reglering gällande den privata industrin eller genom justerade marknadsincitament (Wheeler, 2010).

Men det finns de som menar på att hållbar utveckling inte är möjligt såsom den rådande situationen ser ut med den dominerande kapitalekonomiska strukturen, attityder och levnadssätt (ibid.). Snabb tillväxt och alla verksamheter kring det, måste ifrågasättas av anledning till att snabb tillväxt enbart bidrar till kortsiktiga fördelar där svårigheter och problematik dessvärre blir det långsiktiga (Wheeler, 2013). Att implementera en hållbar ekonomisk strategi skulle göra att vi tog till vara på förmågor, historia och resurser bättre, för att på så vis attrahera företag och organisationer som vill bidra till samhället genom att förse anställda med trygga anställningsvillkor såsom bra löner, långsiktiga anställningar och så vidare (ibid.).

Ekonomiska system kan vara väldigt användbara vid reglering av efterfrågan och utbud, fördelning av resurser samt för att ge incitament till innovation och entreprenörskap. Det har även tydligt visat sig att ekonomiska system genererar välstånd och en hög levnadsstandard för många (Wheeler, 2013).

Att få ekonomi och hållbar utveckling att samexistera är inte en lätt uppgift enligt Wheeler och Beatley (2009). Som den nuvarande ekonomin ter sig i teorin och praktiken utelämnas många sociala och ekologiska faktorer, - faktorer som är betydelsefulla eftersom de representerar kostnader och andra ekonomiska utvecklingar. Detta är av vikt då ekonomisk teori och praktik är en drivande kraft för utvecklingen i världen, där sociala och ekologiska faktorer spelar in (ibid.). I boken "The Sustainable urban development reader, 2nd ed" som är författad av Wheeler och Beatley (2009) argumenterar David Korten (1996) för att den globala kapitalismen är skyldig för den ohållbara utvecklingen och orättvisa som pågår i världen.

Trots att hela samhället och vår globala ekonomi bygger på naturens ekosystemtjänster tar vi dem för givet och osynliggör dem i våra ekonomiska system, metoder och räknesätt (WWF, 2018). Naturens ekosystemtjänster är en service som naturen genomför spontant och processen har värderats till cirka 125 tusen miljarder dollar per år (ibid.). Ekosystemtjänster innefattar tjänster som vi människor är i total beroendeställning till och därför behöver ekonomin, ekonomiska system och de finansiella flödena anpassas och rättas in till att platsa inom naturens ramar och begränsningar. BNP - Bruttonationalprodukten, är det mått som används för att mäta ekonomisk tillväxt. Måttet används i både Sverige, EU och resten av världen och beräknar det sammantagna värdet av alla varor och tjänster som produceras i ett land under ett år (NE, u.å.). Måttet BNP ger långt ifrån en heltäckande bild av samhällsutvecklingen eller ett lands välmående (WWF, 2018).

Bruttonationalprodukten synliggör exempelvis inte miljö- eller social påverkan vilket påvisar att det behövs bättre sätt att mäta ekonomisk utveckling och tillväxt på. Det som behövs är ett mått som hjälper människor både lokalt i städer men också nationellt i länder att styra mot en hållbar utveckling.

2.1.3 Social hållbarhet i stadsutveckling

Social hållbarhet kan delas upp i fler aspekter. Dempsey et al. (2009) presenterar jämlik tillgång, social rättvisa och hållbart lokalsamhälle som tre centrala begrepp vilka tillsammans kan definiera social hållbarhet. Författarna menar att det finns både icke-fysiska och fysiska faktorer som är nedbrytbara och bidrar till urban social hållbarhet. De icke-fysiska faktorerna syftar bland annat till blandade boendeformer, utbildningsmöjligheter, integration, hälsa och tillgång till arbete. Fysiska faktorer syftar till den hårda miljön, exempelvis kvaliteten på tillgängligheten, lokala miljön, attraktiva boendemiljöer samt bra och välfungerande bostäder. Författarna understryker sammanhållning, tillit och kontinuitet i det lokala samhället som viktiga faktorer och att det överlag klassas likt en så kallad rättviseaspekt i urbana miljöer.

Social hållbarhet, mänskligt kapital och välbefinnande är något som författarna Carina Weingaertner och Åsa Moberg (2011) menar på är samstämmigt. De har genom sin publicerade artikel identifierat 17 aspekter kring social hållbarhet i en urban kontext. Aspekterna påvisar tydligt att det finns många likheter mellan olika forskares faktorer, studier och resultat.

- Tillgänglighet (till exempelvis arbete, öppna ytor, lokal service, resurser)
- Socialt kapital och nätverk
- Hälsa och välmående
- Social sammanhållning och inkludering (mellan och bland olika grupper)
- Säkerhet och trygghet (verklig och upplevd)
- Rättvis fördelning av inkomst och arbete
- Lokal demokrati, deltagande och egenmakt (konsultering av lokalsamhället)
- Kulturellt arv (t.ex. lokalt arv och byggnader med k-märkning eller motsvarande)
- Utbildning och övning
- Lika möjligheter och jämlikhet
- Bostäder och samhällsstabilitet
- Kontakter och rörelse (t.ex. promenadvänligt, goda kommunikationer)
- Social rättvisa (inom och mellan generationer)
- Känsla för plats och tillhörighet
- Blandad användning och besittning
- Attraktiv publik miljö
- Kvalitet på urban lokal miljö och behaglighet

(Weingaertner, C., & Moberg, Å, 2011 s. 25.)

Social hållbarhet besitter en rad olika definitioner. Dempsey et al. (2011, s. 292) menar att:

“Social sustainability is neither an absolute nor a constant. Social sustainability has to be considered as a dynamic concept, which will change over time (from year to year/decade to decade) in a place.”

Magnus Boström (2012) instämmer med citatet ovan och menar att social hållbarhet i urbana miljöer är något som behöver ramas in och begränsas för att sedan fyllas med ett innehåll som tolkas om från tillfälle till tillfälle och från plats till plats. Broström menar att social hållbarhet annars lätt blir ett tomt koncept, vilket bör undvikas.

Vidare är platsidentitet något som Gustavsson och Elander (2013) beskriver som en viktig faktor för att uppnå social hållbarhet inom stadsutveckling. De menar på att platsidentitet handlar om samspelet mellan människan och rummet, där småskalighet och trygghet i den urbana miljön stärker platsens identitet. En plats egen särprägel, det vill säga hur en plats utmärker sig i jämförelse till andra platser, är en viktig del i platsskapandet och dess identitet.

2.1.4 Kritik gällande hållbarhetsdimensionerna och modellen Triple Bottom Line

Författaren av den kritiska recensionen Sustainable Development (Sharachchandra, 1991) menar på att begreppet hållbar utveckling är påväg att bli en klyscha likt en modern fras som många använder trots att innebörden många gånger inte förstås.

Vidare hävdar Hodge genom sin artikel Toward a Conceptual Framework for Assessing Progress Toward Sustainability (1997) att det idag varken finns någon modell eller mall som tillfredsställer alla behov eller som optimalt vägleder, eller bedömer framsteg mot hållbar utveckling. I detta påstående är även Triple Bottom Line (tredelade social-, ekologiska-, ekonomiska modellen) inkluderad. Hodge menar på att den största insikten från att granska olika hållbarhetsmodeller i frågan gällande hållbarhet till största del handlar om att möta behovet från både system och värderingsaspekter.

Modellen som används för att beskriva hållbar utveckling i kapitel 2.1, kan refereras till Triple Bottom Line - ett hållbarhetsramverk vilket John Elkington myntade 1994 (Elkington, 2018). Triple Bottom Line undersöker företags ekologiska, ekonomiska och sociala påverkan, men Elkington menar i sin artikel från 2018 att det ursprungliga syftet med modellen förlorats och tycker därför att modellen borde dras tillbaka. Medan kommersiella företag har använt modellen som ett strategiskt verktyg för att redovisa sina hållbara handlingar, beskriver Elkington att modellens egentliga syfte var mycket större än att bara vara ett redovisningssystem. Syftet var ursprungligen att utmana ett djupare tänk kring kapitalismen och dess framtid, med målet att förändra morgondagens kapitalism som automatiskt flyttar ohållbara sektorer åt sidan. Så har alltså inte blivit fallet menar Elkington, som skriver att företagsledare "flyttar på himmel och jord" för att nå sina vinstmål, vilka sällan inkluderar aspekter kring människor och planeten. Elkington konstaterar därmed i artikeln att Triple Bottom Line uppenbarligen har misslyckats med att begrava "single bottom line"-paradigmen. Vidare så menar Elkington att det idag finns ett överflöd av olika hållbarhetsmodeller på marknaden, vilket kan ha gett företagen ett alibi för passivitet och dessutom har man misslyckats att jämföra framstegen av dessa olika alternativ baserat på deras verkliga påverkan och prestation.

Elkington är inte säker på att en ny våg av innovationer och spridning av Triple Bottom Line kommer räcka för att vända på utvecklingen men påpekar dock att inget

ramverk någonsin kommer vara tillräckligt så länge de saknar “den nödvändiga radikala avsikten” som behövs för att stoppa oss människor att överskrida de planetära gränserna (Elkington, 2018).

2.2 Stadskärnornas uppkomst och drivkrafter

Christer Ahlberger, tidigare dekanus vid den humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet, förklarar i boken *Den svenska staden - vinnare och förlorare* (2001) att stadens helhet bildas av byggnader och strukturer från olika tidsepoker och att denna sammansättning för varje stad är unik. Vidare förklarar Ahlberger att stadens centrum och kärna oftast utgör de äldre delarna av stadens bebyggelse. Inom staden huserar ekonomiska, sociala samt kulturella faktorer och dessa har spridits ut i takt med industrialiseringen och utglesningen av stadens gränser.

I boken *Handeln i planeringen* (1999) beskriver Stellan Svedström från Boverket att en avgörande aspekt för städernas uppkomst i Europa var god tillgänglighet. Marknadsplatser bildades vid knutpunkterna för olika transportmedel och staden växte så småningom fram utifrån dessa. Ahlberger (2001) beskriver att städerna är ett centrum för handel och att gränsen mellan stad och landsbygd inte längre är lika tydliga. Detta beror på urbaniseringen, då tillkomsten av bostadsförorter, industrier och bilar gjorde att människor flyttade närmre staden från landsbygden. Den nya livsstilen som följde med urbaniseringen gjorde att handeln i städerna utvecklades (Ahlberger, 2001). På 1960-talet blev handeln allt mer storskalig när varuhus introducerades i stadskärnorna, men som senare kom att byggas utanför stadskärnorna i form av externa köpcentrum dit man var tvungen att ta bilen.

I rapporten *Cityklimatet* (2018) har branschorganisationen Fastighetsägarna och WSP Advisory kartlagt detaljhandels och servicenäringarnas struktur i 62 stadskärnor sedan 2010. Mellan 1980–2013 beskriver rapporten *Cityklimatet* (2018) att de externa köpcentrumen blir större och därmed ökar konkurrensen mot stadskärnorna. Det är även i den senare delen under denna period som E-handeln etableras. Från 2013 och framåt accelererar E-handeln genom ett utökad utbud, men även genom att storföretagen anammar försäljningssättet och gränserna mellan e-handel och fysisk handel suddas därmed ut allt mer.

HUI Research och branschorganisationens Fastighetsägarnas branschrapport *Cityindex 2019*, beskriver att detaljhandeln under lång tid varit en stor drivkraft i svenska stadskärnor och en betydande anledning till att stadskärnan haft många besökare. I branschrapporten konstaterar dock *Cityindex* (2019) att detaljhandeln befinner sig under stor press. Detaljhandels delbranscher inom sällanköpsvaruhandel uppvisade en negativ utveckling 2017–2018. Dagligvaruhandeln visade å andra sidan en uppgång. Den totala omsättningen i de svenska stadskärnorna visade på en tillväxt 2017–2018 på 0,4 procent, där hotell, caféer, restaurang och kommersiell service varit drivande. Några av anledningarna till detta är att turismen till Sverige fortsätter öka, en stark ekonomi och ökad vilja till att spendera tid och pengar på att äta mat ute och att upplevelser blivit allt mer populära hos svenska konsumenter, (*Cityindex*, 2019).

Enligt *Cityklimatet* (2018) kan den positiva omsättningstillväxten i stadskärnan, som beror på dagligvaruhandeln, caféer, restauranger och annan service, peka på att bekvämlighet, lust och njutning är incitament till hur människan använder

stadskärnan. Men människors konsumtionsbeteende förändras ständigt. Genom ett diagram beskriver rapporten Cityklimatet (2018) hur konsumtionen förändrats och förändras med avstamp i 1975, 2014 och 2035. I takt med att inkomsterna ökar minskar andelen som läggs på boende och transport medan övriga varor och tjänster som hotell, restaurang, resor och sällanköpshandel är saker som människor väntas lägga en större andel av sin totala konsumtion på.

I en jämförelse mellan stadskärnor och andra handelsplatser har Cityindex (2019) identifierat flera skillnader i innehåll. Dagligvaruhandel är till exempel väsentligt mindre i stadskärnan än på köpcentrum och handelsområden, vilket kan förklaras genom att den storskaliga dagligvaruhandeln med hög omsättning ofta kräver större, billigare lokaler och tillgång till effektiv logistik samt kommunikation. Ytterligare en stor skillnad förklarar Cityindex (2019) är den högre andelen av restaurangförsäljning och kommersiell service i stadskärnan än på andra handelsplatser. Det breda utbud som finns i många stadskärnor bidrar enligt Cityindex till en slags resiliens när det går sämre för enskilda branscher. De olika branscherna kan även bidra till att locka besökare till varandra och på så vis även gynna mindre branscher.

Svedström (2001) förklarar att det utifrån beskrivningen av hur handeln utvecklats och påverkar staden, går att förstå handelns innebörd för just staden. Det är handeln som ger staden dess liv och som även är grundläggande för stadens framtida existens.

2.3 Indikatorer och utvecklingsområden för hållbarhet i stadskärnor

I följande delkapitel presenteras de indikatorer och utvecklingsområden som Sweden Green Building Council, Rådet för hållbara städer, Världsnaturfonden och Jan Gehl anser vara viktiga för städer som vill utvecklas hållbart. Dessa så kallade indikatorer, utvecklingsområden eller faktorer är de som ligger till grund för "parameterlistan" som används vid intervjuerna och vidare examensarbetets diskussion samt slutsats.

2.3.1 Citylab - Certifiering av en stadsdels hållbarhet

Sweden Green Building Council presenterade efter flera års forskning med tusentals involverade, 2019 Citylab. Citylab är en så kallad "verktygslåda" som ska kunna användas från tidigt skede hela vägen till och med förvaltningsstadiet för att främja en hållbar stadsutveckling (Sweden Green Building Council, 2019). Verktygslådan är bland annat grundad i de globala målen och inkluderar alla hållbarhetsområden - ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. Citylab riktar sig till alla som vill jobba med hållbarhetsfrågor inom stadsutveckling - i stora som små projekt och inom olika inriktningar som exempelvis bostäder, service eller rekreation.

Citylab består av flera olika delar; en guide, certifieringar, ett nätverk och utbildning (Sweden Green Building Council, 2019). Certifieringarna är indelade i fyra olika områden, nämligen certifiering av hållbarhetsprogram, certifiering av handlingsplan för stadsutvecklingsprojekt, certifiering av handlingsplan för delprojekt och sist men inte minst certifiering av en stadsdels hållbarhet. Den sistnämnda är ämnad att certifiera stadsdelar som är i förvaltningsstadiet med syfte att antingen mäta hur tidigare hållbarhetsåtgärder givit resultat eller för att få en nulägesbeskrivning av en stadsdel (Sweden Green Building Council, 2019). Certifieringen är oberoende de

andra certifieringarna och kan därmed användas oavsett om Citylabs andra “verktyg” använts i planerings- och eller genomförandeskedet eller ej.

I Citylabs Manual för certifiering av en stadsdels hållbarhet (2019), redogörs indikatorer kopplade till de Globala målen samt vad som måste uppfyllas inom varje indikator för att en certifiering ska kunna erhållas. Indikatorerna är indelade i generella samt platsspecifika indikatorer.

Citylab har noga definierat tio övergripande hållbarhetsmål för hållbar stadsutveckling som definierar vad stadsutvecklingsprojekt ska sträva mot i sitt hållbarhetsarbete (2019). Varje indikator i certifieringen för en stadsdels hållbarhet, totalt 15 generella och en platsspecifik, är kopplad till minst en eller flera av dessa tio hållbarhetsmål och är centrala för indikatorerna som definierats i certifieringen. Citylabs hållbarhetsmål har tagits fram med hänsyn till FN:s Globala mål och lyder:

1. God hälsa och välbefinnande
2. Jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning
3. Delaktighet och inflytande
4. Trygg och säker livsmiljö
5. Goda försörjningsvillkor
6. Tillgänglighet och inkluderande stadsliv
7. Resurshushållning
8. Ingen negativ klimatpåverkan
9. Ingen negativ miljöpåverkan
10. Resiliens och flexibilitet

De 16 indikatorerna i certifieringen av en stadsdels hållbarhet och vad de enligt Citylab (2019) innebär presenteras nedan tillsammans med en kort förklaring av deras bedömningskriterier.

Trygghet

Alla personer ska känna trygghet i sin närmiljö. Detta är viktigt i en stad där man vill skapa en jämlik, trygg och säker livsmiljö. Att människor är trygga är också en förutsättning för ett tillgängligt och inkluderande stadsliv och indikatorn bidrar också till god hälsa och välbefinnande (Citylab, 2019).

Här bedömer Citylab om trygghet uppnåtts i stadsdelen via enkäter som görs med invånarna i stadsdelen, där högst 25% eller 15% av vuxna respektive barn i åldern 10–15 år uppger att de känner sig otrygga när de går ensamma i stadsdelen sent på kvällen respektive när som helst på dygnet.

Tillit i grannskapet

Tillit människor sinsemellan i en stadsdel är viktig för den sociala sammanhållningen och trygghetskänslan. Citylab (2019) förklarar också att ett starkt socialt kapital även medverkar till en social resiliens när oväntade saker sker. Tillit är även enligt Citylab en förutsättning för delaktighet, god hälsa och välbefinnande. Tilliten bedöms likt indikatorn trygghet genom en enkät där högst 10% av stadsdelens boende får uppge att de inte känner tillit i sitt grannskap.

Platser

Citylabs syfte med denna indikator är att främja stadsdelar som erbjuder en variation av olika platser för boenden och arbetare som vistas i området. En mångfald i utbud av platser där möten kan ske mellan olika människor, är viktig för att skapa ett jämlikt och inkluderande stadsliv. Detta kan i sin tur bidra till en ökad social sammanhållning enligt Citylab (2019). Ett gott utbud av olika platser ökar människors valmöjligheter vilket också bidrar till chanser att vistas i staden för olika människor. De olika typer av platser som enligt Citylab behövs;

- Plats för social samvaro
- Rofylld plats
- Plats för rörelse och motion
- Promenadvänliga stråk
- Plats för lek
- Stor flexibel grönyta
- Större sammanhängande naturområde
- Platsbildning utomhus för spontana möten
- Platser inomhus
- Platser för kulturövning/kulturutbud

Platser för möten, aktiviteter, rekreation och vila påverkar stort på människors hälsa och välbefinnande. Platser som bidrar till aktiviteter utomhus innebär också att området kan upplevas som tryggare, eftersom människor vistas där. Indikatorerna i ovanstående punktlista mäts genom att beräkna utbudet och kraven i procent, enligt Citylabs certifiering för en stadsdels hållbarhet (2019). I parameterlistan som används i intervjun, se bilaga 2, har indikatorn "Platser" blivit indelad i de olika platser som är listade i punkterna ovan.

Serviceutbud

Med denna indikator vill Citylab uppmuntra stadsdelar till att ha ett basutbud av service, både offentlig och kommersiell. Detta är viktigt för att människors vardagsliv skall kunna fungera och ger därmed upphov till goda försörjningsvillkor, jämlikhet och hälsa samt välbefinnande enligt Citylabs övergripande hållbarhetsmål (Citylab, 2019). Bedömningskriterierna för serviceutbudet är att minst 80% av bostadsbyggnaderna i stadsdelen ska ha tillgång till en basnivå av olika serviceutbud och inom en radie som varierar mellan 500 - 1000 meter. De servicetyper som ingår i Citylabs bedömningskriterier är följande:

- Mataffär
- Förskola
- Grundskola
- Reparation/Delning/Återbruk
- Pakethantering
- Apotek
- Vårdcentral/BVC/Sjukhus och/eller tandläkare
- Offentlig toalett

Blandning av bostäder

Citylab argumenterar att stadsdelar som tillhandahåller en mångfald av bostäder motverkar segregation och gynnar därigenom jämlikhet, jämställdhet och social sammanhållning (Citylab, 2019). För att även kunna bidra till goda försörjningsvillkor och en ökad trygghet hos de boende bör det finnas tillgång till bostäder till rimligt pris. Bedömningen för denna indikator sker genom att mäta hur stor andel bostäder som finns mellan ett till tre eller flera rum och kök, andel olika upplåtelseformer som finns samt hyresnivåer.

Ljudmiljö

Människors hälsa och välbefinnande främjas av en närmiljö med låga bullernivåer. För att uppnå bedömningskriterierna för denna indikator behöver stadsdelen högst ha 50 dBA dygnsekivalent ljudnivå och högst 70 dBA maximal ljudnivå på skolgårdar samt uteplatser och balkonger i anslutning till bostäder. Här tas bland annat trafikmängd, andel tung trafik och busstrafik, spårtrafik, hastigheter, vägbeläggning, kartunderlag och andra bullerkällor hänsyn till vid bedömningen (Citylab, 2019).

Luftkvalitet

Likt ljudmiljö, är luftkvaliteten, det vill säga frisk luft, viktig för människors hälsa och välbefinnande. Föroreningar kan också vara en del av orsaken till försurning och övergödning - låga halter av luftföroreningar bidrar alltså även till en mindre miljöpåverkan (Citylab, 2019). Denna indikator bedöms utifrån olika gränsvärden i timmedelvärde och årsmedelvärde för kvävedioxid och partiklar PM10 i stadsdelen. Citylab antar att det i majoriteten av fall är trafik som är orsaken till luftföroreningar i en stad, vilket utgör grunden för bedömningskriterierna och gränsvärdena.

Inomhusmiljö

God inomhusmiljö är enligt Citylab (2019) avgörande för människors hälsa och välbefinnande och för att minska den negativa miljöpåverkan. Citylab syftar bland annat på byggnadsmaterial innehållande miljö- och hälsofarliga ämnen, ljudmiljö, termiskt klimat, upplevd luftkvalitet, dagsljus och fuktsäkerhet när de beskriver vad en god inomhusmiljö påverkas av.

På grund av examensarbetets avgränsning, se kapitel 1.6, kommer inte denna indikator att inkluderas fortsättningsvis i rapporten.

Restavfall

Citylabs syfte med restavfall är att framdriva små avfallsvolymer och en hög nivå av källsortering. Indikatorn beskrivs som viktig för att nå god resurshushållning och en minskad miljö- och klimatpåverkan, eftersom den innebär att minska avfall och vidare öka återanvändning och materialåtervinning av det avfall som oavsett kommer att uppstå. Här är bedömningskriterierna att hushållens restavfall i stadsdelen högst får uppmätta 110 kg per person och år, *eller* att verksamheternas hushållsliknande avfall och brännbara avfall skall vara uppmätta (Citylab, 2019).

Resvanor

Indikatorn "resvanor" syftar till att driva fram stadsdelar där de som bor eller arbetar främst väljer att resa genom kollektivtrafik eller aktiv mobilitet som exempelvis gång och cykel. Dessa resvanor kräver mindre resurser vilket innebär en lägre klimat- och

miljöpåverkan. Gång och cykel främjar dessutom människors hälsa och välbefinnande. Bedömningskriterierna sker genom att undersöka andelen hållbara färdvägar i personkilometer gjorda inom Sverige, där hänsyn tas till vilken kommungrupp stadsdelen tillhör, kravet på andelarna kan därmed skilja. Underlaget baseras på enkätfrågor med minst 100 respondenter i olika åldrar, som svarar utspjutt under 14 mät dagar för att undvika påverkan från väder (Citylab, 2019).

Byggnaders energianvändning

Citylab (2019) menar att byggnader med låg energianvändning bidrar till god resurshushållning och lägre klimat- samt miljöpåverkan. Indikatoren mäts utifrån bedömningskriterierna att minst 80% av byggnaderna är lågenergibygnader och att överskottsenergin i stadsdelen och dess närhet är kartlagd översiktligt. Det tredje kriteriet innebär att möjligheter till samverkan kring energilagring, energibalansering och laststyrning mellan områdets aktörer är översiktligt kartlagda (Citylab, 2019).

Klimatpåverkan

Med indikatorn "klimatpåverkan" vill Citylab uppmuntra stadsdelar till att ha en kartlagd och låg klimatpåverkan. För att uppnå ett samhälle utan negativ klimatpåverkan menar Citylab att ett systematiskt kartläggningsarbete och en minimering av växthusgasutsläpp behöver ske. Bedömningskriterierna för denna indikator består bland annat av kartläggningar av klimatpåverkan från byggsleden av nya bostads- och lokalbyggnader i staden efter 2020-01-01 och att dess koldioxidutsläpp är begränsade. Även energianvändningen i bostäder respektive lokaler skall mätas, för att kontrollera att de underskrider gränsvärdena som Citylab tagit fram. Vidare skall klimatpåverkan från offentlig konsumtion och kommunalt upphandlade verksamheter inom livsmedel, verksamhetsel, drivmedel och anläggningar vara kartlagda. Slutligen finns bedömningskriteriet att konsumtionsrelaterade utsläpp från stadsdelens invånare, det vill säga privat konsumtion, skall vara kartlagd och jämförd med det nationella genomsnittet (Citylab, 2019).

Biologisk mångfald

En bibehållen naturmiljö där den biologiska mångfalden samt naturvärden värnas och utvecklas är viktigt för ekosystemen men inte minst för samhällets resiliens och en minskad miljöpåverkan. Biologisk mångfald är en stödjande ekosystemtjänst, varpå Citylab (2019) menar att flera indirekta kopplingar till de övergripande hållbarhetsmålen kan göras. Bedömningen görs utifrån att två naturvärdesinventeringar med minst tre år mellan visat att olika ytor behållit eller förhöjt sin naturvärdesklass mellan 1 till 3. Två analyser inom och kring stadsdelen med minst tre år mellan gällande grönstrukturen skall göras. Grönstrukturanalyserna skall visa att stadsdelen stärkt eller åtminstone behållit sina ekologiska spridningssamband med olika arter (Citylab, 2019).

Dagvattenrening

Med denna indikator vill Citylab (2019) förbättra statusen i vattendrag, sjöar och hav både kemiskt och ekologiskt. Dagvattenreningen är en viktig funktion för att inte bidra till en negativ miljöpåverkan där dagvattnet i värsta fall förorenar recipienten. Bedömningskriterierna innebär att kartlägga dagvattnet samt se till att det dagvatten som rinner över stadsdelens hårdgjorda ytor renas enligt de krav som gällde vid

byggnationen, eller om inte sådana finns; Citylabs krav gällande magasinering och rening.

Översvämningrisker

Denna parameter syftar till att förebygga stadsdelars resiliens. Att minimera konsekvenserna vid eventuella översvämningar så att stadsdelens byggnader har en liten risk att ta skada är viktigt (Citylab, 2019). Bedömningskriterierna innehåller tekniska aspekter; byggnaderna ska minst stå i nivå med terrängen än rekommendationer för nybyggnation med avseende på höjd över havsytan. Grundläggningsnivåerna hos byggnader ska vara placerade ovanför beräknad högsta vattennivå i vattendrag och sjöar. Slutligen ska alla byggnader vara utanför översvämningssytor och rinnstråk vid skyfall med en återkomsttid på 100 år, så kallat hundraårsregn. De två sista kriterierna inkluderar hänsyn till klimatförändringar fram till år 2100.

Platsspecifika indikatorer

Citylab (2019) vill med denna indikator främja delaktighet och inflytande. Varje stadsdel har sina egna unika förutsättningar och därmed bör stadsdelarna arbeta med hållbarhetsfrågor som är lokalt förankrade, menar Citylab (2019). De platsspecifika indikatorerna tas med fördel fram i dialog med lokala aktörer och invånare för att just främja delaktigheten och inflytandet. Här lyfter Citylab (2019) bland annat fram kulturhistoriska värden, arbetstillfällen, markföröreningar, skolmiljön, fysiska barriärer i stadsmiljön eller hälsoproblem som möjliga hållbarhetsfrågor att angripa. Stadsdelen uppmanas i bedömningskriterierna att tillsammans med invånare och lokala aktörer formulera samt förankra minst tre indikatorer som är utvärderade utifrån stadsdelens unika villkor. Indikatorerna ska ha ett preciserat mål och bedömas utifrån prestation, det skall även finnas en ansvarig person för framtida avstämningar (Citylab, 2019).

2.3.2 Rådet för hållbara städers fem målområden

Rådet för hållbara städer har som uppdrag från regeringen sedan december 2017 att bidra till en långsiktigt hållbar stadsutveckling med utgångspunkt i mål 11 av FN:s hållbarhetsmål Agenda 2030, regeringens Strategi för levande städer - politik för en hållbar stadsutveckling, samt propositionen Politik för gestaltad livsmiljö (Rådet för hållbara städer, 2019).

Rådet är ett samverkansforum mellan 13 medlemmar som arbetar för att främja kommunernas förutsättningar att utveckla levande och hållbara städer (Boverket, 2020). De medlemmar som ingår i rådet representeras av chefer vid myndigheterna som är strategiskt viktiga i arbetet med hållbar stadsutveckling: Boverket, Formas, Myndigheten för delaktighet, Naturvårdsverket, ArkDes, Energimyndigheten, Tillväxtverket, Trafikverket, Vinnova, Riksantikvarieämbetet och Statens Konstråd. Utöver dessa är även länsstyrelserna och kommunerna representerade av landshövdingen i Uppsala län och sektionschefen för Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) avdelning tillväxt och samhällsbyggnad.

Regeringens mål med Rådet för hållbara städer är att det skall "stärka städernas förutsättningar att utvecklas till levande, gröna, hälsosamma och trygga platser där människor möts och innovation skapas", vilket beskrivs i rapporten Strategi för

levande städer - politik för en hållbar stadsutveckling (2017). Rådets ordförande Helena Bjarnegård berättar i Rådet för hållbara städer rapport 2019 att de varje år ska ta fram en åtgärdslista som skall hjälpa myndigheterna att bjuda in till oväntade samarbeten och bredda perspektivet i syfte att främja arbetet med hållbara städer.

I rapporten av Rådet för hållbara städer från 2019 presenteras fem målområden inom rådets arbete med regeringens Strategi för levande städer. Strategin tar ett helhetsgrepp om hållbar stadsutveckling där hållbarhet innefattar alla tre dimensioner; sociala, miljömässiga och ekonomiska. Målområdena innehåller etappmål som Rådet för hållbara städer anser vara viktiga för dem själva att belysa och hjälpa myndigheter att utföra, för att uppnå en hållbar stadsutveckling.

Hållbara transporter

Rådet för hållbara städer beskriver att gång, cykling och kollektivtrafik ska vara prioriterade i stadsplaneringen enligt regeringen. För att uppnå detta krävs effektiv markanvändning och hållbara fysiska stadsstrukturer, men även en beteendeförändring. Det beskrivs att människor enkelt skall kunna välja miljövänliga, energieffektiva transportsätt i sitt vardagliga liv och därför måste staden möjliggöra för detta (Rådet för hållbara städer, 2019). Säkerhet och trygghet är också viktiga faktorer som lyfts upp i samband med trafikmiljön i syfte att skapa ett mer inkluderande samhälle, där både barn och äldre ska kunna vistas i gång- och cykeltrafiken. Om alla invånare känner sig trygga och säkra på att ta sig runt i staden, skapas förutsättningar för att de skall nå samt ta del av miljöer och destinationer i staden. Dessa aspekter främjar jämlikhet samt hälsa och integration, vilka är viktiga ur sociala perspektiv (Rådet för hållbara städer, 2019).

Bättre luftkvalitet och hälsa

Enligt Rådet för hållbara städer har Sverige trots ett långvarigt arbete, inte uppnått de luftrelaterade miljö kvalitetsmålen (2019). Här menar Rådet för hållbara städer att minskade luftföroreningar kan förebyggas genom att öka förutsättningarna för gång- cykel och kollektivtrafik framför bilarna. Vid en minskad biltrafik skulle även stadsmiljön bli mer tilltalande och människors hälsa främjas. Detta målområde har ett etappmål som består av att andelen persontransporter uttryckt i personkilometer, med kollektiv-, cykel- och gångtrafik, skall vara minst 25% år 2025.

Stadsplanering och grönska

Regeringen har uttalat att en stadsplanering med tillförande och attraktiva miljöer är något som ska finnas tillgängligt för alla invånare i staden. Det är viktigt att tillgången till dessa miljöer är jämlik och att utestängande barriärer inte uppstår (Rådet för hållbara städer, 2019). I den fysiska planeringen bör mer stadsgrönska implementeras, då det skapar förutsättningar att möjliggöra en hållbar stadsutveckling samt att det också bidrar till ett mänskligt välbefinnande (ibid). Stadsgrönska i form av grönytor har visat sig ha en reglerande verkan på temperatur, vind, luftkvalitet och luftfuktighet. Grönytor bidrar dessutom till att den biologiska mångfalden gynnas, buller dämpas samt att det även kan bidra till en förbättrad dagvattenrening. Naturmark och stadsgrönska är även nödvändigt för att ekosystemtjänsterna ska kunna upprätthålla en optimal funktion (ibid).

Aktuellt för kommuner idag är att inrätta en plan för hur de ska uppnå en god hushållning av mark och vatten samt hur det ska arbeta med ett hållbart nyttjande av

ekosystem. Dessa åtgärder bör integreras mer i kommuners aktiva arbete med anledning till att ekosystemtjänster handlar om att väga samman ekologiska, sociala och ekonomiska värden (ibid).

Arkitektur, form och design för hållbara gestaltade livsmiljöer.

I propositionen Politik för gestaltad livsmiljö presenteras en ny politik för arkitektur, form och design för gestaltade livsmiljöer. Den nya politiken avser att bidra till samhällets gestaltade miljöer på ett hållbart, jämlikt och mindre segregerat sätt (Rådet för hållbara städer, 2019). Syftet är att alla i samhället ska ges samma förutsättningar för att kunna främja vår gemensamma miljö och dess utveckling (ibid).

Människors välmående och möjlighet till att utvecklas påverkas till stor del av hur formgivningen, gestaltningen och sammansättningen av bostäder, boendemiljöer, offentliga platser och städer i sin helhet är. Därav spelar städers, bostadsområdets och bostädernas utformning och planering en betydande roll för människan och dennes förutsättningar. Detta är även viktigt i avseende för utvecklingen av en hållbar stad utifrån alla dimensioner, likväl ekologiska som ekonomiska och sociala (Rådet för hållbara städer, 2019).

Långsiktigt reformprogram mot segregation

Bostadsområden med sämre levnadsvillkor och social problematik finns på flera håll även i Sverige.

Skiljaktigheter i en kommuns olika bostadsområden kan i flertalet fall vara stora gällande bland annat arbetslöshet, boendestandard, skolresultat, inkomst, bidragsberoende, hälsa, utsatthet för våld och brott, otrygghet, attityd och jämställdhet mellan könen (Rådet för hållbara städer, 2019).

För att åtgärda problematiken med utsatta bostadsområden och för att en hållbar stadsutveckling ska uppnås för hela staden med dess invånare, krävs att byggandet, förvaltandet och andra övriga insatser anpassas utifrån respektive bostadsområdes behov och förutsättningar. Dessa i avseendet tekniska åtgärder kan ha stor inverkan på det sociala perspektivet och motverka segregation (Rådet för hållbara städer, 2019).

2.3.3 Världsnaturfonden - Fem utmaningar för hållbara städer

WWF, Världsnaturfonden, arbetar aktivt för hållbara städer utifrån visionen One Planet Future. - En vision som talar för en framtid på en levande planet där den biologiska mångfalden förvaltas hållbart och där alla människor, oavsett land, ges möjlighet till att leva gott liv (WWF, 2018).

Världsnaturfonden presenterar fem utmaningar för hållbara städer som presenteras nedan.

Hållbara ekologiska fotavtryck

Idag överskrids vår planets biokapacitet med 50% på grund av det globala fotavtrycket. Enligt WWF:s rapport Living Planet skulle det behövas fyra planeter för att tillfredsställa människans resursbehov och för att absorbera koldioxidutsläppen som skulle ske om varje människa på jorden hade anammat den livsstil som motsvarar en genomsnittlig europeisk stadsbo. Av denna anledning behövs en ny

målmedvetenhet och omställning till att vår värld måste vara byggd på förnybar och hållbar energi.

Bevarade ekosystemtjänster och biologisk mångfald

Två förutsättningar som är grundläggande för jordens, men även för vår överlevnad och välfärd, är planetens biologiska mångfald och ekosystemtjänster (WWF, 2018). Den främsta orsaken till minskningen av biologisk mångfald är de stora förändringarna i livsmiljön (ibid). Byggnadsbranschen, transport, de intensiva produktionssystemen inom jordbruket, föroreningar, temperaturskillnaderna med mera skapar kaos i den biologiska mångfalden och gör att den minskar. Det är en minskning vi måste stoppa, då det är ett av vår tids största miljöproblem eftersom vi är så pass beroende av den biologiska mångfalden, precis som ekosystemtjänsterna (ibid.).

Investeringar, innovationer och entreprenörskap

Världens städer behöver ställa om till en hållbar utveckling vilket kräver enorma investeringar för att göra (WWF, 2018). Städer har idag tvingats att bära nyckelrollen som investerare i de storskaliga satsningarna som behöver göras för att klara klimatutmaningarna och göra världen mer hållbar. Vi måste våga investera i hållbara och innovativa lösningar och detta gäller inte enbart när det kommer till teknik, - utan finansiella, sociala och institutionella innovationer är minst lika viktiga (WWF, 2018). Det som krävs är att implementera nya sätt att organisera sig och samverka, för att därigenom försöka uppfylla människors behov på ett mer resurseffektivt vis.

Lärande och delaktighet

Hållbar utveckling handlar om ett gemensamt ansvar. Lärande och delaktighet är viktigt samt ett effektivt tillvägagångssätt att sprida betydelsefull information. Delaktighet skapar intresse och engagemang vilket är två viktiga faktorer för att förändring ska ske. Alla behöver hjälpas åt och samverka i arbetet med att göra vårt värld hållbar, ung som gammal, kvinna som man och där är lärande och delaktighet en del av det (WWF, 2018).

Städers ledarskap och internationella samverkan

Många tror att en förändring gällande klimatfrågan måste komma högt uppifrån, men i själva verket kan världens städer lika gärna ta ledarskapet om frågan. Det är minst lika viktigt att lokala beslutsfattare kan driva på omställningen till en mer hållbar framtid (WWF, 2018). Vad gäller den internationella samverkan är den enormt betydelsefull i den aspekt att ju fler som jobbar för en hållbar framtid desto lättare är det att nå det. Det var exempelvis genom Parisavtalet världen först enades om ett globalt och rättsligt bindande klimatavtal, tack vare detta kan världen lättare arbeta gemensamt för en hållbar utveckling (ibid).

2.3.4 Jan Gehl - Livet mellem husene och Cities for people

Jan Gehl är arkitekt och tidigare forskare och professor vid det Kongelige Danske Kunstakademi. Gehl är från början omtalad för hans initiativtagande i början av 1960-talet där han på gågatan Strøget i Köpenhamn ville påvisa sin teori om människans beteende i ett offentlig rum. Han menade på att det fanns alldeles för lite plats för människan i modernismens rationella tänkande och människan åsidosattes i livet mellan husen för att istället ge plats för bilen och en storskalig stadsplanering (Gehl &

Svarre, 2013). Under denna tid gjorde Gehl flertalet resor till Italien för att studera landets äldre stadskärnor och torg. Detta för att finna svaret på frågan varför just de platserna hade ett sådant rikt folkliv och vad det var som saknades i den moderna stadsplanering som dominerade då. Av detta skrev och publicerade han sin första bok *Livet mellem husene*. Boken gav hans teorier genomslag världen över, där hans böcker och teorier än idag fortsätter att inspirera och vägleda arkitekter och stadsplanerare.

Nedan presenteras 14 faktorer som Gehl anser vara betydelsefulla i skapandet av levande och människovänliga stadsmiljöer. Faktorerna är uppdelade i fyra kategorier; skydd, komfort och njutning.

Skydd

I stadsrummet är det en grundförutsättning att människor ska känna sig trygga och säkra för att det ska vilja vistas där (Gehl, 2010).

Skydd mot trafik

Gehl förespråkar ett stadsrum där fotgängare har företräde och att det är viktigt att ta hänsyn till en mänsklig dimension och skala i arbetet och utformningen av stadens trafiklösningar (Gehl, 2010). Konceptet "shared space" är något Gehl ställer sig skeptisk mot, han menar att en trafiklösning där alla vistas under samma villkor medför en negativ inverkan på stadsrummet och dess kvalitet. Hur trafiken ska integreras kan variera, men Gehl menar på det att huvudfokus alltid ska vara fotgängarnas och deras faktiska och upplevda trygghet. I ett så kallat "shared space" kan fotgängare lätt bli osäker och tveksam hur denne ska agera; att ständigt vara uppmärksam och ha kontakt med övrig trafik är ett måste och det är lätt att känna obehag och stress. Alla rörelser i trafikrummet borde ske på fotgängarens premisser är något som Gehl menar på (Gehl, 2010)

Skydd mot våld och kriminalitet

Skydd mot våld och kriminalitet är en viktig aspekt för att skapa trygga och säkra stadsrum där människor ska vilja vistas. En stad med ett aktivt stadsliv innebär ett högt flöde av människor i det offentliga rummet, vilket i sin tur betyder att både den verkliga och upplevda trygghetskänslan ökar hos gemene man. "Life in the city means safer cities and safe cities provide more life" uttrycker Gehl (2010). Ett stadsrum som upplevs tryggt, är en stad som är aktiv större delar av dygnet, med andra ord en stad som har överlappande funktioner i tid och rum. Detta kan ta form genom aktiva bottenvåningar, god kvälls- och nattbelysning och en variation av verksamheter. Att känna sig trygg handlar enligt Gehl även om att lätt kunna orientera sig i en stad. Andra framgångsfaktorer är att ha en tydlig struktur och ett samordnat gatunät (Gehl, 2010).

Skydd mot obehagliga sinnesupplevelser

Damm, föroreningar, buller, mörker, kyla, värme, nederbörd, sol och vind är enligt Gehl typiska fenomen på obehagliga sinnesupplevelser som kan uppstå i en stad och som man vill skyddas från (2010). Det finns flera sätt att skydda stadens människor från dessa fenomen. Träd och låga byggnader skyddar mot vind; markiser, väggar, air condition och värmelampor kan vara exempel på

skydd mot andra obehagliga fenomen. Gehl talar om att ett gott mikroklimat är av stor relevans om människor ska vilja vistas på en plats.

Komfort

Efter att staden har utformats och anpassats efter människans upplevda säkerhets- och trygghetskänsla handlar nästa steg om att säkerställa att stadens offentliga rum erbjuder människorna en god komfort, enligt Gehl.

Möjlighet att gå

Handlingen att gå, är först och främst en trafikform men det är också ett sätt att röra sig; man kan gå för att göra ett ärende, för att se sig omkring i stadens alla rum eller enbart för att gå. Gemensamt för alla fotgängare menar Jan Gehl (2003) är att alla har ett antal övervägande fysiska och fysiologiska krav som man ställer i den fysiska ramen man rör sig inom. Med detta syftar Gehl bland annat på att fotgängare har vissa krav på miljön som kan vara allt ifrån grönskan, stråken, omgivningen, avståndet, planeringen och så vidare. Gehl beskriver vikten av att tillgängliggöra gångtrafiklederna för alla, vilket bland annat innebär att ta hänsyn till särskilda krav för utrymme för exempelvis barnvagnar, rullstolar och kryckor. Att transportera sig till fots är fysiskt krävande och det är en hårfin gräns för hur långt människor kan eller kommer gå med på att gå. Här syftar Gehl (2003) på att det är jätteviktigt att ta hänsyn till människans mentala avstånd. Att vandra en väg på 500 meter kan upplevas på helt olika vis. En oskyddad raksträcka bredvid tung trafik kan kännas väldigt lång och tråkig. En väg som känns trygg och spännande - där det finns olika etapper och att man kanske inte ser slutmålet direkt - kan upplevas trivsamt. Trots att avståndet är detsamma känns det mentalt olika.

Möjlighet att se, höra och prata

Möjligheten att se andra människor är en fråga som handlar om avståndet mellan observatören och objektet (Gehl, 2003). Att se handlar också om ljus, mer specifikt om tillräckligt med ljus på objektet för att kunna se det. När mörkret faller på är det särskilt viktigt med belysning. Att se kan dessutom vara en aspekt när det kommer till översikt och utsikt samt fria siktlinjer.

Varje gång en bil byts ut mot exempelvis en fotgängare återges möjligheten av att kunna höra andra människor. När bullret ersätts av mer naturliga ljud blir det återigen möjligt för individen att höra andra människor, musik, fågelkvitter, barn som leker och så vidare. Jan Gehl (2003) hänvisar att studier har visat hur värdefull och väsentlig möjligheten att kunna höra är för det fysiska och psykiska välbefinnandet.

Möjligheten att prata med andra personer har givetvis en stor betydelse för uppfattningen och kvaliteten på platsen. Att tala utförs oftast tillsammans med andra aktiviteter, något som påvisar hur de olika aktiviteterna är i beroendeställning till varandra (Gehl, 2003).

Möjligheter att stå och uppehålla sig

Vad gäller möjligheten till att stå och uppehålla sig, syftar inte Jan Gehl (2003) på att det är själva aktiviteten att stå eller uppehållet som är de mest väsentliga av de olika aktiviteterna. Gehl menar att det viktiga med att ge

utrymme till att kunna stanna upp och att stå syftar till nyckelordet "vistelsealternativ". Det betydelsefulla med möjligheten att kunna vistas, kan exempelvis vara att konversationer mellan bekanta ofta utvecklas i en stående aktivitet.

Möjlighet att sitta

Det finns särskilda anledningar att betona vikten av många och bra sittplatser i alla slags stadsrum och bostadsområden. Det är först när du har en bra sittplats som du har möjlighet att stanna och uppehålla dig under en längre tid (Gehl, 2003). Är möjligheterna till sittplats få eller obefintliga, innebär det att det inte finns mycket annat än att gå vidare. Konsekvensen blir inte enbart att uppehållstiden hos gemene man blir blygsam utan det orsakar också att ett antal attraktiva och värdefulla aktiviteter faller bort. Närvaron av bra och många sittplatser öppnar upp för ett brett spann av andra olika aktiviteter samt att det skapar en levande plats som ger utrymme till gemensamhetsutrymmen där man kan äta, läsa, sova, spela spel, njuta av solen, bli kär, se på människor, skriva och så vidare (Gehl, 2003). En bra sittplats utgörs av dess placering och design tillsammans med dess syfte och sammanhang, detta gäller för varje unik sittplats som har dess egna förutsättningar (2003).

Möjligheter för lek och rekreation

En del i målet om att uppnå en livfull och hälsosam stad är att erbjuda invånarna möjligheter till att kunna vara fysiskt aktiva, leka och uttrycka sig på olika vis i stadsrummet. För att aktivera barn specifikt är det lätt att tro att en lekplats är nödvändig, men så är inte alltid fallet. Något som kan fungera minst lika bra för att aktivera barn och deras kreativa lekande kan exempelvis vara trappor, statyer, fontäner och så vidare. Enligt Gehl kan ett bra stadsrum ha inbyggda möjligheter för aktivitet, självuttryck och lek. Han påstår dessutom att det är de enkla lösningarna som är de mest övertygande (Gehl, 2010).

Möjligheter till dag-, kvälls- och nattaktiviteter under årets alla årstider

Att komplettera stadens offentliga rum med flexibla ytor är något som Jan Gehl betonar som viktigt. Att ha ytor som kan användas under alla årstider för olika sorters evenemang, som exempelvis en festival på sommaren, marknad på vår och höst och skridskobana på vintern. Gatumusik, konserter, teatrar och marknader är exempel på temporära aktiviteter och är något som Gehl menar skapar ett inspirerande och inbjudande stadsrum. Flexibla ytor uppmuntrar till möten och aktivitet under hela året (Gehl, 2010).

Njutning

Njutning kan tolkas utifrån flera aspekter men i detta sammanhang anser Gehl att njutning ska vara en del av utformningen av stadsrummet. Staden bör utformas i syfte att främja människans vilja av att vistas där såväl fysiskt som psykiskt. Ett exempel som tillför njutning och ett estetiskt värde för stadsrummet är stadens gröna element, något som dessutom medför ett rekreativvärde (Gehl, 2010).

Mänsklig skala

Villkoren för hur stadens rum ska bebyggas och utformas menar Gehl ska utgå från människans skala, sinnen och rörelsemönster. Med aspekten “mänsklig skala” anser alltså Gehl att stadsplaneringen skall utgå från människans perspektiv, dimensioner och villkor (2010). Människor upplever den omgivande miljön genom sina sinnen och för att människor ska uppleva trivsamhet behöver sinnena tillfredsställas (ibid). För att ge stimulans och få en mångfald av de upplevda sinnesintrycken hos människan bör man kombinera vatten, ljud och ljus tillsammans med olika sorters ytor, färger och material i stadsrummet. Träd och blommor tillsammans med övrig växtlighet är av stor betydelse för människors upplevda sinnesintryck av ett stadsrum (ibid).

Njuta av gott klimat

Gehl talar för att ett gott mikroklimat är av stor relevans om människor ska vilja vistas på en plats. Som stadsplanerare gäller det att aktivt arbeta med mikroklimatet för människan. Aspekten vad gäller möjligheten att kunna njuta av gott klimat är av stor betydelse för en stads upplevda kvalitet (Gehl, 2010).

Estetiska och sinnliga upplevelser

Estetiska och sinnliga upplevelser i ett stadsrum kan vara allt ifrån god arkitektur, design, konst och växtlighet. Dessa aspekter är väsentliga för ett lyckat stadsrum och Gehl menar att dessa kvaliteter inte kan behandlas avskilt från andra aspekter. Gehl förespråkar att se på de estetiska och sinnliga kvaliteterna i en stad likt ett paraplykoncept där alla delar som gör en stad säker, trygg och komfortabel är inkomponerade (Gehl, 2010).

3. Metod

Nedan presenteras den metod och utgångspunkt som valts för att besvara examensarbetets frågeställningar. Vidare redogörs vilka respondenter som blivit intervjuade och varför. Användningen av parameterlistan som är en del av intervjuerna och examensarbetets slutsats förklaras mer ingående. Avslutningsvis diskuteras metoden och genomförandet av studien.

3.1 Utgångspunkt

Examensarbetet utfördes genom en kvalitativ undersökningsstrategi, där en komparativ undersökningsdesign av aktuella hållbarhetsprojekt och studier inom hållbarhet i stadsmiljö genomfördes tillsammans med semistrukturerade intervjuer i form av en fallstudiedesign.

Inläsning av relevanta dokument och litteratur inom ämnesområdet har skett löpande under arbetets gång. Syftet med litteratur- och dokumentstudierna har varit att skapa förståelse för ämnet och arbetets utgångspunkt men framför allt för att nå ett resultat som är förankrat i befintliga projekt och forskning. Parametrarna som arbetet utgår ifrån togs också fram genom litteraturstudier.

För de kvalitativa intervjuerna har respondenterna fått representera de aktörsgrupper som arbetet ämnade att inkludera, det vill säga kommunens samhällsplaneringsenhet, fastigheter och aktörer inom stadens utbud, det vill säga stadskärnans kommersiella verksamheter. De respondenter som inte passat in i någon av aktörsgrupperna beskrivs i kapitel 3.5.4 som "Övriga experter". Indelningen av aktörsgrupper gjordes i samråd med handledare Anna Liljenby och Susann Haggren från branschorganisationen Fastighetsägarna, samt diskuterades med examinator och handledare Jaan-Henrik Kain vid institutionen för Arkitektur och Samhällsbyggnadsteknik, Stadsbyggnad, på Chalmers Tekniska Högskola.

Examensarbetets process har varit iterativ i form av att litteraturstudierna och de kvalitativa intervjuerna kontinuerligt blivit analyserade och därefter har möjligheten funnits att förändra eller utöka vissa delar av studien. Enligt Denscombe (2014) så innebär en iterativ process att de eller det som undersöks är med och påverkar studien genom att vara aktiva och bidra i processen. Datainsamling i form av inläsning av relevant litteratur och dokument har alltså samspelat med intervjuerna och har under examensarbetets gång därmed kontinuerligt influerat varandra.

3.2 Kvalitativ strategi

Eftersom examensarbetet behandlar komplexa frågor som är högt beroende av att kunna kopplas till relevanta fall och projekt, valdes en kvalitativ undersökningsstrategi. En kvalitativ undersökningsdesign samt metod passar enligt Bryman och Bell (2017) när målet är att uppnå en nyanserad bild av respondentens kunskap eller exempelvis observationer av projekt. Examensarbetet syftar till att utreda frågor där detaljer, utförliga förklaringar och beskrivningar är av vikt, vilket gör en kvalitativ undersökningsstrategi relevant. Kvalitativa forskare får enligt Bryman och Bell (2017) ut mer detaljerade och utförliga svar eftersom de kan ställa

följdfrågor om något anses särskilt relevant för frågeställningen eller om tveksamheter uppstår under undersökningens gång.

Studier som redan gjorts inom ämnet hållbar stadsutveckling var viktiga att läsa in sig på och studerades i form av en komparativ design. Detta kompletteras med fallstudiedesign i form av kvalitativa intervjuer med respondenter inom stadskärnans kommun, fastigheter, utbud och övriga, detta för att få den inblick som krävs för att avgränsningen gentemot valda aktörer i befintliga stadskärnor skall tillgodoses. Enligt Bryman och Bell (2017) kan en komparativ design användas tillsammans med en kvalitativ forskningsstrategi, designen benämns då som en multipel fallstudie.

3.2.1 Litteratur- och dokumentstudier

För att besvara frågeställningarna identifierades flertalet parametrar som är viktiga att arbeta med eller möjliggöra för, i syfte att uppnå en hållbar stad eller stadsdel. Komparativ design, även kallad jämförande design, genomfördes genom litteratur- och dokumentstudier av befintliga rapporter, råd och certifieringar inom hållbar stadsutveckling. Detta medförde en god förståelse för vilka aspekter som redan finns inom ämnet hållbarhet i städer. Aspekterna jämfördes därefter för att finna relevanta ingångsparametrar, i syfte att kunna ta fram till en tillämpningsbar lista av parametrar som bidrar till hållbarhet i städer. Listan med parametrarna användes i de kvalitativa intervjuerna, där respondenterna fick färgkoda parametrarna utifrån vad de arbetade aktivt med eller ej. Färgkodningen av parameterlistan jämfördes med varandra likt en komparativ design, läs mer om detta i delkapitel 3.6.

Dokumentstudier gjordes även i syfte att skapa en förståelse för Borås stads vision, eftersom examensarbetet utgår från Borås stadskärna.

3.2.2 Urval av parametrar

Examensarbetets syfte är att utreda vilka parametrar som är mest relevanta för aktörer inom kommun, fastigheter och utbud att arbeta med för att bidra till en hållbar stadskärna ur ett platsutvecklingsperspektiv. Hållbarhetsbegreppet i detta examensarbete inkluderar ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet. För att ta reda på vad aktörerna redan arbetar med, skulle kunna arbeta med eller inte anser sig kunna arbeta med inom hållbarhet i stadskärnan, togs en lista med parametrar fram. Dessa parametrar härstammar från fyra olika håll; Sweden Green Building Councils Citylab, Världsnaturfonden, Rådet för hållbara städer och Jan Gehls böcker. Samtliga parametrar presenteras ingående under kapitel 2.3 "Indikatorer och utvecklingsområden för hållbarhet i stadskärnor".

3.3 Fallstudiedesign

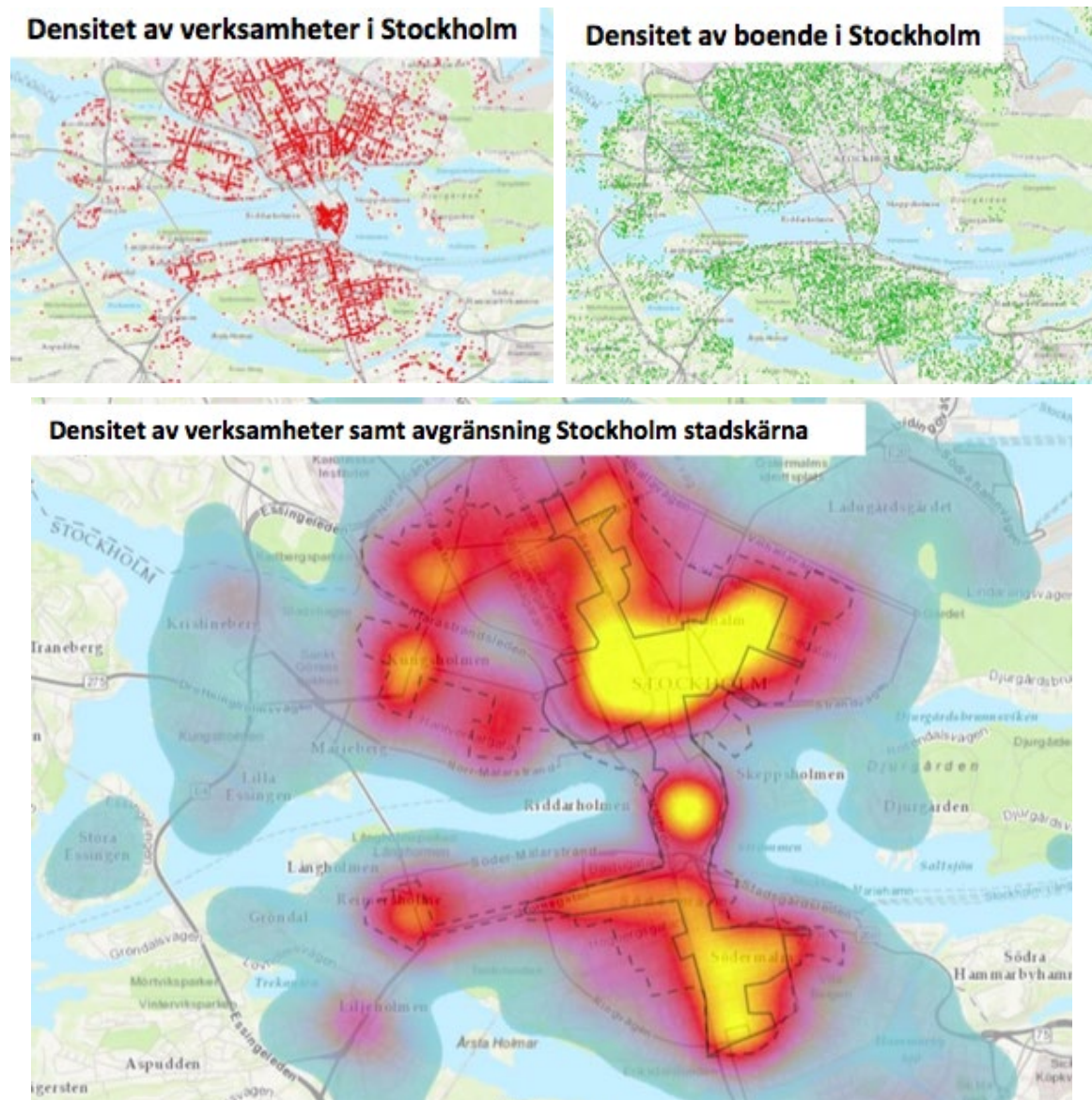
En fallstudiedesign består ofta av ett specifikt fall som enligt Bryman och Bell (2017) exempelvis kan vara en viss plats, lokal, arbetsplats eller organisation. I detta examensarbete består det specifika fallet av aktörer i Borås stadskärna, där kvalitativa intervjuer med sakkunniga inom stadskärnan och stadsutveckling utifrån Borås stadskärna genomfördes. I följande delkapitel förklaras hur stadskärnan definieras och geografiskt har avgränsats i rapporten. Vidare presenteras Borås stadskärnas geografiska avgränsning.

3.3.1 Stadskärnans definition, avgränsning och innehåll

Vad en stadskärna är definieras av Agora och HUI Research i rapporten Cityindex - Definitioner av stad och stadskärna (2018). Definitionen har tagits fram i samarbete med branschorganisationer, fastighetsägare, forskare, detaljister, konsulter samt andra branschföreträdare. Cityindex syftar till att skapa ett gemensamt begrepp för detaljhandeln, restaurang- och hotellbranschen samt den kommersiella servicen som finns i stadskärnan. Studien kom fram till att de absolut viktigaste parametrarna för att kunna definiera en stadskärna är befolkning och kommersiella verksamheter (Cityindex, 2018). På en mer detaljerad nivå gällande stadskärnans avgränsning spelar, enligt Cityindex definition, de kommersiella verksamheterna en extra viktig roll. För att ta hänsyn till de många fler faktorer som naturligtvis också påverkar stadskärnan, har Cityindex genomfört korrelationsstudier för att säkerställa sambandet med arbetsplatser, kultur, kommunikationer, statliga inrättningar och så vidare.

Hur stadskärnan avgränsas rent praktiskt beskrivs i Cityindex branschrappport som gavs ut 2019 av HUI Research och branschorganisationen Fastighetsägarna. Avgränsningen utgår från densitet av boende, butiker, restauranger och hotell. Viss hänsyn tas även gentemot exempelvis barriärer, resecentrum och andra större verksamheter i form av kompletterande regler. Att använda tätheten mellan kommersiella verksamheter och befolkningsdensitet, gör det är möjligt att skilja stadskärnan från bostadsområden och externa handelsområden (Cityindex branschrappport, 2019). Avgränsningen sker genom en modell där befolkningsdensiteten och kommersiella verksamheter markeras ut på en karta. Intensiteterna av de två faktorerna jämförs sedan - som exempel refererar HUI Research och branschorganisationen Fastighetsägarna i Cityindex branschrappport 2019 till Stockholm. I Stockholm bor en relativt liten befolkning i de mest centrala delarna, men detta kompenseras upp av antalet verksamheter och att området tangerar andra befolkningstäta områden. Avgörande är förhållandet mellan verksamheter och befolkning, i kombination med avstånd till den övriga stadskärnan.

På nästa sida illustreras de olika densiteterna i Stockholm på två kartor som gemensamt bildar stadskärnan.

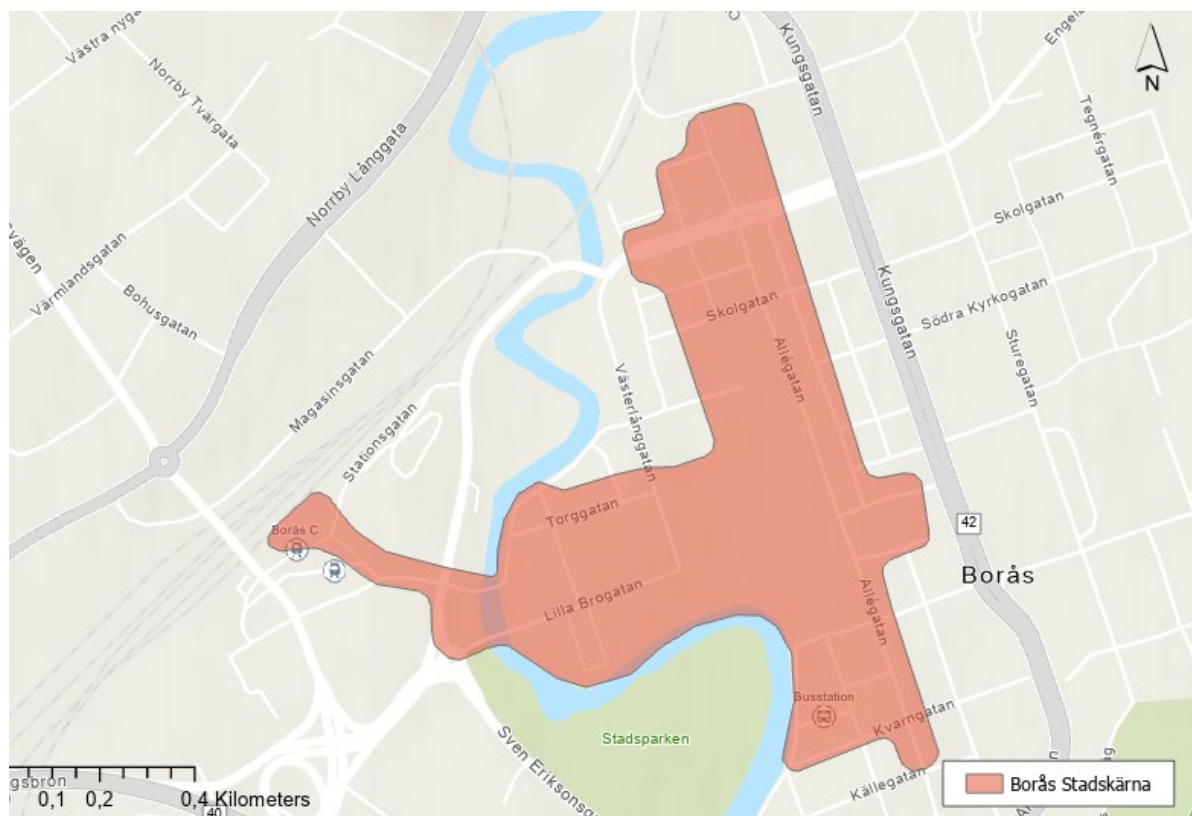

Figur 3.1 Cityindex Branschrapport 2019, HUI Research och Fastighetsägarna

Av Sveriges 124 städer, innehåller 104 stycken en stadskärna enligt Cityindex definition. Förklaringen till detta är de 20 städer som saknar en stadskärna har en centrumbildning vars densitet av boende och verksamheter är för låg (ibid).

3.3.2 Geografisk avgränsning för Borås stadskärna

Examensarbetet utgår från Borås stadskärna, vilken är avgränsad enligt den röda markeringen i bild genom Cityindex avgränsningsmodell för en stadskärna (2019). Hur den geografiska avgränsningen gått tillväga finns att läsa i kapitel 3.3.1.

Figur 3.2 Illustration över Borås stadskärna, Cityindex

I Västra Götalandsregionen är Borås den näst största kommunen med 113 000 invånare vilket också gör Borås till landets trettonde största kommun (Borås Stad, 2020). Av kommunens totala invånarantal bor endast 1,7 %, eller 1954 människor i eller i anslutning till själva stadskärnan samtidigt som det på dagtid inom stadskärnans gränser jobbar upp till 9729 stycken (Cityindex, 2019).

Genom besök i Borås och rundvandring i Borås stadskärna har flertalet platser betraktats. Borås stadskärna består bland annat av Centralstationen, Stora Torget, två parallella huvudstråk för shopping; Stora Brogatan och Lilla Brogatan samt Österlånggatan. En plats som blivit en symbol för Borås stadskärna de senaste åren är Sandwalls plats, där stadskärnans shoppingstråk går över i ett stort torg som möter Viskan och Stadsparken med en mängd uteserveringar. Sandwalls plats synliggörs förövrigt på examensarbetets framsida där en muralmålning från street art-festivalen No Limits gestaltas. I stadskärnan ingår även Allégatan som domineras av bil och busstrafik. I nära anslutning till stadskärnan finns stadsparken, Högskolan i Borås och Borås Science Park.

3.4 Kvalitativ intervju

Intervjuformen är enligt Bryman och Bell (2017) den mest förekommande metoden när det kommer till kvalitativ forskning. Den mest lämpade intervjuformen för frågeställningarna ansågs vara en semistrukturerad intervjuform, detta då respondenten tilldelas frihet i svaret kring frågan, vilket medför en äkthet i den data som intervjun genererar. Den semistrukturerade intervjuformen ger upphov till en öppen dialog, vilket ger en önskvärd och värdefull varians i svarsdata från respondenterna.

Eftersom olika personer med olika erfarenheter och kunskaper intervjuats bidrar varje intervju med skilda utfall. Detta i sin tur ledde till nya insikter och inspel som används i efterföljande litteraturstudier. Med andra ord har de semistrukturerade intervjuerna inneburit en organisk utveckling av den kvalitativa datan (Bryman och Bell, 2017).

Information om examensarbetet och intervjumallen skickades via mejl till respektive respondent inför intervjun för att ge dem möjlighet att förbereda sig. Intervjuerna spelades in och sammanfattades i skrift, som respondenten fick fem arbetsdagar att läsa igenom och ge sitt godkännande på; detta för att säkerställa att missförstånd inte skett. Samtliga respondenter har gett sitt tillstånd att medverka med namn i rapporten.

På grund av coronaviruset Covid-19 som drabbade Sverige under våren 2020 och med efterföljande rekommendationer från Folkhälsomyndigheten (2020) samt restriktioner från Chalmers Tekniska Högskola (2020), hölls intervjuerna via videolänk eller telefonsamtal.

3.5 Aktörsanalys - Urval av respondenter

Urvalet av respondenter utgick från en aktörsanalys som gjordes, se bilaga 1, efter samråd med examinator och handledare Jaan-Henrik Kain. Aktörsanalysen gjorde det möjligt att identifiera vilka aktörer som verkar i stadskärnan och därefter urskilja vilka som var relevanta utifrån examensarbetets frågeställningar samt dess avgränsningar.

Då många aktörer i Borås har en stark samverkan sinsemellan, känner många av personerna som intervjuades i examensarbetet varandra. Det blev därmed naturligt att låta respondenterna rekommendera andra personer eller aktörer som skulle vara relevanta att intervjua utifrån ämnet. Denna metod kallas för snöbollsmetoden, eftersom det hela tiden rekommenderas nya personer som plockas in i arbetet, tills forskarna anser att de fått vad som behövs. (Denscombe, 2014). Fördelen med denna metod enligt Denscombe är att det är enkelt och går fort att tillfråga nya personer eftersom varje respondent ofta kommer med två eller flera förslag. De tillfrågade blir dessutom mer benägna att ingå i studien när de blivit rekommenderade av någon de känner, enligt Denscombe.

Urvalet skedde vid vissa tillfällen även genom ett ändamålsenligt urval, som bygger på att handplocka respondenter baserat på deras kunskap eller erfarenhet inom området för studien och som tros tillföra störst värde (Denscombe, 2014). Till exempel genomfördes en intervju med Evelina Gunnarsson, nudgingexpert, för att belysa nudging utifrån frågeställningen gällande hur aktörerna kan samverka kring hållbarhet.

3.5.1 Aktörer inom fastigheter

I aktörsgruppen fastigheter har fem olika personer intervjuats som antingen ägt, äger eller jobbar med fastigheter inom Borås stadskärna. Urvalet gjordes efter intervjurespondenternas rekommendationer enligt snöbollsmetoden.

Gunnar Brinck, tidigare fastighetsägare i Borås och ordförande i styrelsen Borås City.

Linda Hansson, kommersiell förvaltare på Castellum AB i Borås.

Christer Södeliden, VD Pulsen Fastigheter och ordförande i Centrumfastigheter i Borås bland annat.

Anna Liljenby, ansvarig näringspolitik och stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna, Sjuhärad.

Susann Haggren, ansvarig näringspolitik på Fastighetsägarna, Göteborgsregionen.

3.5.2 Aktörer inom utbud

Med utbud menas stadskärnans kommersiella verksamheter. För att få med utbudets perspektiv har en konsult inom affärsutveckling- och handelsfrågor, en konsult inom detaljhandel och stadsutveckling som arbetar som etableringskonsult åt Borås City, en näringslivsutvecklare från Borås stad och en butiksägare i Borås stadskärna intervjuats.

Magnus Kroon, affärsutvecklare inom konsumtions- och stadsutvecklingsfrågor på House of Kroon.

Pi Johansson, etableringskonsult i Borås City, konsult på Mind Retail.

Sara Thiel, näringslivsutvecklare, Borås Stad.

Frida Springer, franchisetagare och butikschef, The Body Shop, Borås.

3.5.3 Aktörer inom kommunens samhällsplaneringsenhet

Kommunen är en stor aktör i Borås stadskärna. De som blev rekommenderade i intervjuerna enligt snöbollsmetoden och som intervjuades, bestod främst av personer på Borås Stad med koppling till den byggda miljön.

Bengt Himmelmann, samhällsplaneringschef för strategisk samhällsplanering, Borås Stad.

Richard Mattsson, stadsarkitekt, Borås Stad.

Anton Spets, stadsträdgårdsmästare, Borås Stad.

Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsulent på lokalförsörjningsenheten, Borås Stad.

3.5.4 Övriga experter kopplade till stadsutveckling

I kategorin "övriga experter" tillhör de respondenter som inte direkt kan kategoriseras inom aktörsgrupperna fastigheter, utbud eller kommun. Däremot är majoriteten av dem involverade i Borås stadskärna eller har den kunskap samt erfarenhet som anses relevant och viktig för att besvara examensarbetets frågeställningar.

Helena Alcenius, VD på BoråsBorås TME AB och Akademiplatsen AB.

Caroline Wallin, cityledare på centrumbolaget Borås City.

Peter Serrander, samverkanskoordinator på Högskolan i Borås och projektledare på Science Park Borås.

Josefine Persson, utvecklingsledare inom hållbarhetsfrågor i Ale kommun samt beställarkompetens kopplad till cirkulär upphandling kring textil och inredning på Science Park Borås.

Evelina Gunnarsson, nudgingexpert på Ramboll.

3.6 Lista med parametrar

Som en del av intervjuerna med respondenterna som verkar i Borås stadskärna, ingick en parameterlista. Listan består av de indikatorer eller utvecklingsområden som den teoretiska referensramen presenterar i kapitel 2.3, i rapporten så kallade “parametrar”. Alla parametrar färgkodades utefter hur respondenten, inom det företag eller organisation den jobbar inom, arbetar aktivt med parametern eller inte. Av 17 intervjuer genomfördes detta med totalt 15 aktörer, varför inte alla respondenter svarade på parameterlistan berodde på tidsbrist eller avsaknad av direkt koppling till Borås stadskärna. Under intervjun gavs respondenterna inga större förklaringar till respektive parameter, utan respondenten fick själv tolka hur de jobbar med och utifrån parametern. Anledningen till detta var för att inte vinkla det i för stor utsträckning, utan lämna en så neutral och öppen svarsmöjlighet för respondenten som möjligt. Se bilaga 2 för parameterlistan som användes vid intervjuerna.

Färgkodningen vid intervjuerna bestod av fyra färger;

GRÖN ■ = parametrar och aspekter **ni redan arbetar aktivt med**

GUL ■ = parametrar och aspekter **som är relevant och skulle kunna vara genomförbara för er**

RÖD ■ = parametrar och aspekter **som ni inte kan eller inte vill bidra till**

GRÅTT ■ = **Berör inte er eller har ingen kunskap/åsikt**

Det uppdagades under flertalet av intervjuerna att det vid vissa tillfällen var svårt att bedöma om en parameter skulle koda grön eller gul, eller röd eller gul. Vid flertalet tillfällen fick parametrarna därför benämnas “gröngul” eller “rödgul”. “Gröngul” benämndes när respondenterna ansåg att parametern var något de jobbade med, men kunde bli bättre på. “Rödgul” benämndes när respondenterna ansåg att parametern var relevant för dem, men som de inte kunde bidra till. I efterhand korrigerades gröngul och rödgul till nya färgkoder som i resultatet kommer benämnas blå respektive orange:

BLÅ ■ = parametrar och aspekter som ni **arbetar med, men som kan utvecklas och bli bättre.**

ORANGE ■ = parametrar och aspekter som **är relevant men som ni inte kan eller inte vill bidra till.**

3.7 Kvalitet

I kvalitativa studier lyfter Bryman och Bell (2017) upp de grundläggande kriterierna trovärdighet och äkthet som bedömningen av examensarbetet utgår ifrån.

Delkriterierna beskriver Bryman och Bell är tillförlitlighet, överförbarhet, pålitlighet och konfirmering. Dessa presenteras i kapitlet nedan tillsammans med en förklaring om hur de efterlevs i examensarbetet.

3.7.1 Tillförlitlighet

Ett resultat som är tillförlitligt innebär att studien utförts i enlighet med de regler som finns och att det accepterats av andra personer (Bryman och Bell, 2017). Resultatet skall även ha rapporterats till de personer som är en del av resultatet, för att berörda ska kunna bekräfta att forskaren uppfattat verkligheten på rätt sätt.

Studien har från början till slut följt Chalmers riktlinjer för hur ett examensarbete ska genomföras och en löpande dialog har hållits med handledare och examinator. Inför intervjuerna har alla respondenter fått information om, samt accepterat intervjuens syfte och sin egen medverkan. Efter intervjun har en sammanställning av svaren skickats ut där respondenten fått korrekturläsa och godkänna sammanställningen. Om något blivit missuppfattat under intervjun har därmed detta korrigerats så att det stämmer överens med verkligheten.

3.7.2 Överförbarhet

Överförbarhet handlar om hur studiens resultat kan överföras till en annan kontext och miljö framåt i tiden. Det är enligt Bryman och Bell (2017) väsentligt för forskarna att producera och redovisa en robust och detaljrik faktagrund för de detaljer som ingår i forskningsområdet, för att underlätta för läsarens förståelse.

I denna studie presenteras bakgrunden till frågeställningarna genom viss tidigare forskning, litteratur och dokument inom ämnet. Läsaren blir introducerad till aktörernas syn på hållbarhet samt det arbete som idag görs av olika aktörer inom Borås stadskärna. Genom detta får förhoppningsvis läsaren snabbt en förståelse för forskningsområdet och kan därefter dra lärdomar och överföra studiens resultat till nya kontexter.

3.7.3 Pålitlighet

För att säkerställa resultatets pålitlighet krävs att forskaren har ett granskande sätt att se på studiens process (Bryman och Bell, 2017). Detta bör enligt Bryman och Bell göras genom att genomföra en gedigen beskrivning av examensarbetets forskningsprocess och dess faser. Här är det av vikt att tydliggöra vad som är teori, litteraturstudier, respondenternas svar och forskarnas egna slutsatser eller tankar.

Pålitligheten säkerställs genom att i rapporten ha tydliga indelningar av kapitel och klargöra vilken information som företräds från vilken källa, alltså litteraturstudier, intervjuer samt tankar och slutsatser vilka företräds av forskarna själva. Kursen "Akademiskt skrivande" på 7,5 högskolepoäng under hösten 2019 gav en bred förståelse för de olika metoderna och förhållningssätten i ett rapportskrivande. Tillsammans med kursen och dialog med handledare och examinator har ett ständigt granskande synsätt tillämpats under examensarbetets process.

3.7.4 Konfirmering

Konfirmeringen gäller huruvida forskaren säkerställer att hen handlat i god tro (Bryman och Bell, 2017). Det skall vara lätt att uppfatta att forskaren inte medvetet lagt in sina egna värderingar eller teoretiska insikter under verkställandet av studien, varken i litteraturstudierna, intervjuerna eller i slutsatsen.

Detta garanteras genom att inga personliga värderingar medvetet inkluderats under examensarbetets process eller rapport, varken under litteraturläsningen, intervjuerna eller i resultatdelen. Metoden beskrivs också väl, för att läsaren skall få en god inblick i hur arbetsgången gått till.

3.8 Metoddiskussion

Examensarbetets ämne och syfte, - att utreda hur aktörer kan bidra till hållbarhet i den stadskärna de verkar i ur ett platsutvecklingsperspektiv, spänner över ett stort ämnesområde där många olika tillvägagångssätt hade kunnat tillämpas. Det är av största vikt att diskutera metoden och se på den med granskande ögon, vilket vi i detta kapitel kommer göra.

Examensarbetet har flera begränsningar och försvårande aspekter som behöver tas i beaktning. Tidsbegränsningen är en av aspekterna. Det finns otroligt många aktörer som är involverade i stadskärnan, till exempel andra näringsidkare som står för stadskärnans utbud och som säkerligen hade kunnat komma med fler viktiga insikter till examensarbetet. Tyvärr bidrog tidsaspekten till begränsningen av antalet respondenter. Resultatet hade blivit ännu mer övertygande och fått en högre äkthet om fler personer inom de valda aktörsgrupperna hade intervjuats.

Snöbollsmetoden användes i stor utsträckning för att komma i kontakt med de personer som sedan tillfrågades och användes för de semistrukturerade intervjuerna, vars resultat gav riktningen för examensarbetet. Den samverkan som finns i Borås genom centrumbolaget Borås City, gör att många engagerade inom stadskärnan redan känner varandra, vilket medförde att vi många gånger hänvisades till personer inom samma kretsar. Detta kan ha bidragit till ett aningen vinklat resultat. Vad hade hänt om vi pratat med aktörer som inte är involverade i den samverkan som finns i Borås idag, är en fråga vi och läsaren bör ställa sig. Inom aktörsgruppens "utbud" har inriktningen blivit mer övergripande, där experter inom handel och utbud i stadsutveckling intervjuats snarare än flertalet lokala näringsidkare i Borås stadskärna. Examensarbetet hade sannolikt fått ett annorlunda utfall om fler lokala aktörer inom aktörsgruppens utbud medverkat.

En indelning av respondenterna utifrån vad de är kopplade till gjordes i syfte till att få en tydligare överblick. Vi är medvetna om att denna indelning är generaliserad. De som kategoriseras inom kommunens samhällsplaneringsenhet kan i själva verket arbeta inom en annan enhet på Borås Stad, däremot är de alla kopplade till samhällsplanering och den fysiska miljön i staden. Detsamma gäller resterande aktörsgrupper; i "utbud" har exempelvis en från Borås Stads näringslivsenhet inkluderats och under "fastigheter" finns experter kopplade till fastigheter och Borås, men som varken äger eller förvaltar några i Borås stadskärna i dagsläget. Vissa

respondenter som finns i kategorin “Övriga experter” befinner sig på positioner som kan påverka stadens utbud också. Gemensamt för majoriteten av respondenterna är dock att de alla har en tydlig koppling till Borås stadskärna och/eller ämnet. De fyller funktionen med att få de tre olika aktörsgruppernas perspektiv vilket är syftet med examensarbetet.

Gällande listan med parametrar som skulle färgkodas under intervjuerna, fanns det som nämnt i kapitel 3.6 tillfällen då det var svårt för respondenterna att färgkoda parametrarna efter ursprungsfärgerna grön, gul, röd och grå. Flertalet respondenter kombinerade därför två färger, till exempel “gröngul”. Därför bestämde vi oss för att addera två färger i efterhand för att få in de aspekterna. Alla respondenter fick svara utifrån samma förutsättningar som fanns från början, för att vi skulle minimera differensen och fortfarande kunna jämföra svaren på ett så jämnt sätt som möjligt. Att respondenterna inte fick en utförlig förklaring till vad respektive parameter hade för innebörd enligt den teoretiska referensramen, medför en risk att respondenterna själva antagit vad begreppet innebär, men möjligheten att kommentera sin färgkodning gavs för att öka förståelsen. I efterhand borde färgkodningen varit mer differentierad från första början.

4. Resultat

I följande kapitel redogörs resultatet från de 17 intervjuer som hölls under våren 2020. Intervjumallen som användes i de semistrukturerade intervjuerna hittas som bilaga 2. Sammanställningen och redovisningen av intervjuernas resultat har avgränsats med hjälp av examensarbetets frågeställningar, syfte och mål. Samtliga respondenter har godkänt sin medverkan tillsammans med namn och titel. Följande kapitel inleds med den frågeställning som examensarbetet ämnar att reda ut och respondenternas svar presenteras i delkapitel utifrån vilken aktörsgrupp de delats in i.

4.1 Vad skulle aktörerna enligt dem själva vinna på, om stadskärnan blir mer hållbar?

Examensarbetets första frågeställning är: “Vad skulle aktörerna enligt dem själva vinna på, om stadskärnan blir mer hållbar?”. För att ta reda på detta ställdes frågan vad respondenterna tror att deras organisation tjänar på om Borås stadskärna blir mer hållbar. Svaren presenteras i delkapitel utifrån vilken aktörsgrupp de indelats.

4.1.1 Kommunens samhällsplaneringsenhet – Vad de ser för vinning

Frågan som ställdes löd “Vad tjänar du/ni på att Borås Stadskärna blir mer hållbar? Vilka aspekter är viktigast?”

“För mig som stadsbyggare vill jag se att “väven” sitter ihop. Till exempel Norrby, som är den mångkulturella stadsdelen i staden. Det är bara det att någon valde att anlägga en järnväg mitt igenom staden som gör att Norrby separerats från övriga delen. Det är viktigt att en stadsdelar sitter ihop och är inkluderande. Vi behöver få in oss andra i Norrby och koppla samman den med stadskärnan ännu mer, eftersom att stadsdelen har fantastiska kvaliteter /.../ Det är också viktigt med resiliens, att man har flera ben att stå på. Som exempelvis att skapa resiliens i bottenvåningar genom att göra dem mer flexibla. /.../ Jag som stadsbyggare lobbyar för att man ska tänka på att bygga högre bottenvåningar så man kan ha olika typer av verksamheter. Tänk på att inte bygga bort industrilokaler, som skulle kunna passa som exempelvis “farmers market”, eller vad som nu är trendigt för tillfället. Bygg inte bort möjligheter, för framtiden är föränderlig. Resiliens, attraktivitet, inkludering och sammanhängande lösningar, det är vad jag ser som de viktigaste aspekterna”

Richard Mattsson, stadsarkitekt, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Det handlar om en hållbar profil skulle jag påstå, om vi kan höja den hållbara profilen för Borås stad så skulle vi/jag med gott samvete kunna driva en tuffare linje när det gäller hållbarhet och därmed kräva mer. Jag personligen skulle kunna kräva mer elfordon, kanske cyklar. Ett exempel skulle vara att mina trädgårdsskötare cyklade eller hade elfordon istället för att de kör runt i bilar, vilket de gör nu. Så jag ser en god synergi i det, det vill säga att om Borås stad skulle ha ett rykte om sig att vara en väldigt hållbara, inte bara i stadskärnan utan som kommun i sin helhet, skulle det vara ganska enkelt för mig att implementera i de skötselavtal jag jobbar med”

Anton Spets, stadsträdgårdsmästare, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

“Jag tänker inte på vad vi tjänar, utan vad det skulle betyda för kommunen med ett hållbart city. Ett ohållbart city blir ett oattraktivt city och det innebär att färre

kommer vilja bo i vår stadskärna /.../. Men det är en avvägning vilka hållbarhetsparametrar som prioriteras av olika parter och där behöver vi ha förståelse och respekt för varandra /.../. Fastighetsägarna i staden låter ju idag projektet No Limits att måla deras fasader med konst för att folk ska trivas. Detta blir både ekonomiskt hållbart eftersom fler vill vara där, men det främjar ju även den sociala hållbarheten. Den ekologiska hållbarheten får man på köpet när folk bosätter sig i stadskärnan, detta beror delvis på att man inte behöver förflytta sig i samma utsträngning för att införskaffa sig det som behövs i livet på samma sätt som annars. Om människor trivs i city, så gynnar det den ekonomiska hållbarheten vilket är fastighetsägarens främsta dimension.”

Bengt Himmelmann, samhällsplaneringschef för strategisk samhällsplanering, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“För att en stad ska vara hållbar behöver den just vara tillgänglig för alla. Alla tjänar på en stadskärna som känns inbjudande, trygg och säker. /.../ Vi har diskussioner om vi ska ha bilar i innerstaden eller ej, samma sak gäller bussarna. Men det krävs det att det finns andra sätt att ta sig till centrum för dem som har funktionsnedsättningar. Även bussarna måste vara tillgänglighetsanpassade då, om vi nu ska ha en bilfri stad!”

Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsulent på lokalförsörjningsenheten, Borås Stad. (Personlig kommunikation 2020-03-04)

4.1.2 Fastigheter - Vad de ser för vinning

Frågan som ställdes löd **“Vad tjänar du/ni på att Borås Stadskärna blir mer hållbar? Vilka aspekter är viktigast?”**

“Jag vet inte riktigt, jag tror som jag sa att hållbarhet måste vara med i alla projekt som man har. Men jag tänker att en trevlig miljö kan locka till sig besökare, vilket verksamheterna är beroende av och att ha det rent, snyggt och prydligt eftersom att det skapar en inbjudande miljö /.../ det handlar också om att ha ett utbud som kan tillfredsställa många olika slags kunder - att många har olika saker att besöka i staden. Dessa aspekter är ju också en hållbarhetsfråga. Ett annat exempel på en hållbarhetsfråga kan vara möjligheten att ställa bilen på en parkering och gå. Det finns trevliga gångstråk längs med Viskan i Borås med skulpturer i och vid sidan av, som gör att folk strosar i staden. Allting som gör att folk vill besöka Borås stadskärna gynnar oss. Gynnas butiker, så gynnas fastighetsägare och då gynnas även kommunen /.../ Det finns ju massor med vinster på att ha en trevlig miljö. Ett bra underlag för butiker och näringsliv, så att de kan tjäna pengar och går bra, det tror jag på sikt är hållbart - både socialt, ekonomiskt och ekologiskt”

Linda Hansson, kommersiell förvaltare på Castellum AB i Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

“Vi behöver tänka på de aktiviteter som vi utformar och att de är hållbara. Att vi tagit hänsyn ur hållbarhetssynpunkt - tillgänglighet exempelvis /.../ Vi måste göra det lätt för en konsument att göra rätt /.../ Om man går med pekpinna gällande hållbarhet så blir det tråkigt, detta ska vi undvika. Hållbarhet är snarare en fråga om att värna om de värden som redan finns i stadskärnan och skapa en attraktivitet kring detta /.../. Vårt samarbete med en etableringskonsult är ett fantastiskt initiativ. Etableringskonsulten gör en framtidsspaning gällande hur de framtida hållbara

butikerna kommer se ut. Där har vi fått fram en hel del hållbarhetsaspekter som beskriver mixen av vad man upplever själv. En mix av butiker blir intressant och om det då är en mix av konstverk, en trevlig miljö, torgbildning, vatten så resulterar i en helt annan bild av stadskärnan /.../ Om man gör det hållbart - det vill säga att man inte satsar på en butik som från början är dödsdömd, utan att man teamar upp med en kanske lite mer besvärlig hyresgäst men som är driven och vill, då är det hållbart på väldigt lång sikt.”

Gunnar Brinck, tidigare fastighetsägare i Borås och
ordförande i styrelsen Borås City
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

“För att stadskärnorna skall överleva i framtiden så vill man ju ha de trevliga mötesplatserna utanför och mellan husen. För att de ska vara trivsamma även i framtiden måste människor ha störst utrymme i en stad. Bilen kan inte längre ta störst plats exempelvis /.../ Om inte stadskärnorna blir hållbara kommer de inte finnas kvar, det är vad stadskärnorna tjänar - de tjänar även på att lära sig hur de bör utveckla sig i framtiden /.../ Gällande den sociala hållbarheten, handlar det nog om att inkludera alla genom att tänka på tillgänglighet, det skulle jag säga är viktigast.

Susann Haggren, ansvarig näringspolitik på
Fastighetsägarna Göteborgsregionen.
(Personlig kommunikation 2020-04-14)

“Som branschorganisation tjänar vi på att kunna ta lärdom från en stad som ligger i framkant för att kunna sprida goda exempel till fler fastighetsägare och centrumbolag över landet. Det är en stor nytta för Fastighetsägarna som branschorganisationen eftersom vi jobbar mycket med att visa de goda exemplen. Vi har också en målsättning att få allmänheten och beslutsfattare att förstå att fastighetsägarna är samhällsbyggare. Fastighetsägare lägger både pengar, tid och engagemang i att bygga attraktiva stadskärnor och trygga stadsdelar. Våra medlemmar är ytterst engagerade och detta skulle vara ett bra exempel på hur vi engagerar oss i hållbarhetsfrågor kopplat till stadsutveckling /.../”

Anna Liljenby, näringspolitiskt ansvarig och
stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna Sjuhärad
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“En levande stadskärna är något som vi tjänar på, det vill säga att vi har hyresgäster som tjänar bra och kan betala hyran. En fastighetsägars utmaning är ju att vi har vår produkt där den är, det vill säga att våra hus inte är portabla. Därför måste vi jobba för att göra dem så attraktiva som möjligt, - att folk vill ha och hyra dem. Vårt jobb är att hjälpa dem så mycket vi kan för att de ska bli framgångsrika i sin verksamhet och därmed öka fastighetsvärdet. /.../ Har vi ingen hållbarhet och långsiktighet i de saker vi gör så kommer vi inte överleva.”

Christer Södeliden, VD Pulsen Fastigheter (Personlig
kommunikation 2020-04-03)

4.1.3 Utbud – Vad de ser för vinning

Frågan som ställdes löd “Vad tjänar du/ni på att Borås Stads kärna blir mer hållbar? Vilka aspekter är viktigast?”

“I en stad måste man se utifrån alla olika perspektiv. Den centrala frågan är hur ska jag kunna bidra och jobba med hållbarhet? Den enskilde måste ha klarhet i hur just den kan bidra.”

“Vad gäller hållbarhet är den ekonomiska frågan väsentlig och på så vis är uppostringar svåra att undvika. Det ekonomiska perspektivet innefattar en stor del och därmed kan man inte romantisera det hela, utan det måste vara ekonomiskt gångbart. Att vi ska sluta konsumera för att det inte är hållbart funkar inte. 47% av Sveriges BNP består av konsumtion. Vi kan inte sluta konsumera, utan det vi måste göra är att ställa om konsumtionen.”

“Det som krävs för att förändra detta är att ändra basen från “köpa nytt” till att köpa är cirkulärt /.../ vi måste också börja kunna använda det vi köper på nytt och även identifiera och tillämpa nya affärsidéer för att kunna använda det vi har, lära sig saker, låna ut, hyra, laga och ändra och så vidare.”

“Det är även viktigt att ha förståelse att även hållbara alternativ kostar, till exempel skomakaren måste också överleva ekonomiskt och ha ekonomisk bärkraft, det vill säga vi måste ekonomisera även det nya sättet att konsumera.”

“Som näringsidkare tjänar man på att hänga med i utvecklingen, se på CD-branschen, det är ett praktiskt exempel. Det som hände var ju att folk slutade köpa skivor, men det var ju inte så att vi slutade konsumera musik, utan det som skedde var ju att musikbranschen utvecklades och CD-butikerna hängde inte med vilket blev det deras död. Denna resa står klädesbutiker inför och därför handlar det om att jobba aktivt med att följa trenden, för gör man inte det så hamnar man lätt i samma situation som CD-butikerna gjorde.”

Magnus Kroon, affärsutvecklare inom konsumtion-
och stadsutvecklingsfrågor på House of Kroon
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

“Alla har vi ett stort ansvar i att ställa om, där hållbarhet och tillväxt är viktiga parametrar. Hållbarhet är en framtida konkurrensförutsättning och när vi tittar på den omställning som sker måste vi vara med i den omställningen. Som näringslivsenhet har vi ett ansvar att driva ett framåtsyftande arbete som på olika sätt gör det lättare för det näringsliv vi har att ställa om.”

Sara Thiel, näringslivsutvecklare, Borås
Stad. (Personlig kommunikation 2020-
05-08)

“Det är ju just det som är frågan, vad kan man mäta och vad kan man tjäna på rent ekonomiskt? Vilken typ av investering och beteendeförändring krävs och hur lång tid måste det hålla innan det blir återbetalat? /.../ I långsiktighet har man mycket att tjäna, då handlar det ju om ens varumärke man kommunicerar och på så vis kan man gå starkare in på miljöfrågor i det långa loppet. Långsiktiga lösningar blir gynnsamt ur alla perspektiv, likväl ekonomiska, miljömässiga som sociala. Värdet är svårt att säga vad det blir, men det blir ju någon form av värdeskapande i alla aspekter. Olika mål ger ju olika effekter, hur länge ska något användas till “kostnaden” är intjänad. I

detta fall handlar det ju om omkostnader jämfört med intjänad påverkan vid tillverkning exempelvis.”

“Tittar man historisk sett har handeln har utvecklats, för 20 år sedan byggde man volymhandel och stora köpcentrum, detta för att effektivisera människans tid. Men nu när E-handeln kommit in och blivit etablerat handlar det mer om en annan typ av urval och mycket mera möjligheter att göra andra typer av köp. Förväntningarna på fysiska butiksbesök har därför ändrats, man förväntar sig något mer än själva varan/köpet. Och den omställningen har vi pratat mycket om. Det handlar numera om tjänster, fler butiker idag har tagit in fler och nya delar i sitt koncept. Butiker tenderar idag till att göra mer för att locka till sig kunder, för att ge kunden mer än bara produkten. Och med tanke på det här med hållbarhet har det kommit in väldigt starkt och alla behöver idag en strategi gällande det här med hållbarhet. Helst ska man ha något i utbudet som talar för hållbarhet, det kan vara second hand, hyrmöjligheter, hållbar produktion eller produkter och så vidare... Vi ser att mycket av dem som behövt stänga ner är dem som inte lyckats erbjuda något mer än själva produkten. I Borås ser man att kedjorna ligger lite efter, men det är naturligt då kedjorna först satsar på butikerna i storstäderna /.../ Borås är en stad under tillväxt, staden håller på att växa och förtäts. Det är viktigt att man tittar på klustren och väver samman handeln mer så att den inte blir lika urlakad som den tenderar till idag”

“Jag skulle säga att alla dessa trender är konsumentstyrda och sen har verksamheterna blivit tvungna att anpassa sig. Det uppkommer också många nya typer av koncept. Uthyrning av kläder, uthyrning av verktyg, man kan hyra grejer och även få hjälp. Förut jagade kunden efter tidsbesparing i form av handel på en plats där handeln var samlad och kunde effektiviseras på så vis, idag jagar vi även tid i tjänstesektor. Vi vill ha mer än bara produkterna samt och till bra pris, vi vill ha hjälp och rådgivning nu också.”

“Fysiska butiker måste erbjuda något er som inte webben kan, till exempel: behovet att möta människan och skapa platser för att umgås, underhålla oss eller utföra ärenden. Shoppingen och handeln är inte syftet, utan det är umgänget och platsbesöket som är huvudfoder och sen är shoppingen ett lager på det. För att skapa attraktiva platser krävs samverkan. “

Pi Johansson, etableringskonsult i Borås
City, konsult på Mind Retail.
(Personlig kommunikation 2020-04-20)

“/.../ Skulle stadskärnan bli mer hållbar skulle det säkert kunna dra fler kunder och folk till stan. För alla vill ju känna att man gör något gott, människan uppskattar att göra gott från sig, så på så vis kanske fler hade kommit och handlat hos oss och fler hade kommit och besökt staden. “

Frida Springer, franchisetagare
och butikschef, The Body
Shop, Borås. (Personlig
kommunikation 2020-04-30)

4.1.4 Övriga experter kopplade till stadsutveckling - Vad de ser för vinning

Frågan som ställdes löd **“Vad tjänar du/ni på att Borås Stadskärna blir mer hållbar? Vilka aspekter är viktigast?”**

“Jag tror att vi utifrån boråsarnas perspektiv skulle uppfattas mer trendiga, mer med i nutiden, mer moderna, det hade tilltalat studenterna i stan och att fler kanske hade

tagit omvägen kring stadskärnan för att man har en tydligare vision och modell. Men då krävs det att vi kommunicerar det, så att det inte bara blir något man gör internt och att man kopplar till alla de olika evenemang och aktiviteter vi gör. Det får inte bli för PK och tråkigt men det tror jag verkligen inte att det behöver bli utan det är något som skulle kännas rätt om vi gör det rätt. Vi har allt att vinna på det /.../ Det är viktigt att visa boråsaren vad man kan göra och vad som görs i stadskärnan, att visa att den lever, precis som vi gjort nu under coronatider”

Caroline Wallin, cityledare på centrumbolaget Borås City.
(Personlig kommunikation 2020-04-21)

“Det pratas ofta om att det är viktigt med mötesplatser. Science Park är en mötesplats eller plattform, där både stora och små aktörer kan mötas för att dela idéer och tankar. Science Park kan stödja aktörer att jobba med frågor som berör staden och driva arbetet mot en hållbar konsumtion och samtidigt sprida information och goda exempel för att driva på utvecklingen /.../. Det är också viktigt att kunna ställa kritiska frågor såsom tomma lokalytor och vad ska vi fylla sammanhanget med istället”

Josefine Persson, utvecklingsledare inom hållbarhetsfrågor i Ale kommun samt beställarkompetens kopplad till cirkulär upphandling kring textil och inredning på Science Park Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-14)

“Vi jobbar jättemycket med orden *förtäta, förstärka och förstora* på Borås TME. Vi vill gärna ha en större stadskärna för ju längre tid man kan spendera i en stad och desto trevligare den är, desto mer konsumtion blir det. Det är det som är problemet i små orter, att man kan bara ta bilen ta ställa den utanför och köpa en sak medan om man kommer till en större stad så är man förmodligen där en längre tid. Ekonomi är en stor del i en stadskärna. Det måste bli handel och kommers för att fastighetsägarna ska få sin hyra. Med ledorden *förtäta, förstärka och förstora* jobbar jag även på Textile Fashion Center vilka också identifierar sig med att ligga i stadskärnan.”

“Borås TME skulle tjäna det på att vi kan använda stadskärnan hårdare i vår lokala, regionala och nationella marknadsföring. Det skulle helt enkelt bli en bättre produkt att marknadsföra /.../ gällande Akademiplatsen skulle vi kunna nå målet att få ihop stadskärnan och Textile Fashion Center.”

Helena Alcenius, VD på Borås TME AB och Akademiplatsen AB.
(Personlig kommunikation 2020-04-02)

4.2 Vilka parametrar arbetar aktörer i Borås stadskärna med idag och vilka anser de vara relevanta att arbeta med, för att göra den befintliga stadskärna de verkar i mer hållbar?

I följande delkapitel presenteras resultatet av respondenternas färgkodning av parameterlistan som gjordes under intervjuerna, se kapitel 2.3 för beskrivning av respektive parameter och bilaga 3 för att se parameterlistan i sin helhet med respondenternas färgkodning.

4.2.1 Färgkodning av parameterlistan

Färgkodningen av parametrarna skall ge en överblick av vad aktörerna i Borås stadskärna arbetar med idag och vilka de anser vara relevanta att arbeta med genom

färgkodningen. En del parametrar presenteras under samma delkapitel på grund av likheter sinsemellan. Se bilaga 2 för parameterlistan som användes vid intervjuerna.

Färgkodningen består av sex olika färger som representerar varsin status, läs kapitel 3.6 gällande hur färgkodningen togs fram.

GRÖN ■ = parametrar och aspekter **ni redan arbetar aktivt med.**

GUL ■ = parametrar och aspekter **som är relevant och skulle kunna vara genomförbara för er.**

BLÅ ■ = parametrar och aspekter som ni **arbetar med, men som kan utvecklas och bli bättre.**

RÖD ■ = parametrar och aspekter **som ni inte kan eller inte vill bidra till.**

ORANGE ■ = parametrar och aspekter som **är relevant men som aktören inte kan eller inte vill bidra till.**

GRÅTT ■ = **Berör inte er eller har ingen kunskap/åsiikt.**

Under varje parameter presenteras hur de olika aktörerna färgkodat respektive parameter. Respondenterna är kodade med sina initialer och presenteras i ordningen kommun, fastigheter, utbud och övriga experter; varje kategori är avgränsad med tjockare linjer i parametertabellerna.

Totalt 15 aktörer svarade på parameterlistan och deras initialer finns med i tabellerna. Helena Alcenius, HA, bidrog med två olika aktörsperspektiv - destinationsbolaget Borås TME och Textile Fashion Center och står därför med två gånger.

Trygghet

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Trygghet															

Totalt sett svarade 14 av 15 aktörer grönt på parametern “trygghet”, vilket innebär att de anser sig redan arbeta aktivt med det. En av aktörerna inom utbud, Sara Thiel, näringslivsutvecklare Borås stad, markerade denna grå då de på näringslivsenheten inte arbetar specifikt med trygghetsfrågor kopplade till stadskärnan, däremot hänvisade hon till andra enheter inom Borås Stad som utför den typen av arbete. Pi Johansson, etableringskonsult för Borås City, menar på att det handlar om att inte ha vakanta lokaler som bidrar till tomma ytor i stadskärnan. Aktiva ytor är en trygghet och detta är något som Johansson menar är en viktig fråga som de arbetar mycket med gällande utbudet i stadskärnan (personlig kommunikation, 2020-04-20). Frida Springer som är butiksägare av The Body Shop i Borås lyfter upp tryggheten för kunden gällande butikens utbud - att kunderna skall vara trygga med sina köp helt enkelt (personlig kommunikation 2020-04-30).

Aktörer inom kommunens samhällsplaneringsenhet, uppger att de alla arbetar aktivt med trygghet, men Richard Mattsson nämner att de nog aldrig kommer bli nöjda och att man alltid kan göra mer (personlig kommunikation 2020-04-16). Åtgärdsområden som Bengt Himmelman på samhällsplaneringsenheten lyfter upp är just trygghet i trafikmiljön men även på mötesplatser (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Anna Liljenby och Susann Haggren (personlig kommunikation 2020-03-25 respektive 2020-04-14) att branschorganisationen Fastighetsägarna är delaktiga i certifieringen “Purple Flag”, vilket centrumbolaget Borås City och Borås TME också är inblandade i enligt Caroline Wallin och Helena Alcenius (personlig kommunikation 2020-04-21 respektive 2020-04-02). Purple Flag är en samverkansmodell vars grundläggande mål är en säker, trygg, attraktiv, jämställd samt hållbar plats, med stort fokus på en tryggare kvällsupplevelse (Svenska stadskärnor, u.å.). Samarbete med polis och grannsamverkan lyfts också upp som förebyggande åtgärder av Haggren. Vidare menar Christer Södeliden, fastighetsägare (personlig kommunikation 2020-04-03), att de arbetar med trygghet i deras fastigheter. Gunnar Brinck som både varit fastighetsägare och som nu jobbar med centrumbolaget Borås City, påpekar att en av trygghetsfrågorna handlar om att inte bara ha butiker som stänger klockan 18.00 i stadskärnan, detta för att skapa rörelse även kvällstid (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Tillit i grannskapet

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Tillit i grannskapet															

Denna parameter menar Caroline Wallin, centrumledare i Borås City vara något som kan kopplas till Purple Flag certifieringen (personlig kommunikation 2020-04-21). Christer Södeliden, fastighetsägare i Borås, nämner tillit till andra fastighetsägare (personlig kommunikation, 2020-04-03) och Bengt Himmelmann från samhällsplaneringsenheten i Borås Stad nämner att det gröna stråket som planeras gå igenom Borås stadskärna - ofta nämnd som “Superparken” skulle kunna möjliggöra mötesrum mellan olika delar av områdena och på så vis öka tilliten bland människorna runt om i stadskärnan (personlig kommunikation, 2020-03-25). Anna Liljenby menar på att tillit i grannskapet antagligen inte är den viktigaste åtgärden i stadskärnan (personlig kommunikation 2020-03-25).

Plats för social samvaro & Plats utomhus för spontana möten

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Plats för social samvaro															
Plats utomhus för spontana möten															

Bengt Himmelmann förklarar att samhällsbyggnadsenheten arbetar med parametern “social samvaro” genom att exempelvis möta Viskan, en å som rinner genom Borås stad, samt att upprätta sittplatser (personlig kommunikation, 2020-03-25). Christer Södeliden menar på att de platser som är för social samvaro ofta är knuten till bostäder, men lyfter därefter upp att de är med och medfinansierar sociala evenemang som exempelvis Sommartorsdagarna, ett återkommande konsertkoncept varje sommar, tillsammans med resterande medlemmar i Borås City (personlig kommunikation, 2020-04-03). Frida Springer, butiksägare i Borås stadskärna påpekar att det måste finnas platser för social samvaro och att det ska vara mysigt att komma till Borås (personlig kommunikation 2020-04-30). Springer lyfter upp att det är viktigt att miljön utanför butikerna är trivsamt och att de satsningar som Borås Stad hittills gjort varit fördelaktiga, men menar genom sin orangea markering, att det inte är något

som hon som butiksägare varken tidigare eller framöver tänkt bidra till. Caroline Wallin lyfter upp att platser som främjar social samvaro kan vara allt ifrån caféer, till parkbänkar, gator och torg, vilket är något som centrumbolaget Borås City är med och bidrar till (personlig kommunikation 2020-04-21). Sara Thiel lyfter upp att denna parameter är viktig just för att den sociala samvaron driver handeln, näringslivsenheten samverkar både med Borås City och Borås TME i olika plattformar där just denna fråga är viktig (personlig kommunikation, 2020-05-08).

Plats för rörelse och motion & Promenadvänliga stråk

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Plats för rörelse och motion	Green	Green	Green	Green	Blue	Green	Grey	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Grey	Green	Orange	Red
Promenadvänliga stråk	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Grey	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Green	Green	Green	Green

På kommunens samhällsbyggnadsenhet menar samtliga respondenter, att de arbetar aktivt med platser för rörelse och motion, där Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsult, påpekar att hon är med i arbetet av allmänna platser så att de kan vara tillgängliga för alla (personlig kommunikation, 2020-04-03). Bengt Himmelmann kommenterar att färre bilar möjliggör bättre förutsättningar till rörelse i staden (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Anna Liljenby lyfter upp det gröna stråket som är i bearbetning, som branschorganisationen Fastighetsägarna jobbar aktivt med tillsammans med andra aktörer i Borås, bland annat genom en workshop som gjordes nyligen. Det gröna stråket är en promenadsträcka som ska sträcka sig genom hela staden, vilket enligt Liljenby är en jätteviktig del. Men Liljenby tror att det går att bygga in plats för rörelse och motion ännu mer i den hårda miljön: "Vi har kopplat detta till parkmiljöerna hittills, men det vore spännande att lägga in det värdet när vi utvecklar gator och torg. Ett torg kanske kan vara ett gym till exempel." (personlig kommunikation, 2020-03-25). Etableringskonsult för Borås City, Pi Johansson, menar att plats för rörelse och motion är viktig, men att det beror på vilka platser det gäller (personlig kommunikation, 2020-04-20).

Gällande promenadvänliga stråk nämns också det gröna stråket av både Richard Mattsson och Bengt Himmelmann. Att göra staden "gåvänlig" är viktigt vilket lyfts upp av flera respondenter, inte minst från kommun men även övriga aktörer som Helena Alcenius, VD på destinationsbolaget Borås TME och Anna Liljenby samt Susann Haggren. Sara Thiel pekar dessutom ut aspekten gällande att binda ihop stadskärnan med det externa handelsområdet Knalleland i Borås som betydelsefull.

Rofylld plats

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Rofylld plats	Green	Green	Green	Green	Blue	Green	Green	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Blue	Orange	Red

Samfinansiering är något som Christer Södeliden, VD för fastighetsbolaget Pulsen, säger har använts i syftet att främja rofyllda platser (personlig kommunikation 2020-04-03). Friytan runt en fastighet är liten, men genom samfinansiering har fastighetsägare trots det fått vara en del av stadens gatuombyggnad. Susann Haggren

nämner även hon att platsbildning i staden många gånger blir av och genomförs just tack vare samfinansiering (personlig kommunikation, 2020-04-14).

Anna Liljenby däremot, uppger att de nog inte tänkt så mycket på rofyllt utan snarare mer livfullt. Samtidigt tycker hon att rofylldhet skulle vara en spännande aspekt att lägga till mer av, det vill säga att alla platser inte alltid behöver innebära och ha som syfte att det ska vistas mycket människor där.

Liljenby menar på att man givetvis ska sträva mot en stadskärna med mycket människor för att det omsätter mycket pengar, samtidigt pekar hon på att det också måste finnas plats för rekreation och lugn (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Vidare hävdar Helena Alcenius, utifrån Akademiplatsens perspektiv, ett kommunalt bolag som centrumleder Science Park Borås, att det inte är därför man vill vara i staden, det vill säga för att vistas i ett rofyllt rum. Alcenius menar på att vill man uppleva lugn och ro så kan man lika gärna åka till skogen som ligger nära intill istället (Personlig kommunikation 2020-04-02).

Plats för lek & Möjlighet för lek och rekreation

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Plats för lek	Green	Green	Green	Blue	Blue	Green	Grey	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Yellow	Red
Möjlighet för lek och rekreation	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow	Orange	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Green	Grey

Som färgkodningen visar är lek och rekreation parametrar som anses relevanta för många aktörer som inte redan aktivt arbetar med den. Vad däremot Anton Spets, stadsträdgårdsmästare, lyfter är att som läget ser ut idag så finns det tillräckligt med yta för lek och rekreation för alla. Men med den planerade förtätningen, där 7000 nya bostäder ska byggas i staden så kommer ytan inte länge till vara tillräcklig (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Vidare kommer Anna Liljenby med ett förslag till att lösa en eventuell otillräcklig plats för lek och rekreation genom att bygga in mer sådan yta i den hårda miljön. En lekplats behöver inte enbart byggas på specifika ytor, utan staden skulle kunna väva in lek på gator och torg (personlig kommunikation, 2020-03-25). De aktörer som markerat grått under denna parameter menar sammantaget på att det inte är en fråga de kan påverka eller som berör dem. Linda Hansson hävdar dock att fler kan bidra till denna parameter än vad man tror och berättar att Castellum under sommartid ställer ut pingisbord till invånarna, något som visat sig väldigt uppskattat (personlig kommunikation, 2020-04-30).

Flexibel grönyta & Större sammanhängande naturområde

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Flexibel grönyta	Green	Green	Green	Blue	Yellow	Green	Grey	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Grey	Green	Yellow	Red
Större sammanhängande naturområde	Green	Green	Green	Red	Grey	Grey	Grey	Yellow	Yellow	Yellow	Orange	Grey	Grey	Orange	Red

Något som flertalet aktörer tar upp under dessa parametrar är "det gröna stråket". Richard Mattsson säger under intervjun att flexibel grönyta och sammanhängande

naturområden finns, men i dagsläget är de inte sammankopplade, dock menar han på att tack vare det gröna stråket så kommer de gröna ytorna sammankopplas bättre (personlig kommunikation, 2020-03-25). Anton Spets pekar på samma sak som han gjorde gällande parametern “plats för lek”, det vill säga att det finns och räcker till nu men att det efter 7000 byggda bostäder inte kommer vara tillräckligt med grönyta för staden (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Borås innerstad har dåligt med innergårdar, men att ta vara på dem vi har och gör något roligt med dem är något som Gunnar Brinck lyfter under denna parameter (personlig kommunikation, 2020-04-16). Angående flexibel grönyta, säger Anna Liljenby att Borås Stad har en yta som på sommaren består av konstgräs för spring och lek men som på vintern förvandlas till en isbana för invånarna (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Platser för kulturutövning/kulturutbud & Estetiska och sinnliga upplevelser

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Platser för kulturutövning/kulturutbud	Green	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Red	Grey	Green	Green	Yellow
Estetiska och sinnliga upplevelser	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green

Richard Mattsson lyfter att Borås blivit kända utomlands för sina 150 stycken kulturobjekt i staden (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Anna Liljenby menar att denna parameter handlar mycket om pengar. Att ha mer kulturutbud i stadens lokaler förutsätter att kulturverksamheten kan betala för sig, vilket många gånger kan vara svårt. Fast genom Borås projekt No limit där konstnärer från hela världen kommer till Borås och gör muralmålningar, skulle Anna Liljenby ändå säga att de är väldigt engagerade i frågan.

Vidare säger Caroline Wallin att hon nästan markerar gult på denna parameter för att hon anser att den är så pass viktig för en stadskärna och att man konstant måste jobba och utveckla sig i området, samtidigt som den redan är “grön” eftersom de aktivt jobbar med kultur och sinnliga upplevelser genom exempelvis No limits och konserter under sommaren (personlig kommunikation (2020-04-21).

Pi Johansson menar också på att denna parameter är väldigt intressant och relevant. Johansson säger att hon tror på att bygga platser som är relevant för kunden (personlig kommunikation, 2020-04-20). Johansson menar också att det är något de bör börja jobba mer med.

Frida Springer, bekräftar Pi Johanssons ord med att säga att det är inget de själva bidrar till men att det givetvis kan vara bra. Vidare till estetiska sinnliga upplevelser menar Frida på att hon där kanske bidrar genom deras skyltfönster, blomsterarrangemang och installationer utanför butiken (personlig kommunikation, 2020-04-30).

En annan aspekt på “estetiska och sinnliga upplevelser” är frågan om tillgänglighet. Lena Mellbladh berättar att de har ett torg i Borås där arkitekten vid ombyggnad från

början ville göra ett “slingrigt” ledstråk. Men som blind vill man inte ha ett slingrigt ledstråk menar Mellbladh på och påpekar att det redan är svårt som det är (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Serviceutbud

Parameter	LM	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Serviceutbud	Blue	Blue	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green

Utifrån tillgänglighetsperspektivet så önskar Lena Mellbladh att vikten av tillgänglighet blev mer aktuell hos butiksägare (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Vidare är “Last mile” ett begrepp som nämns av flera aktörer. Det vill säga, hur varor transporteras den sista milen in i staden på bästa sätt. /.../ Bengt Himmelmann menar på att projektet Good goods är ett sätt att göra servicen i staden mer hållbar (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Caroline Wallin betonar även vikten av att kartlägga vilka verksamheter som arbetar hållbart eller med hållbarhet, för att på så vis pusha fler verksamheter i den riktningen (personlig kommunikation, 2020-04-21). Sara Thiel beskriver vikten av ett varierat utbud där både kedjor men också lokala verksamheter finns. En bra mix av verksamheter blir attraktiv och lockande för fler besökare, vilket exempelvis ger hållbarhet ur ett ekonomiskt perspektiv för verksamheterna (personlig kommunikation, 2020-05-08).

Blandning av bostäder

Parameter	LM	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Blandning av bostäder	Yellow	Green	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow	Orange	Grey	Grey	Grey	Grey

Resultatet av färgkodningen på denna parameter visar tydligt vilka aktörer som har störst påverkan vad gäller blandning av bostäder. Enligt färgkodningen är det helt klart aktörerna på fastighetssidan som arbetar mest aktivt med denna parameter. Anna Liljenby säger bland annat att de är engagerade i utbyggnadsstrategin för Borås Stad i syfte till att även få med marknadens perspektiv (personlig kommunikation, 2020-03-25). Anledningen till att det främst är fastighetsägare som aktivt arbetar med denna parameter förklaras genom Bengt Himmelmanns kommentar: “Det är inte vi i stadens som bestämmer om det ska vara hyres- eller bostadsrätt. Det är självfallet en jätteviktig fråga, men yttersta ansvaret ligger på fastighetsägarna” (personlig kommunikation 2020-03-25). Utifrån denna parameter benämner även Frida Springer studenter, vilket det finns många av i Borås och som Springer anser är positivt (personlig kommunikation, 2020-04-30). Caroline Wallin säger “hade vi velat säga till om något hade de nog lyssnat, men i övrigt så är Borås City inte så inblandade” (personlig kommunikation, 2020-04-21).

Ljudmiljö

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Ljudmiljö	Blue	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Green	Yellow	Red	Green	Blue	Red	Red

Vad gäller ljudmiljön är buller ett omtalat ämne under intervjuerna. De aktörer som ser sig kunna arbeta aktivt med ljudmiljön menar på att motorleden genom staden försvårar arbetet. Dock nämns flera åtgärder som kan förbättra situationen, som att till exempel använda material som dämpar ljud i stadsmiljöer. Anna Liljenby som ger detta förslag menar på att i en stad som växer är ljudfrågan en allt viktigare fråga och att man därför måste ta till de åtgärder som finns (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Susann Haggren belyser en annan aspekt, att buller inte alltid måste ses som en negativ och ohållbar sak. Hon menar på att ett hus bredvid en järnväg kan vara bra hållbart ur den aspekten att huset har närhet till kollektivtrafik (personlig kommunikation, 2020-04-14).

Luftkvalitet & Bättre luftkvalitet och hälsa

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Luftkvalitet	Red	Green	Green	Grey	Orange	Grey	Yellow	Green	Green	Yellow	Red	Green	Blue	Yellow	Yellow
Bättre luftkvalitet och hälsa	Red	Green	Green	Grey	Grey	Grey	Green	Yellow	Green	Yellow	Orange	Green	Blue	Green	Yellow

Parametrarna “luftkvalitet” och “bättre luftkvalitet och hälsa” var två parametrar som majoriteten av aktörerna ansåg vara viktiga och som de borde jobba mer med, eftersom att god luftkvalitet är en förutsättning till en hållbar och attraktiv stad. Dock var det flertalet aktörer som ansåg att dessa frågor var utanför deras område och kompetens.

Vidare sa Anna Liljenby från branschorganisationen Fastighetsägarna att de inte jobbar så mycket med dessa frågor specifikt och att hon heller inte vet om det är deras ansvar att göra det. Liljenby syftar däremot på att de som stad behöver jobba på det för att skapa ett mer attraktivt Borås. Hon betonar dock att hon och övriga på Fastighetsägarna inte kan göra så mycket kring dessa frågor av den anledning att de inte har rådighet över dem, men att de givetvis kan lobba för exempelvis mindre bilar och så vidare. Liljenby pekar på att man som fastighetsägare kan påverka och faktiskt vara med och bidra, exempelvis genom att skapa gröna fasader och takträdgårdar men att de inte riktigt är där än (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Gunnar Brinck påpekar att det finns en mätstation för luftkvaliteten vid stadshuset, men att det skulle behövas flera mätstationer för att få effekt på mätningen. Han lyfter även att de exempelvis skulle behöva ta reda på hur många träd som behöver planteras för att öka luftkvaliteten (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Restavfall

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Restavfall															

En aspekt som Lena Mellbladh tar upp gällande restavfall är utformningen och placeringar av soptunnor. Mellbladh menar att det är viktigt att soptunnorna kan nyttjas av alla och därav bör de anpassas utefter samhällets olika behov och individer (personlig kommunikation, 2020-04-03). Vidare nämner Bengt Himmelmann att matsvinn är ett ämne som ofta kommer på tal och menar på att det är ett område med sociala incitament och initiativ från allmänheten (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Anna Liljenby belyser parametern genom att berätta restavfall är något fastighetsägare blivit tvingade till att aktivt jobba med, eftersom nya förordningar nyss kommit gällande fastigheter och dess avfall. 2021 ska 60% av alla bostäder erbjudas sortering av avfall och 2025 skall 100% av alla bostäder erbjudas sortering av avfall/förpackningssortering. På så vis blir den ju inte relevant att arbeta med eftersom den redan är lagförd. Det som är relevant i den här frågan är i sådana fall hur det är och kan bli för verksamheter (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Ett initiativ som tas upp av både Sara Thiel och Richard Mattsson är “Last mile” där pilotprojektet Good goods är aktuellt. Good goods är ett eldrivet fordon som hämtar levererar varor men också hämtar upp avfall från verksamheterna (personlig kommunikation: 2020-05-08 respektive 2020-03-25).

Resvanor & Hållbara transporter

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Resvanor															
Hållbara transporter															

En övervägande andel av respondenterna anser att parametern “resvanor” är viktig och relevant.

Utifrån Lena Mellbladh och tillgänglighetsperspektivet är det viktigt att det är möjligt för alla att välja ett mer hållbart transportsätt för att resa från punkt A till B (personlig kommunikation, 2020-04-03). Vidare menar Richard Mattsson på att resvanor är något de jobbar stenhårt med, han säger att hela översiktsplanen genomsyrar försök till att finna bättre resvanor (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Gemensamt för dessa två parametrar är att majoriteten av alla respondenter påstår att en förbättring är nödvändig. De belyser bland annat att kollektivtrafiken måste prioriteras, cyklismen likaså samt att användningen av eldrivna fordon måste underlättas i form av fler laddstolpar exempelvis.

Vad gäller cykelfrågan säger Anna Liljenby att det är en utmaning, hon upplever till exempel inte att branschorganisationen Fastighetsägarnas medlemmar jobbar så aktivt med den. Dock upplever hon att Borås Stad jobbar väldigt aktivt med cykelfrågan,

men att det fortfarande behöver bli bättre i form av bättre cykelbanor till exempel (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Under dessa parametrar nämns även “Last mile” och pilotprojektet “Good goods” som minskar andelen tung trafik i stadskärnan, av flertalet aktörer, bland annat Gunnar Brinck, Caroline Wallin och Christer Södeliden. (personlig kommunikation, 2020-04-16, 2020-04-21, 2020-04-03).

Byggnaders energianvändning

Parametrar	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Byggnaders energianvändning	Red	Green	Green	Grey	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow	Orange	Grey	Grey	Grey	Green

Att bygga samma stad som vi gjorde för 100 år sedan bara för att det är lätt, är enligt Richard Mattsson inget vi kan fortsätta göra. Mattsson menar att vi måste tänka nytt (personlig kommunikation, 2020-03-25). Anna Liljenby är inne på samma spår och säger att hon tillsammans med branschorganisationen Fastighetsägarna kan arbeta med denna parameter genom kunskapspridning och rapporter (personlig kommunikation, 2020-03-25). Liljenby syftar på att kunskapspridningen genom rapporterna kan upplysa om vikten kring energianvändandet och dess effekter för fastighetsägare med flera.

Bengt Himmelmann menar på att de kan arbeta kring energianvändandet men då enbart för deras egna byggnader. Himmelmann betonar energianvändningen som en viktig fråga för ekologin men också för ekonomin (personlig kommunikation, 2020-03-25). Vidare nämner Helena Alcenius utifrån Akademiplatsens perspektiv att Textile Fashion Center är certifierad enligt Green Building, en certifiering som riktar sig till fastighetsägare och förvaltare som vill energieffektivisera sina lokaler eller bostäder (personlig kommunikation, 2020-04-02).

Klimatpåverkan & Hållbara ekologiska fotavtryck

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Klimatpåverkan	Red	Green	Green	Yellow	Green	Blue	Green	Green	Green	Yellow	Green	Green	Yellow	Green	Green
Hållbara ekologiska fotavtryck	Red	Yellow	Green	Yellow	Yellow	Grey	Yellow	Blue	Green	Yellow	Orange	Green	Yellow	Yellow	Green

Under klimatpåverkan berättar Bengt Himmelmann att Borås Stad har som mål att minska koldioxidutsläppen med 16 procent. Något som ska uppnås genom bland annat fler eldrivna fordon i staden och mindre fossildrivna, samt att ett bra fjärrvärmenät skall byggas. Utöver dessa åtgärder ska de även möjliggöra för fler boråsare att bosätta sig i stadskärnan, vilket förhoppningsvis kan minimera antalet transportsträckor per person (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Frida Springer tar upp intern och extern påverkan och syftar på att The Body Shop i Borås som enskild butik kanske inte gör så mycket på egna initiativ men att The Body Shop som koncern gör väldigt mycket. Om de exempelvis ska bjuda på godis i butiken, så har koncernen som krav att de enbart erbjuder “bra” godis, det vill säga godis utan gelatin till exempel (personlig kommunikation, 2020-04-30).

Vidare säger Caroline Wallin att klimatpåverkan på sikt kanske borde bli mer mätbar, för att på så vis få fler med på tåget (personlig kommunikation, 2020-04-21). Detta är något Anna Liljenby också är inne på, hon menar att klimatpåverkan är svår att konkretisera i stadskärnan och att rubriken klimatpåverkan för henne innebär *allt*. Liljenby lyfter också upp att det kan vara bara att göra klimatpåverkan mätbar, så att branschen på så vis kan pushas åt rätt håll (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Vad gäller klimatpåverkan menar Anton Spets att folk generellt sett vill förändra sig och ta det bättre valet utifrån klimatet, men ifrågasätter om folk verkligen vill göra det hela vägen? (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Biologisk mångfald & Bevarade ekosystemtjänster och biologisk mångfald

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Biologisk mångfald	Yellow	Green	Green	Yellow	Red	Grey	Grey	Blue	Green	Yellow	Red	Grey	Yellow	Grey	Grey
Bevarade ekosystemtjänster och biologisk mångfald	Yellow	Yellow	Green	Green	Grey	Grey	Grey	Blue	Green	Yellow	Orange	Grey	Grey	Grey	Grey

Vad gäller den biologiska mångfalden menar Richard Mattsson att de försöker främja den i största mån genom exempelvis bi-hotell (personlig kommunikation, 2020-04-16). Ett annat initiativ som Gunnar Brinck tar upp är sedumtak, ett tak med levande växter, som han menar har kommit att bli allt mer vanligt (personlig kommunikation, 2020-04-16). Därefter säger Anton Spets att biologisk mångfald är något de pratar mycket om och jobbar med, men att det kan göras väldigt mycket bättre (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Vidare berättar Christer Södeliden att det på befintliga fastigheter inte görs så mycket för den biologiska mångfalden eller för bevarandet av ekosystemtjänster; utan att det är mer vanligt och lättare att implementera vid nyproduktion (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Sara Thiel menar på att de i varje etablering arbetar väldigt nära miljökontoret vilket gör att de får in båda parametrarna i sitt vardaglig arbetet väl (personlig kommunikation, 2020-05-08). Pi Johansson berättar att även de tar in extern hjälp till i frågor som dessa, eftersom att frågor som dessa är utanför hennes och hennes kollegors kompetens (personlig kommunikation, 2020-04-20).

Dagvattenrening & Översvämningsrisker

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Dagvattenrening	Green	Green	Green	Yellow	Grey	Grey	Grey	Blue	Green	Yellow	Orange	Grey	Grey	Grey	Yellow
Översvämningsrisker	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Grey	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Yellow	Yellow

Gällande dagvattenhanteringen och översvämningsrisker ansågs dessa parametrar vara mest relevanta för samhällsplaneringsenheten på kommunen, vilket färgkodningen visar på.

Bengt Himmelmann beskriver hur Borås ligger i en dalgång och att det i många fall gör översvämningsriskerna och dagvattenhanteringen mer påtaglig (personlig

kommunikation, 2020-03-25). Vidare berättar Richard Mattsson att Borås blivit utsedd till en stad i riskgruppen angående översvämning, vilket gör att frågan måste prioriteras i staden (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Det finns flera förebyggande åtgärder mot översvämning som man kan bygga i staden såsom gropar, dammar och kanaler. Lena Mellbladh menar dock att vid bebyggelse av dessa konstellationer i det offentliga stadsrummet är det väldigt viktigt att tänka på tillgängligheten för alla. Mellbladh syftar där även på skårorna i gatuplattorna som är vanligt förekommande i städer och har som funktion att leda vattnet (personlig kommunikation, 2020-04-03). Skåror i gatan försvårar nämligen tillgängligheten för funktionshindrade och blinda i staden vilket har lett till att Borås innerstad idag inte har det.

Caroline Wallin påpekar gällande översvänningsriskerna att centrubolaget Borås City kan vara med i samverkansforum kring hur det visuellt ska se ut, men att det inte är dem som till sist beslutar hur det ska se ut eller vad som ska göras (personlig kommunikation, 2020-04-21).

Anna Liljenby säger att ansvaret kring dagvattenrening främst ligger på kommunen (personlig kommunikation, 2020-03-25). Richard Mattsson betonar att en ökad växtlighet skulle vara en naturlig åtgärd för det, det skulle fungera likt ett naturligt dagvattenhanteringssystem. Mattsson förklarar att ju fler växter desto mer vatten sugs upp, vilket gör att vi får mindre vatten på gatorna. Däremot krävs det mer omfattande åtgärder än växtlighet, som behövs vid exempelvis 100-årsregnet, en faktor som Gunnar Brinck belyser (Personlig kommunikation 2020-04-16).

Platsspecifika indikatorer

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Platsspecifika indikatorer	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Under den här parametern påtalades flertalet olika platsspecifika indikatorer som de olika aktörerna arbetar kring och med. Anton Spets säger att de i Borås tack vare att stadens topografi har platsspecifika indikatorer att jobba med och kring (personlig kommunikation, 2020-04-16). Lena Mellbladh menar att de gällande platsindikatorer jobbar mycket med ledstråk och att de måste hänga ihop (personlig kommunikation, 2020-04-03). Anna Liljenby och Caroline Wallin med flera lyfter att Viskan som rinner genom Borås är en platsspecifik indikator (personlig kommunikation, 2020-03-25 respektive 2020-04-21). Frida Springer menar på att hon som butikschef mest utgår från sin egen butik och lägger allt fokus på den och för att den ska gå så bra som möjligt (personlig kommunikation, 2020-04-30).

Pi Johansson säger att platsspecifika indikatorer verkligen är relevant för deras arbete, men att hon känner en avsaknad från konsumenternas sida. Att få in invånares och konsumenters synvinkel, önskemål och idéer anser Pi skulle vara väldigt givande för att lättare förstå sig på vad kunder och invånare vill ha, se och uppleva (personlig kommunikation, 2020-04-20). Christer Södeliden som är fastighetsägare berättar att de anpassar fastigheten utefter platsens omgivning och dess belägenhet (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Arkitektur, form och design för hållbara gestaltade livsmiljöer & Stadsplanering och grönska & Mänsklig skala

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Stadsplanering och Grönska	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Arkitektur, form och design för hållbara gestaltade livsmiljöer	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Mänsklig skala	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Bengt Himmelmann syftar vid dessa parametrar på att det är otroligt viktigt med engagerade kollegor. Med exempelvis en engagerad stadsarkitekt och stadsträdgårdsmästare så är det ingen tvekan kring om dessa parametrar uppfylls eller inte (personlig kommunikation, 2020-03-25). Sara Thiel menar på att arkitektur, design för hållbar gestaltning av livsmiljöer och stadsgrönska är båda jätteviktiga parametrar för Borås som stad (personlig kommunikation, 2020-05-08). Pi Johansson uttrycker sig väldigt likt, det vill säga att de båda är jätteviktiga och att för henne är stadsplaneringen basen och det de förhåller sig till (personlig kommunikation, 2020-04-20).

Lena Mellbladh menar att essensen i dessa parametrar är tillgänglighet. Vad gäller stadsgrönska är det väldigt viktigt att motverka att staden planerar för allergiframkallande växter och träd (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Parametern "mänsklig skala" var för många en svårtolkad parameter, många påstod att det är något det jobbar med, men inte uttryckligen. Frida Springer, butikschef menar på att mänsklig skala utifrån hennes yrkesroll handlar om att butiken ska vara trevlig och inbjudande för kunden att handla i (personlig kommunikation, 2020-04-30), medan Anton Spets som stadsträdgårdsmästare pratar om "mänsklig skala" utifrån stadsträd och vikten av att ha dem eftersom de förklarar gatan, ger perspektiv och skydd (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Långsiktigt reformprogram mot segregation

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Långsiktigt reformprogram mot segregation	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Parametern i sig kan arbetas utifrån flera tillvägagångssätt, detta är något som visar sig på kommentarena. Ett exempel är Lena Mellbladh som menar på att hon arbetar för segregation varje dag, eftersom att hon är inblandad i allt som gäller tillgänglighet. Mellbladh ger exempel att hon ser till att skyltarna inte enbart står på svenska utan även andra språk och skrift, såsom blindskrift exempelvis. Mellbladh berättar att det finns många typer av segregation och det gäller att jobba för att tillgängliggöra stadskärnan för alla (personlig kommunikation, 2020-04-03). Richard Mattsson, stadsarkitekt, menar i sin tur på att han också tillsammans med sina kollegor jobbar mot segregation genom att skapa mötesplatser i form av en park, vilket Mattsson menar främjar integration mellan människor på ett nyfikat och nytt sätt (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Aktörsgruppen “fastighet” gällande denna parameter visade sig vara att de inte aktivt arbetar med parametern i sig men att de skulle kunna bli bättre. Detta är något som alla fem aktörer från denna aktörsgrupp uttrycker i olika former. Christer Södeliden säger att det inte är något de jobbar med för tillfället men att de exempelvis skulle kunna göra det mer genom att jobba med sociala kontrakt (2020-04-03).

Investeringar, innovationer och entreprenörskap

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Investeringar, innovationer och entreprenörskap	Blue	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Blue	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green

Under den här parametern markerade övervägande aktörer relativt lika. Tolv aktörer markerade grönt där flertalet av dem betonade att Borås som stad ligger i framkant med just dessa aspekter, detta i avseende att Borås vågar genomföra pilotprojekt och testa nya saker.

Anna Liljenby från Fastighetsägarna, menar på att det handlar om att våga testa att genomföra fler projekt ihop; om aktörerna skulle hjälpas åt att stötta och investera i pilotprojekt rent ekonomiskt så skulle fler projekt vara möjligt att genomföra (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Fastighetsägaren Christer Södeliden, påstår att han också jobbar med investeringar, innovationer och entreprenörskap, exempelvis genom valet av hyresgäster som etablerar sig. De är även med och skapar förutsättningar för entreprenörer och företag att få tillgång till kontor exempelvis (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Butikschefen Frida Springer säger att hon utifrån hennes yrkesroll är med och bidrar till investeringar, innovationer och entreprenörskap genom den medlemsavgift de betalar till Borås City. Därigenom kan de vara med och bidra samt påverka vilka event som ska anordnas i staden (personlig kommunikation, 2020-04-30).

Lärande och delaktighet & Städens ledarskap och internationell samverkan

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Lärande och delaktighet	Green	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Green	Yellow	Green	Green	Blue	Yellow	Green
Städens ledarskap och internationell samverkan	Green	Yellow	Green	Green	Grey	Green	Red	Green	Green	Yellow	Red	Green	Green	Yellow	Green

Som färgkodningen ovan visar anser majoriteten av de tillfrågade respondenterna att de aktivt jobbar med de båda parametrarna. När “internationell samverkan” kom på tal verkade detta inte vara något vanligt förekommande för någon av aktörerna. Responsen handlade mer om nationell samverkan, där flertalet aktörer jobbar mer aktivt.

Vidare till “lärande och delaktighet” menade Anna Liljenby på att de utmanar varandra och testar nya sätt att samarbeta, det är dock inte alltid kopplat till hållbarhet utan har mer handlat om att attrahera fler besökare till stan. De försöker titta på vad det finns för verksamheter som är hållbara och hur andra verksamheterna kan bli mer hållbara. Liljenby betonar att ha ekonomi i sin verksamhet inte betyder att man inte

kan vara hållbar. Det finns flera verksamheter som går runt ekonomiskt och även är hållbara, vilket är vad man måste ta lärdom av för att sedan sprida det vidare. Ytterligare en sak Liljenby nämner handlar om att kommunicera ut saker till invånarna gällande stadsutveckling mer, detta för att skapa en större delaktighet men framför allt engagemang (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Fastighetsägaren Christer Södeliden är också med och arbetar med “lärande och delaktighet”, främst genom att lärs ut och styra upp hur deras hyresgäster ska sopsortera. Det handlar enligt Södeliden om att lära ut och styra för att få ett större intresse och gensvar från sina hyresgäster i både specifikt den frågan men även andra frågor (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Linda Hansson från fastighetsbolaget Castellum delger även att de tar emot många studenter på Castellum. På så vis sker ett naturligt utbyte av kunskaper och insikter. Linda berättar även hur Castellum många gånger delger både bra och dåligt exempel med varandra så att man kan dra nytta av just det. Vidare menar hon på att det är otroligt viktigt att lyssna också. Många åtgärder och förslag kan komma från deras hyresgäster själva (personlig kommunikation, 2020-04-30).

Skydd mot trafik

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Skydd mot trafik	Green	Red	Green	Grey	Grey	Grey	Grey	Green	Green	Yellow	Orange	Green	Blue	Yellow	Grey

Parametern “Skydd i trafiken” har markerats med alla färger, något som påvisar att parametern inte är den mest självklara för respondenterna.

Stadsarkitekten Richard Mattsson menar på att skydd mot trafik är en parameter där det goda kan bli till ens fiende. Mattsson hävdar att om alla ska tillfredsställas och få sitt utrymme; till exempel fem meter brett till fotgängare, fem meter till cyklisterna, fem meter för grönska och sen fem meter för bussar så är risken att det blir ett otrevligt stråk. Visserligen får alla sin plats men Mattsson menar samtidigt på att boulevarden blir alldeles för bred för att kännas trevlig. I ett riktigt bra stadsrum, påstår han att man delar och samsas om så mycket gata som möjligt, vilket då kräver att bilismen sänker sin hastighet. I trafikens renaste form, till exempel i 60-talets förorter, berättar Mattsson att man gick över en bro istället för över gatan vilket gjorde att man inte behövde oroa sig att bli påkörd av en bil. Samtidigt ville man inte heller alltid gå över bron på grund av annan osäkerhet. Mattsson pekar på att skydd mot trafik många gånger kan motverka sig själv, skapa en hemsk stadsbild och bli ett “hinder” (personlig kommunikation, 2020-03-25). Samtidigt säger Helena Alcenius att lägre trafik skapar högre trivsel (personlig kommunikation, 2020-04-02). Lena Mellbladh påvisar även att det är viktigt med att tillgängliggöra trafikrummet för alla, även funktionshindrade och synskadade, därav är det viktigt med skydd (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Skydd mot våld och kriminalitet

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Skydd mot våld och kriminalitet															

I frågan om “Skydd mot våld och kriminalitet” anser sig åtta aktivt arbeta med det samtidigt som tre menar på att det är relevant och genomförbart för dem men att det inte aktivt jobbar med det. För Frida Springer som är butikschef är det en viktig och relevant parameter men att hon inte kan arbeta med den, därav orange. Vidare var det tre aktörer som menade på att parametern inte berör dem utifrån deras yrkesroll.

Responserna på denna fråga skiljde sig mellan respondenterna; Lena Mellbladh bland annat menade på att det till stor del handlar om utformningen, det vill säga hur man designar ytor (personlig kommunikation, 2020-04-03) medan Anton Spets och Caroline Wallin hänvisade till samarbete med BRÅ, Brottsförebyggande rådet, och deras modell (personlig kommunikation, 2020-04-16 respektive 2020-04-21).

Christer Södeliden beskrev frågan som något han som fastighetsägare kan jobba med vid behov och i så fall genom exempelvis kameraövervakning (personlig kommunikation, 2020-04-03). Susann Haggren uttryckte att parametern är en fråga som de försöker jobba mycket med, där hon betonade en ökad samverkan som ett tillvägagångssätt (personlig kommunikation, 2020-04-14).

Skydd mot obehagliga sinnesupplevelser

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Skydd mot obehagliga sinnesupplevelser															

Bengt Himmelmann menar på att buller och ljudfrågor är något han jobbar med och att det hela handlar om att skapa och utforma en attraktiv stadskärna som skyddar människor mot just obehagliga sinnesupplevelser (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Inom aktörsgruppen “fastigheter” skiljde sig responserna från respondenterna en del, detta eftersom att Anna Liljenby och Susann Haggren båda från branschorganisationen Fastighetsägarna menade på att det var en spännande och viktig fråga men att de inte fysiskt arbetade med att hindra obehagliga sinnesupplevelser (personlig kommunikation, 2020-03-25 respektive 2020-04-14). Medan Christer Södeliden, från samma aktörsgrupp påpekade att de är ålagda att till att arbeta med detta (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Möjlighet att gå, se, höra och prata, stå och uppehålla sig samt sitta

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Möjlighet att gå	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Green	Green
Möjlighet att se	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Green	Green
Möjlighet att höra och prata	Green	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Green	Green
Möjlighet att stå och uppehålla sig	Green	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Green	Green
Möjlighet att sitta	Green	Yellow	Green	Green	Green	Yellow	Yellow	Yellow	Green	Yellow	Orange	Grey	Green	Green	Green

Gällande parametern “möjligheten att gå” benämns från respondenterna att utformningen av gator, torg, underlag och belysning som avgörande faktorer.

Vidare tolkades parametern “möjlighet att se” olika av olika aktörer. Helena Alcenius menar på att det är grönt i syfte till projektet “No limits” och de målningar man kan kolla på i stadskärnan (personlig kommunikation, 2020-04-02). Anna Liljenby menar att denna parameter handlar om hur man utformar och bygger torg och gator (2020-03-25). Medan Richard Mattsson nämner siktlinjer (personlig kommunikation, 2020-03-25).

Vid parametern “möjlighet att höra och prata”, nämns mestadels problematiken kring buller. Buller är något Borås Stad aktivt jobbar mot och med, berättar Bengt Himmelmann (personlig kommunikation, 2020-03-25). Under “möjlighet att stå och uppehålla sig” samt “möjlighet att sitta”, nämner Bengt Himmelmann det som grönt i anledning till att de aktivt arbetar med attraktiva mötesplatser inklusive platser att sitta (personlig kommunikation, 2020-03-25). Anton Spets instämmer med Himmelmann och menar också på att det finns en god tillgång på allmän plats i centrum där man både kan stå, sitta och uppehålla sig på (personlig kommunikation, 2020-04-16).

Överlag påstod de flesta aktörerna att alla dessa parametrar är självklara och viktiga i skapandet av en hållbar och trivsamt stadskärna.

Möjlighet till dag-, kväll-, och nattaktiviteter

Parameter	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Möjlighet till dag-, kväll-, och nattaktiviteter	Green	Yellow	Green	Yellow	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Green	Yellow

Trygghet är något som är viktigt när det kommer till kvälls- och nattaktiviteter enligt Bengt Himmelmann (personlig kommunikation, 2020-03-25). Vidare berättar Anna Liljenby att de aktivt arbetar med kvälls- och nattetidsaspekter via Purple Flag-modellen (personlig kommunikation, 2020-03-25). Susann Haggren belyser att de utifrån en etableringsstrategi som de jobbar med ser över vilka verksamheter som ska in i de olika lokalerna (personlig kommunikation, 2020-04-14).

Linda Hansson belyser öppettider, där hon säger att det är en fråga som är mycket omtalad. Hansson menar på att man inte vill att alla butiker stänger samtidigt kl. 18.00 i stadskärnan, eftersom att stadskärnan dör efter det klockslaget (personlig kommunikation, 2020-04-20). Pi Johansson betonar att en stad utan kvällsaktiviteter

snabbt upplevs väldigt otrygg. Utifrån trygghet är det viktigt att ha kvällsaktiviteter på vissa gator och dessutom bidrar det till en mer levande stadskärna (personlig kommunikation, 2020-04-20).

Möjlighet till vinter-, vår, sommar och höstaktiviteter & Njuta av gott klimat

Parametrar	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Möjlighet till vinter-, vår, sommar och höstaktiviteter.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Njuta av gott klimat	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Totalt sett svarade 13 av 15 grönt på parametern “möjlighet till vinter-, vår, sommar och höstaktiviteter” och 10 av 15 grönt på “njuta av gott klimat”. Med utgångspunkt i destinationsbolaget TME Borås markerade däremot Helena Alcenius faktorn “njuta av ett gott klimat” blå, vilket innebär att de jobbar aktivt med aspekten, men att det finns utvecklingspotential.

Majoriteten av respondenterna ansåg båda parametrarna som viktiga. Hur de olika aktörerna arbetar med dem var allt ifrån uteserveringar till isbanor och festivaler. Christer Södeliden, fastighetsägare, menar på att det är viktigt att staden är levande året runt (personlig kommunikation, 2020-04-03).

Parametrar som föreslogs under intervjuerna

Efter att alla parametrar färgkodats gavs respondenterna möjlighet att nämna andra aspekter som de tyckte var relevanta ur ett hållbarhetsperspektiv men som de inte tyckte nämndes i parameterlistan.

Anna Liljenby nämner bland annat utbud och samverkansgrupper som håller över tid som möjliga parametrar att arbeta ur ett hållbarhetsperspektiv:

“Utbudet nämns i form av kultur och nattliv. Men man pekar inte så starkt på butiker, näringsliv och dagslivet i stadskärnan. Man kan pusha näringsidkarna inom utbudet till att bli mer hållbara. Det handlar inte bara om de kommunala verksamheterna och stora näringsidkarna, utan vad kan varje liten verksamhet eller aktör i stadskärnan bidra med. /.../ Hållbara organisationer för samverkan, där man skapar samverkansgrupper som håller över tid för att kunna göra skillnad över tid. Där handlar det om att gå in med tid, engagemang och pengar. Ska man få något gjort måste man göra det tillsammans och ha en beständig långsiktig plan. Centrumbolagen är motorn och de behöver ha en ekonomisk hållbarhet, det måste finnas pengar så att de kan göra saker och kan ha anställda. /.../”

Anna Liljenby, näringspolitiskt ansvarig och stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna Sjuhärad (Personlig kommunikation 2020-03-25)

Helena Alcenius kommer fram till slutsatsen att “Konsumentens vikt” skulle kunna vara en parameter. Hon motiverar det genom följande:

En aspekt är exempelvis hur kunderna kommer till restaurangen och vad de går därifrån med. Finns klimatsmart hämtmat? /.../ Ska Borås som stadskärna bestämma att plastpåsar och liknande skall förbjudas exempelvis? Det för mig är det viktiga att påverka, att hitta saker som man går samman med och som särskiljer. Gehl och de andra parametrarna blir lite på “mellan-

och kommunnivå”. Vad kan butikerna och restaurangerna göra *egentligen* för att bli mer hållbara? Gångbanor och “Good Goods” kommer ju exempelvis inte från butikerna. Men serviceutbud? All take-away består och är ju av jättemycket plast. Kan handlare och restaurangägare översätta hållbarhetsparametrarna till deras dagliga verksamhet mot slutkonsument? Det finns en risk att det blir för akademiskt och så blir det inte hållbart mot slutkonsument ändå. Då är vi tillbaka till konsumentens vikt och att de behöver efterfråga mer hållbarhet.”

Helena Alcenius, VD på Borås TME AB och Akademiplatsen AB.
(Personlig kommunikation 2020-04-02)

Lena Mellbladh lyfter upp samarbete som en potentiell parameter.

“Jag tror verkligen på det här att man samarbetar; mellan förvaltningar, med föreningar, med politiken. Att bli överens, ta fram riktlinjer som blir levande och släppa prestigen har jag märkt varit framgångsfaktorn.

Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsulent på lokalförstöjningsenheten, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-04-03)

“En parameter som kanske saknas är “förtättningsstrategi”. Strategier för förtätning upplever jag inte att vi synkat helt inom Borås stad. Vi är inte överens om vilken förtättningsgrad som är bra för centrum och den grad som vi jobbar mot - vilka konsekvenser kommer den få? Det tycker jag behöver utredas och redovisas tydligare för, för den gemene boråsaren.”

Anton Spets, stadsträdgårdsmästare, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

Utöver att man borde arbeta mer med mångfald och segregation, nämner Gunnar Brinck medborgardialoger:

“Medborgardialoger tror jag behövs också. Vi har inte frågat kund tillräckligt mycket. För 15 år sedan frågade fastighetsägarna vad invånarna ville ha i stadskärnan. De ville ha caféer och frisörer, vilket ratades av fastighetsägarna. Vi ville ha flotta butiker och handel. Men hur blev det? Jo caféer, frisörer och servicenäringen! Kunderna hade rätt. /.../”

Gunnar Brinck, tidigare fastighetsägare i Borås och ordförande i styrelsen Borås City
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

På Magnus Kroons intervju ställdes frågan om **vilka delar i de tre hållbarhetsdimensionerna som butikerna kan tänkas arbeta med, och om butiker kan jobba med social hållbarhet till exempel?**

“Om man tänker ur hyresgästperspektivet, så kan de jobba med social hållbarhet genom att ta in ungdomar eller utsatta i samhället och hjälpa dem in på arbetsmarknaden och kompetensutveckla. Den andra aspekten gällande social hållbarhet är enligt mig ur ett stadsutvecklingsperspektiv där trygghetsfrågan är den viktigaste frågan. Om man tänker på Jan Gehl och “Livet mellan husen” så är detta ju jätteviktigt. /.../ basen är rent, tryggt och säkert. Misslyckas man med basen kommer man aldrig lyckas med det andra. /.../ Det sociala perspektivet kommer ofta från trygghetsfrågorna, att man har tillgång till viktiga samhällsfunktioner med bra skolor, infrastruktur, kollektivtrafik och så vidare. Mellan husen är det superviktigt. I husen utifrån ett hyresgästperspektiv är det viktigt att ta hand om humankapitalet och ta hand om människor som lever i staden.

Konsumtion kan ske hållbart, konsumtion är 47% av Sveriges BNP, vilket är hur vi disponerar vår disponibla inkomst. Men det beror ju på hur vi disponerar inkomsten. /.../ Konsumtion kan bli mer hållbar och det måste vi ställa om till. /.../ När vi slutar spendera pengar så kommer samhället stanna upp, då har vi inte pengar till välfärden. /.../ Jag tror att man ska tänka såhär, att om jag behöver köpa ett par skor så behöver jag också vårda dem, vilket innebär att köpa tjänster hos skomakaren. Då spenderar jag fortfarande pengar på skor, men jag gör det med minimal påverkan på klimatet. Den skon jag köper ska vara designad för att hålla länge och den ska vara i ett material man ska kunna använda till annat, när skon sen inte håller ihop. Vi kan inte sluta konsumera, utan konsumtionen måste ändra form. Det vi köper måste vårdas och skötas om, vilket i sin tur blir gynnsamt för de bolag som har sådana verksamheter och affärsidéer.”

Magnus Kroon, affärsutvecklare inom konsumtions- och stadsutvecklingsfrågor på House of Kroon
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

Vad kan butiker göra i sina organisationer som kanske inte alltid leder till slutprodukt till kund?

“Man kan göra på många olika sätt. Det beror på vilken typ av butiksmiljö man jobbar i. Vad har man för belysning, där man kan gå över till LED-lampor. Den största energikostnaden i hus idag går till att kyla ner temperaturen för att belysningen värmer upp så mycket. Så kan man sänka värmen i form av att använda LED är det jättebra ur ett miljöperspektiv. Man kan jobba med reklam, där sociala medier har ett lågt klimatavtryck istället för flygblad exempelvis. När man gör om butikerna så kan man tänka; “behöver vi verkligen byta golv för den här hyresgästen?”. Idag bygger man miljöerna väldigt ohållbart många gånger, man river ut allting för att sedan bygga upp det igen för att man vill ha nytt. Det kommer inte funka på sikt. Man måste ta ansvar för det ombyggnadsarbete man gör. När man bygger en ny butik ska man verkligen tänka på att det ska hålla länge och om man vill förnya sig ska det gå att göra med enkla medel.”

Magnus Kroon, affärsutvecklare inom konsumtions- och stadsutvecklingsfrågor på House of Kroon
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

4.2.2 Aktörernas bidrag till hållbarhet inom Borås stadskärna idag

För att få klarhet i på vilket sätt aktörerna anser sig bidra till hållbarhet inom Borås stadskärna idag, ställdes frågan: På vilket sätt bidrar ni till hållbarhet inom Borås stadskärna idag. Svaren presenteras i delkapitel utifrån vilken aktörsgrupp respondenterna indelats.

4.2.2.1 Kommunens samhällsplaneringsenhet – Aktörernas bidrag till hållbarhet

På vilket sätt bidrar ni till hållbarhet inom Borås stadskärna idag?

“Vi försöker få parkeringarna i Borås att ligga lite utanför. Handlare tycker gärna att man ska kunna parkera rakt i butiken, medan man i en större stad, exempelvis Göteborg, accepterar att ställa bilen på Heden och sen går in till stan. /.../ Vi har en idé om ett P-hus vid motorvägen som går rakt igenom staden. På så vis kan man gå in till stadskärnan på ett par minuter, på så vis kan staden bli mer hållbar.”

Richard Mattsson, stadsarkitekt, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Genom att hålla i förtroendet och samarbetet med de externa parterna och att förverkliga de visioner som spikades i “Attraktion och Lust” från 2005. Det gör vi varje dag, bland annat genom att skapa mer bostäder och boenden i centrum. Det skall finnas rörelse och kvälls- samt helgsekonomi i centrum.”

Bengt Himmelmann, samhällsplaneringschef för strategisk samhällsplanering, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Jag jobbar mycket med den tekniska förvaltningen i Borås Stad när de bygger om gator eller med fastighetsägare när de exempelvis ska göra anslutningar från byggnaden ut till gatorna. /.../ Hållbarhet är lika med att alla ska kunna vara i stadskärnan. Oavsett ålder, om du har en funktionsnedsättning eller liknande så ska du alltid kunna ta dig från punkt A till punkt B. Det är A och O att alla ska kunna röra sig tryggt i staden. Vi är bra i Borås på tillgänglighet, vi har kommit långt och detta trots att tillgänglighet inte är någon quick fix som sker över en natt. Det finns fortfarande mycket vi har kvar att jobba med.”

Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsulent på lokalförsörjningsenheten, Borås Stad. (Personlig kommunikation 2020-03-04)

“En sak jag inte tror vi tänkt på så mycket är det här att vi har en skötselentreprenör i staden. På så vis minskar vi transporterna när den entreprenören verkar centrumnära. Vi jobbar med att få in fler elfordon. Vi testar och använder också en ny typ av ogräsbekämpningsmaskin. Det är en miljövänlig bekämpning med en varmvattenstråle. Vi jobbar helt enkelt mycket med ekologisk hållbarhet.”

“Vi har ibland svårt att se de hållbara delar vi faktiskt arbetar med. När vi ser till att parker är välskötta vill människor från alla sociala stånd vistas där och på så vis blir platsen tryggare automatiskt. Det handlar om att skapa en yta där folk vill vistas, att ta bort vegetation och sätta upp belysning är inte alltid lösningen till att skapa trygghet.”

Anton Spets, stadsträdgårdsmästare, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

4.2.2.2 Fastigheter – Aktörernas bidrag till hållbarhet

På vilket sätt bidrar ni till hållbarhet inom Borås stadskärna idag?

“Det jag tänker på spontant är laddning av elbilar i offentliga garagen som vi har installerat vid torget och som vi marknadsför för att det ska vara enkelt att hitta genom digitala appar och verktyg. Vi har en teknisk förvaltare som har hand om dessa frågor. Det finns säkert massa mer.”

Linda Hansson, kommersiell förvaltare på Castellum AB i Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

“Vi som branschorganisation bidrar genom det material och den kunskap vi sprider från oss till våra medlemmar. Det är ju en form av nudging. Vi vill ge våra medlemmar verktyg, tips och råd för att bli mer hållbara”

Vi har nyligen tagit fram en klimatanpassningsrapport /.../ om stadskärnan ska överleva stormar och översvämningar och mer extremt klimat så behöver fastigheterna vara säkrade för det här och veta hur man kan samverka mellan fastighetsägare och kommun inom denna fråga. /.../ När det gäller ekonomisk hållbarhet så är Cityindex ett verktyg för det. Vi arrangerar större möten tillsammans Borås City och Knalleland för att prata om hur det går för

stadskärnan i form av vilka branscher som ökar, hur utvecklas de och vilka har det tuffare. Vi pratar också om hur vi förbereder oss för fler tomma lokaler och vad fyller vi dem med för rätt utbud, vad kommer människor vilja se? Sen engagerar vi oss i Borås etableringsgrupp. Nästa segment som vi ska djupdyka i tillsammans med etableringskonsulten som Borås City har anlitat är just hållbarhet - hur får vi ett utbud i lokalerna som andas hållbarhet och vad finns det för nya verksamheter som vi inte har i Borås än som kan bidra till ett mer hållbart samhälle? Där har vi bl.a. tittat på "Don för Person" - ett företag som hyr ut verktyg istället för att köpa när du behöver. Vi tittar även på om det behövs fler skraddare och skomakare i stan, vad för typ av service behövs? Vi kanske behöver en cykelservice i stadskärnan, alltså verksamheter som kopplar mer till att laga, återvinna och återbruka osv."

Anna Liljenby, näringspolitiskt ansvarig och
stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna Sjuhärad
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

"Det som vi ser som det viktigaste för våra medlemmar, det vill säga fastighetsägare, när det kommer till hållbarhet är att jobba med förtätning - att få fler som bor i stadskärnorna. Det skapar en viss hållbarhet och tillgängliggör stadskärnan för fler och minskar vikten av transporter i form av biltrafik. Vi jobbar väldigt mycket med den sociala hållbarheten också, att det skall vara tryggt och säkert att vistas på en plats. Planering av lokaler i nyproduktion är något vi också jobbar med: I vilket läge ska lokalen ligga? Vi kommer ju inte konsumera lika mycket nu, och då behöver vi inte lika mycket kommersiella ytor för handel. Så vi arbetar med att få kommunen att förstå var lokaler och var bostäder skall ligga. Hållbar stadsplanering helt enkelt. /.../ Vi ser till att samarbeten blir av. Det är enklare ofta för kommuner att kontakta mig som näringspolitiskt ansvarig än att försöka få kontakt med massa fastighetsägare om saker och ting de vill få råd och input i."

Susann Haggren,
ansvarig näringspolitik på Fastighetsägarna Göteborgsregionen
(Personlig kommunikation 2020-04-14)

"/.../ med vårt bidrag in till centrumbolaget Borås City, att få en levande stadskärna. Sen gör vi saker i våra enskilda fastigheter. Man jobbar med hållbarhet som fastighetsägare ändå."

Christer Södeliden, VD Pulsen Fastigheter,
(Personlig kommunikation 2020-04-03)

"Från fastighetsägarnas sida jobbar man på många olika sätt för trygghet i staden. Bland annat i form av belysningsprojekt. Borås har en modell som används när vi exempelvis enas om att bygga om en gata. Då möts fastighetsägarna och kommunen på ett tidigt stadium där kommunen frågar om man är med på att samfinansiera. Vi har gjort flera gator, nu senast Västerlånggatan. Där är fastighetsägare med i utformning och detaljstudier. De betalar ganska mycket för att få vara delaktiga. En stad av Borås storlek har inte resurserna att göra alla projekt samtidigt som vi gjort, men då är vi lite mer otåliga och samfinansierar. Då kan man både modernisera staden och göra den mer attraktiv. Borås är en rutnätsstad vilken inte alltid varit cykelvänlig exempelvis. Förr var det inte många som cyklade sedan bilen gjorde intåg. Nu behöver man göra ordning för cyklister, fotgängare och skapa trygga stråk för människorna och hur de rör sig kring staden, och där är fastighetsägarna med."

Gunnar Brinck, tidigare fastighetsägare i Borås och
ordförande i styrelsen Borås City
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

4.2.2.3 Utbud – Aktörernas bidrag till hållbarhet

På vilket sätt bidrar ni till hållbarhet inom Borås stadskärna idag?

"Det är vår ambition i alla projekt vi jobbar i och då handlar det mycket om relation till hyresgäster och omsättning av hyresgäster. Vi tror att en del av hållbarheten för en plats/stad

är ju att ha välmående verksamheter. Så att det inte blir för stor omsättning och omfattande ombyggnationer, utan att göra bra och långsiktiga lösningar, både som gör gott för staden men också för människorna som vistas där. “

Pi Johansson, etableringskonsult i Borås City,
konsult på Mind Retail.
(Personlig kommunikation 2020-04-20)

“Vi driver ju framför allt ansvaret om att lyfta in hållbarhetsfrågorna i de strategiska dokumenten, utifrån de tre hållbarhetsaspekterna. Vi driver ett flertal projekt som direkt påverkar. Bland annat har ni kanske läst om Good goods vilket är ett logistikprojekt i staden som bidrar till effektiva transportlösningar genom eldrivna fordon som vi samdistribuerar så att vi minskar antalet fordon. Där minskar vi både miljömässig klimatpåverkan samtidigt som vi skapar ett trivsammare centrum som vi hoppas kunna generera en ökad handel, eftersom den bidrar till ett trivsamt centrum som är tystare och renare. Får vi bort tunga fordon i stadskärnan kan vi också ge plats till mer grönytor och mötesplatser.”

Sara Thiel, näringslivsutvecklare, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-05-08)

“Genom våra produkter jobbar vi mycket med hållbarhet. Till exempel är palmoljan i våra tvålar godkänd och bra. Fairtrade är också en del. För några år sedan flyttade vi butiken och då fick jag möjlighet att köpa begagnad inredning vilket både var fördelaktigt ekonomiskt men också hållbart.”

Frida Springer, franchisetagare och butikschef,
The Body Shop, Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

Till Magnus Kroon ställdes frågan: På vilket sätt kan detaljhandeln bidra till hållbarhet inom stadskärnan idag?

“Utifrån ett utbudsperspektiv så blir hållbarhetsfrågor allt viktigare och viktigare, detta på grund av att vi ställer om till en mer hållbar konsumtion. Idag är Sverige ett utav de mest ohållbara länderna utifrån hållbar konsumtion. /.../ Det som krävs för att förändra detta är att inte ha “köpa nytt” som basen i konsumtionen, utan vi måste försöka ändra basen så att det nya som människor köper är cirkulärt. Det vill säga att vi måste kunna använda det vi köper på nytt och sedan också börja identifiera och tillämpa nya affärsidéer för att kunna använda det vi har; låna ut, hyra, laga, ändra och så vidare /.../ Hållbarhet innefattar ju både sociala, ekologiska och ekonomiska aspekter och jag tycker att det idag finns extremt mycket att göra kopplat till hållbarhetsfrågorna. Det har gjorts och görs alldeles för lite, både inom handel och detaljhandeln generellt. “

“Det är viktigt att fokusera på vad man själv kan påverka och lägga kraft på det som är viktigt för konsumenten. “Vad är det folk vill ha?” ska man fråga sig, för att sedan kunna erbjuda det. Handlare kan självklart engagera sig i exempelvis parkeringsfrågan, men borde lägga störst kraft på frågor som de själva äger såsom sortiment, erbjudanden, kundkontakt, sättet man erbjuder service, miljön i butiken och öppettiderna”

“Vanligtvis lägger konsumtionsföretag största delen av sin tid på “bråttomfrågor”, medan de egentligen borde hålla sig uppdaterade i sin omvärldsbild i mycket större utsträckning, för att veta hur de ska möta kunderna om ett halvår eller ett år.”

“Människan köper inte mindre kläder och skor utan det vi gör är att vi handlar mode på nya sätt. Vi måste hitta de nya sätten att konsumera på /.../ vi måste våga vara modiga när det kommer till nya koncept! Begagnat är inte dåligt, så varför hyr vi inte ut kläder? Varför säljer till exempel inte sportbutiken begagnade skridskor? Klädkedjan Marquet gjorde helt rätt, för vi måste leda in kunderna in i rätt beteende. Projektet Fact Movement handlar om att en grupp

inte får köpa nytt, men får fortfarande konsumera mode i form av att köpa begagnat eller hyra kläder. Varför kan jag inte lämna in min jacka i en butik och för att få den omsydd eller lagad till exempel?”

“Sammanfattningsvis måste man inom handeln våga mer! Man måste våga visa vägen för kunden och dennes framtida konsumtion och konsumtionsätt.”

Magnus Kroon, affärsutvecklare inom handels- och stadsutvecklingsfrågor på House of Kroon. (Personlig kommunikation 2020-04-16)

4.2.2.4 Övriga experter kopplade till stadsutveckling – Aktörernas bidrag till hållbarhet

På vilket sätt bidrar ni till hållbarhet inom Borås stadskärna idag?

“Det är nog främst den sociala hållbarhetsaspekten som vi arbetar med. Vi skapar event och aktiviteter för människor som jag upplever tilltalar många och alla, utifrån perspektivet att stadskärnan är en mötesplats för alla i Borås. Vi har även Good Goods /.../ Vi har förstått vikten av att arbeta med hållbarhet men vi behöver bli ännu bättre på det och det finns många andra delar förutom Good goods som vi inser att vi behöver bli bättre på. /.../ Good goods är ett pilotprojekt, det började i december förra året. Ganska nyligen har vi kopplat på att bilen hämtar upp wellpapp och plast från stället de levererar till. Framöver ska vi koppla på att transportera bort sopor och så vidare.”

Caroline Wallin, cityledare på centrumbolaget Borås City.
(Personlig kommunikation 2020-04-21)

“Borås TME trycker på och visar på behovet om att stadskärnan behöver bli mer hållbar. Det blir vårt bidrag, för vi gör ingenting aktivt för det. Vad vi skulle kunna göra är att marknadsföra stadskärnan som hållbar, om den skulle vara det. Så vi är snarare påtryckare att bli mer hållbara. För om vi skulle bli det skulle vi kunna komma med i turistrådets samt Visit Swedens marknadsföringskanaler och därmed locka nya besökare och kunder. /.../ Att jobba med hållbarhet i stadskärnan passar i den regionala och nationella strategin. Visit Sweden kommer berätta om de städer och platser som är hållbara, så är inte Borås hållbart så kommer inte Visit Sweden att prata om Borås /.../”

Helena Alcenius, VD på Borås TME AB och Akademiplatsen AB.
(Personlig kommunikation 2020-04-02)

4.3 Hur skulle samverkan kring hållbarhet kunna se ut och kan en hållbarhetsvision vara värdefull enligt aktörerna?

I följande delkapitel presenteras respondenternas svar på frågorna kring hållbarhetsvisioner och samverkan. Svaren presenteras i delkapitel utifrån vilken aktörsgrupp respondenterna indelats.

4.3.1 Aktörernas hållbarhetsvisioner i Borås stadskärna

Examensarbetets tredje frågeställning är: “Hur skulle samverkan kring hållbarhet kunna se ut och kan en hållbarhetsvision vara värdefull enligt aktörerna?”. För att ta reda på aspekten kring hållbarhetsvisionen, ställdes frågor i intervjuerna gällande om aktörerna idag har någon vision kopplad till stadskärnan idag och vad de tror att en

hållbarhetsvision hade gjort för en stad? Svaren presenteras i delkapitel utifrån vilken aktörsgrupp respondenterna indelats.

4.3.1.1 Kommunens samhällsplaneringsenhet - Hållbarhetsvision

“Har den organisation du jobbar på någon vision kring hållbarhet kopplat till stadskärnan idag?”

“Vi har verkligen hållbara visioner för stadskärnan - både kopplat till det gröna och det blå, som till exempel vattnet. Kopplat till det sociala handlar visionen om människors möten och liv i centrum. Kopplat till det ekologiska, det som påverkar klimatet, handlar visionen exempelvis om hur vi ska färdas i city. Vi har precis iscensatt samordnade transporter av eltrafik i staden. Så absolut har vi en vision ur alla hållbarhetsperspektiv /.../ Borås Vision 2025 är en del i dessa visioner, men om vi bara pratar om stadskärnan, så är det nog mer dokumentet “Attraktion och Lust” som är från 2005.”

Bengt Himmelmann, samhällsplaneringschef för strategisk samhällsplanering, Borås Stad. (Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Om vi börjar med att fråga oss vad hållbarhet är och aspekterna, så skulle jag inte säga att vi har något heltäckande i alla frågor. Men däremot, när vi tittar på hållbarhet utifrån att vi ska bli fler i stadskärnan, så har vi dokument som syftar till det. /.../ Vision 2025 är väldigt luddigt, det finns sju till åtta meningar med breda tolkningsutrymmen. Det händer mycket i Borås tätort nu, både söder och norr kommer omvandlas pga omflyttningar, /.../ För att få dessa områden att hänga ihop kom man med idén om att bygga en park. /.../ Parken är ett visionsdokument som nu blir verklighet. Det är en fantastisk vision som börjar bli mer reell. Tanken med parken är att den ska gå in i den befintliga staden. /.../”

“Det finns många dokument som behandlar hållbarhet, men för tillfället har vi ingen hållbarhetsvision. Nu kommer snart en ny vision när “Vision 2025” löper ut - “Vision 2050”. Den kommer innehålla mycket hållbarhet, men inte kallas hållbarhetsvision eftersom det är en vision för hela Borås.”

Richard Mattsson, stadsarkitekt, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Borås 2025. Där är det många olika saker som tas upp och där hållbarhet är en av de saker vi ska jobba med, den är dessutom kopplad till stadskärnan.”

Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsulent på lokalförsörjningsenheten, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-04)

“Vad tror du en gemensam hållbarhetsvision hade gjort för en stad?”

“Vår vision för staden och city, “Vision Borås 2025” och “Attraktion och Lust”, innehåller de hållbara parametrarna utan att använda ordet hållbarhet. Visionen visar på konkreta exempel på vad man ska göra för att nå en hållbar utveckling. “

Bengt Himmelmann,
samhällsplaneringschef för strategisk samhällsplanering, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Nu kommer snart en ny vision när “Vision 2025” löper ut - “Vision 2050”. Den kommer innehålla mycket hållbarhet, men inte heta hållbarhetsvision eftersom det är en vision för hela Borås. En hållbarhetsvision skulle vara av nytta, det är alltid nyttigt att ha en samsyn på något så att man strävar åt ungefär samma håll.”

Richard Mattsson, stadsarkitekt, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Jag vet att man samlat ihop arbetsgrupper för att få ihop Borås Stad hur alla dess delar tänker på hur vi till exempel ska göra Borås Stad till en stad. /.../ Innan vision 2025, hade många i princip en egen vision medan vi nu efter “Vision 2025” blivit mer samlade och eniga. För att få till en förändring krävs att alla är med, gör man det tillsammans är det lättare. Det funkar inte att en förvaltning, eller en enhet är drivande i frågan utan det handlar om att vi ska göra det tillsammans.”

Lena Mellbladh, tillgänglighetskonsulent på
lokalförsörjningsenheten,
Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-03-04)

“Jag tror att det hade varit bra. Jag tror att det finns en vilja hos de olika aktörerna, både från staden och privata sidan, att hitta en profil och jobba kring den. Inte minst har vi sett hur Borås City och Caroline Wallin har jobbat kring Borås profil och agerande under coronakrisen, vi har väldigt snabbt jobbat tillsammans, som i slutändan antagligen räddat en del näringsidkare i centrum och det är jättebra. Om man kan växa utifrån den typen av handling och jobba utifrån hållbarhet tror jag absolut det hade varit bra. Ni är nog inne på någonting när ni nämner hållbarhetsvision, för det behöver nog vara någon form av dokument eller “commitment” som gör det tydligt att det just syftar på hållbarhet. Att det går att applicera på många olika typer av evenemang. Jag blir ju väldigt nischad i min del vad jag kan göra kring hållbarhet i min verksamhet. Det finns ju en styrka kring det, men då måste någon ha ett helikopterperspektiv som ser till att det blir en utväxling av synergierna /.../ Ett annat exempel är projektet Good gods. Den synergien är att kommunen vågar ta ett beslut om att vi inte ska ha några stora transporter i staden, vilket handlar om politiskt mod. Ofta är det en tjänsteman som kommer på idén, som sedan skall förankras politiskt. Sedan ska idén genomdrivas, även under olika politiska styren. Det tror jag är några trösklar att komma runt och lösa problem kring om man ska få någon slags långsiktig hållbarhetsstrategi. /.../”

Anton Spets, stadsträdgårdsmästare, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

4.3.1.2 Fastigheter - Hållbarhetsvision

Den första frågan som ställdes i intervjuerna var **“Har den organisation du jobbar på någon vision kring hållbarhet kopplat till stadskärnan idag?”**

“Branschorganisationen Fastighetsägarna har ingen vision kopplat till stadskärnor. Vad gäller hållbarhet så har vi ett hållbarhetsråd tillsammans med Fastighetsägarna GFR ABs medlemmars hållbarhetsexperter, där vi pratar mycket om den ekologiska hållbarheten kopplat till fastigheterna. /.../ Vi har även varit inne mycket på den sociala hållbarheten där vi tittar på många exempel angående hur våra medlemmar engagerat sig i utsatta områden, eller vad man gör för olika aktiviteter för att stärka den sociala hållbarheten.”

“Jag upplever att frågorna kring hållbar stadsutveckling i viss mån saknar koppling till stadskärnor. I allt vi på Fastighetsägarna jobbar med finns ju hållbarhetstänket med, men inte uttalat i vision eller text. /.../ Vi kan absolut samordna oss bättre kring de här frågorna. Jag

tycker det är av stor vikt att vi lägger hela hållbarhetsfrågan ovanpå stadsutveckling och stadskärnornas utveckling.”

Anna Liljenby, ansvarig näringspolitik och
stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna Sjuhärad
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Vi jobbar med hållbarhet och miljöfrågor gällande våra fastigheter. När vi gör investeringar gör vi dem på ett hållbart sätt och långsiktigt perspektiv. I Centrumfastigheter i Borås (CiB), en samverkan mellan fastighetsägare i Borås City, diskuteras frågor om vad kan vi göra kring stadskärnan och att driva processerna är något som görs av centrumbolaget Borås City. CiB är egentligen bara en pengamaskin som tar in kapitalet som främjar boråsarna. CiB vill ha en levande stadskärna, vilket är en hållbarhetsaspekt i sig, att folk vistas i stadskärnan. En död stadskärna är inte så roligt, finns det inga butiker eller aktiviteter så besöker ingen. Det finns även en viss hållbarhetsaspekt gällande handeln, att man stöttar butiker etcetera och främjar näringsidkare.”

Christer Södeliden, VD Pulsen Fastigheter
(Personlig kommunikation 2020-04-03)

Nej, vi har ingen riktig uttalad vision ännu. Men en av de grundläggande anledningarna till varför Caroline Wallin valdes till centrumledare är att hon har hållbarhet som värdegrund. Sen försöker vi ha hållbarhet i fokus ändå, trots att vi är kommersiella, gällande tillgänglighet, avfallshantering vid event. /.../

Gunnar Brinck, tidigare fastighetsägare i Borås och ordförande
styrelsen Borås City
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

“Castellum har väldigt många visioner kring hållbarhet. Hållbarhet är ett stort begrepp, vi delar in hållbarhet i ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. /.../ För mig handlar hållbarhet i vardagen att vara resurssnål, att tänka på hur vi utnyttjar resurserna som vi behöver i varje fastighet. Sen finns det mer mjuka parametrar som social hållbarhet och hur vi samverkar i staden.”

Linda Hansson, kommersiell förvaltare på Castellum AB i Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

Nästa fråga som ställdes till aktörerna inom fastighet gällande hållbarhetsvision var
“Vad tror du en gemensam hållbarhetsvision hade gjort för en stad?”.

“Jag tror egentligen inte att man behöver ha en egen vision för hållbarhet i stadskärnan, utan jag tror att man måste skriva in rätt saker i den övergripande visionen för stadskärnans utveckling, som då kopplar till en hållbar stadskärna. Jag tror att man behöver konkretisera hållbarhetsarbetet mer /.../ Från Borås Stads sida tror jag det är en ren självklarhet att vi pratar om hållbar stadsutveckling och hållbarhet, men jag tror inte det är lika självklart för butiker, fastighetsägare, näringslivet - det vill säga vad hållbarhet innebär för dem?”

För att få en bättre samverkan ska man ha en väldigt tydlig vision tillsammans som man konkretiserar i väldigt tydliga mål. Alla aktörer i samverkan måste förstå varför de är med i den och vad dem kommer vinna på det. Man vill se “Vad betyder det här för mig” och “Vilken effekt får det för mig?”

“Vi har en stor resa framför oss för att göra så att alla faktiskt förstår hur hållbarhet kan gynna oss. Målet är att stadskärnan ska fortsätta leva och också omsätta pengar. Annars håller inte helheten /.../ “*What's in it for me?*” Om alla ser och förstår vad det är vi håller på med och vad det egentligen innebär, så blir det mycket lättare att ta sig dit. Man kan få fler med på tåget att göra det.”

Anna Liljenby, ansvarig näringspolitik och
stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna Sjuhärad
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Då hade man kanske äntligen fått verklighet i flera olika projekt som man velat genomföra genom åren. Vi skulle få igenom fler hållbara lösningar - både miljömässiga, sociala och ekonomiska. Alla kan ju komma med goda förslag, men det finns ju alltid någon, vilket oftast är verksamheterna eller handlare, som protesterar för att man inte förstår helheten och då blir det inget. /.../ Men har man då en väl förankrad vision som alla förstår och varit med och tagit fram kommer göra att man kan genomföra massor av projekt.

Susann Haggren, ansvarig näringspolitik på Fastighetsägarna Göteborgsregionen.
(Personlig kommunikation 2020-04-14)

“Jag tror det hade betytt jättemycket. När man gör ett gemensamt projekt så är bilden av hur man vill att det ska se ut i framtiden, betydligt bättre än massa text. Detsamma gjordes när man gjorde Sandwalls plats. Då hade man en lätt skiss om hur man ville att det skulle se ut. Och alla skrev på det; staden, Borås City och fastighetsägarna. Detta resulterade i visionen “Attraktion och Lust” 2005, som alltså påbörjades genom en gemensam målbild, vilket är enormt betydelsefull när man ska göra något. Det behövs säkerligen för hållbarhetsbiten, frågan är bara hur man målar en bild av hållbarhet. Att hitta något gemensamt inom hållbarhet för alla är nog klurigt.”

Gunnar Brinck, tidigare
fastighetsägare i Borås och ordförande i
styrelsen Borås City
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

“Jag tror att man måste plocka fram andra attraktiva parametrar i ett projekt och sen naturligtvis säkerställa att det man uppnår är hållbart också. Men det beror lite på begreppet som man väver in i hållbarhet. Att vara energismart, välja rätt tekniska system och så vidare, gör man inte alltid för att det är hållbart, utan man gör det ju för att få god driftsekonomi exempelvis. Så jag är inte säker på att man säljer in ett projekt om man bara kan sälja in att det är hållbart, men givetvis ska hållbarheten finnas med. Jag tror att man fortfarande ska marknadsföra det som ett hållbart projekt, men jag tror inte att alla engagerade i projektet går igång på det.”

Linda Hansson, kommersiell förvaltare på Castellum AB i Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

4.3.1.3 Utbud - Hållbarhetsvision

Den första frågan som ställdes i intervjuerna var **“Har den organisation du jobbar på någon vision kring hållbarhet kopplat till stadskärnan idag?”**

“Vi är anställda som etableringskonsulter av Borås City, där vi jobbar för frågan gällande den framtida stadskärnans innehåll. /.../ Ingen hållbarhetsvision är uttalat i projektet. “

Pi Johansson, etableringskonsult i Borås City, konsult på Mind Retail.
(Personlig kommunikation 2020-04-20)

“Vi har alltid jobbat mycket med hållbarhet. Vi startade till exempel med det här med rättvis handel när vi grundades 1976. The Body Shop har alltid jobbat kring filosofin att företagandet ska vara en kraft för gott, både utifrån miljön och människan. The Body Shop blev nyligen B Corporation certifierade, vilket är en global certifiering som innebär att man ska ansvara planeten. Företagets vinster ska gå hand i hand med människa och planet. /.../”

Frida Springer, franchisetagare och butikschef,
The Body Shop, Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

Nästa fråga som ställdes gällande hållbarhetsvision var **“Vad tror du en gemensam hållbarhetsvision hade gjort för en stad?”**.

“Jag tror allting som kan hjälpa till att skapa bra målbilder är av vikt. Hållbarhet generellt är något som intresserar gemene man på något vis, därför tror jag att det definitivt skulle kunna vara någonting bra att samlas kring. Dock är det fortfarande svårt att mäta och det fortfarande ofta är ekonomin som styr... Innan man kan hitta verktyg som kan visa “the return of the investment” så kan det vara svårt att få igenom vissa typer av hållbarhetsinitiativ och engagemang. Hållbarhet är fortfarande väldigt luddigt och därför har ju många enskilda bolag fått se på frågan utifrån dem själva och marknadsföra det därifrån. Att sprida hållbarhetsfrågorna till samverkan är svårt men i och med att det är så viktigt kan det vara fullt möjligt inom en snar framtid.”

Pi Johansson, etableringskonsult i Borås City,
konsult på Mind Retail.
(Personlig kommunikation 2020-04-20)

“Det skulle ju handla om att vi skulle ta ansvar för staden. Sen skulle jag vilja tillägga att vi som företag är i framkant när det kommer till hållbarhet och speciellt miljön. Vi var först med att implementera det här med att ta betalt för påsar exempelvis. Vi jobbar mycket för miljön hela tiden. Och initiativet med att ta betalt för påsar tog fler butiker efter.”

Frida Springer, franchisetagare och butikschef, The Body Shop, Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

4.3.1.4 Övriga experter kopplade till stadsutveckling - Hållbarhetsvision

Den första frågan som ställdes i intervjuerna var **“Har den organisation du jobbar på någon vision kring hållbarhet kopplat till stadskärnan idag?”**

“Akademiplatsen har i uppdrag att centrumleda Textile Fashion Center i Borås. Vi har en stark hållbarhetsvision: “Europas ledande center för hållbar textil och innovation inom textil och mode“och där är vi internationellt kända. /.../ Om jag går över till mitt andra jobb på destinationsbolaget TME Borås gällande besöksnäringen, så är vår nästa nivå Turistrådet Västsverige, det vill säga regionens nivå. Deras affärsplan säger att de inte kommer jobba med någon som inte jobbar hållbart. “Visit Sweden” som ägs av staten har även dem precis tagit fram en ny strategi som handlar om att man måste jobba med hållbarhet. Hela Sverige vill på något sätt positionera sig genom att jobba med hållbarhet. Både forskning och Akademiplatsen pratar hållbarhet. Turistnäringen pratar också hållbarhet. Så om stadskärnan inte skulle vilja bli hållbara, så kommer vi från besöksnäringen få det jättesvårt, eftersom turistrådet och besöksnäringen inte kommer vilja marknadsföra Borås stadskärna. Om vi ska sälja oss som hållbara måste alla vara det också, annars blir det inte trovärdigt.”

Helena Alcenius, VD på BoråsBorås TME AB och Akademiplatsen AB.
(Personlig kommunikation 2020-04-02)

“Nej, det har vi inte.”

Caroline Wallin, cityledare på centumbolaget Borås City.
(Personlig kommunikation 2020-04-21)

Nästa fråga som ställdes gällande hållbarhetsvision var **“Vad tror du en gemensam hållbarhetsvision hade gjort för en stad?”**.

“Det hade varit ett hopp om framtiden, att man förstår att hållbarhet är den nya “businessen”. Om alla förstår och är med på den så hade den gjort jättemycket nytta. Jag tror att hållbarhet kan skrämman, men man måste förstå att “hållbarhet är det nya svarta” och att hållbarhet inte bara är för miljöintresserade. Jag tror även att man måste fokusera väldigt mycket på hållbar ekonomi, inte bara på klimatet. /.../ Om man skall ha en hållbarhetsvision måste aktörerna ha tillgång till den och då måste man även lägga in den ekonomiska hållbarheten. Då kanske det handlar om öppettider exempelvis och parkeringar, vilket är det som främst nämns. Amazon har till exempel butiker utan personal. Kanske hyra kläder?”

Helena Alcenius, VD på Borås TME AB och Akademiplatsen AB.
(Personlig kommunikation 2020-04-02)

“Hade vi haft en tydligare vision än den vi har idag generellt och kopplat ihop den med hållbarhet, hade det varit enklare att fatta beslut utifrån det. Nu fattar vi beslut utifrån om det gynnar våra medlemmar och om det är bra eller dåligt utifrån boråsarnas perspektiv. Om man kunde lägga in hållbarhet i den aspekten blir det enklare att sondera och ta beslut utifrån det.

Som vi jobbar idag är det väldigt mycket fokus på barnfamiljer och dem vi tror rör oss mest i stadskärnan. Jag upplever att vi många gånger glömmer den yngre generationen och de är ju betydligt mer medvetna om hållbarhet. Så det vore nog väldigt bra att börja jobba med det mer. Vi behöver tänka på dem som vi vill ska använda stadskärnan inte bara dem som vistas där idag. I Borås City skulle hållbarhetsvisionen kunna innefatta väldigt mycket. Dels i evenemang när man tänker på plastmuggar och avfallshantering exempelvis. Att ha riktlinjer att förhålla sig till och att man är tydlig mot andra leverantörer när de kommer in i stadskärnan. /.../ Jag tror det är viktigt att få in det emotionella. Man kan vara hållbar men man måste visa det så att man ser det. Att det finns mycket grönt, träd och så vidare. Det visuella tror jag är viktigt att det finns.”

Caroline Wallin, cityledare på centrumbolaget Borås City.
(Personlig kommunikation 2020-04-21)

4.3.2 Hur kan samverkan kring hållbarhet se ut?

För att ta reda på aspekten kring samverkan, ställdes frågor i intervjuerna gällande om aktörerna idag upplever att de samarbetar kring hållbarhet, vad de tror behövs för att få fler aktörer att samverka kring hållbarhet i stadskärnan och sist men inte minst vad de tror en samverkan mellan olika aktörer skulle kunna se ut. Svaren presenteras i delkapitel utifrån vilken aktörsgrupp respondenterna indelats.

4.3.2.1 Kommunens samhällsplaneringsenhet - Samverkan

“Upplever ni att aktörer samarbetar kring hållbarhet idag? och “Vad tror du behövs för att få fler aktörer att samverka för en mer hållbar stadskärna?”

“Ja, jag upplever verkligen att aktörer inom Borås stad samarbetar kring hållbarhet /.../ Vi samarbetar kring alla parametrar av hållbarhet i viljan att förtäta stadskärnan utan att göra våld på de gröna och sociala värdena.”

“Det vi gjorde var att vi bildade Centrumfastighetsägarna i Borås och Butiksägarna i Borås, CiB och BiB, äger varsin del i centrumbolaget Borås City. Framgångsfaktorn har alltså varit

att de sluter sig samman precis som staden. Förtroende, tillit och vilja att dra åt samma håll är avgörande och det som helt enkelt behövs.”

Bengt Himmelmann,
samhällsplaneringschef för strategisk
samhällsplanering, Borås Stad
(Personlig kommunikation, 2020-03-25)

“Ja, jag tycker det. Sen vet jag, att jag själv som jobbar på fastighetssidan skulle önska att vi hade ett större utbyte med fastighetsägarna /.../. Samarbete finns, men det kan bli bättre.”

“Dels handlar det om viljan att samarbeta och att någon håller i det. Att man känner ansvar är också en viktig aspekt”

Lena Mellbladh,
Tillgänglighetskonsulent på
lokalförstöjningsenheten, Borås Stad
(personlig kommunikation, 2020-04-03)

“Ingången för samarbete är inte alltid hållbarhet, utan fokuset är många gånger på andra saker. Men det finns många synergier kring hållbarhet som vi inte riktigt pratar om /.../ Det jag tänker på är att man kan skapa evenemang som är centrumnära. Om man gör ett centrumnära evenemang för stadens invånare så kan man minska transporter och få en hög tillgänglighet för många /... / ett helhetstänk där man säljer in evenemang med en tydligare hållbar stämpel är något vi exempelvis kan bli bättre på.”

“För att vi ska samverka mer för hållbarhet så tror jag att vinsterna och synergier kring att skapa evenemang med fokus på hållbarhet behöver bli tydligare”

Anton Spets, Stadsträdgårdsmästare,
Borås Stad (personlig kommunikation,
2020-04-16)

“Jag tror att aktörer samarbetar kring hållbarhet utan att veta om det. Hållbarhet är så brett så ingen fattar vad det är. Det är allt och ingenting /... / Vi har samrådsarenor, där vi åker iväg på studiebesök ibland med akademi, fastighetsägare, politiker och kommundjnstefolk, där vi samarbetade för att få parken förverkligad. Hållbarhet finns i allt, men det är inte så ofta man fokuserar på hållbarhet. Mycket hållbarhetsarbete sker utan att vi ens vet om det, för utan hållbarhetstänk så blir det inte tillräckligt bra eller attraktivt.”

“Jag att det behövs kortare vägar. Idag är det inte ovanligt att fastighetsägarna kommer till oss i kommunen och säger “kan vi inte göra om den här gatan”, innan var det helt tvärtom, då blev vi tvungna att vända oss till fastighetsägarna och fråga om de kunde vara med och bidra med någon krona till ombyggnationen utanför deras fastighet. “

Richard Mattsson, Stadsarkitekt, Borås Stad
(personlig kommunikation, 2020-03-25)

“Hur skulle samverkan mellan olika aktörer kunna se ut gällande hållbarhet i stadskärnan?”

“Som stad kan vi skapa bra eller mindre bra förutsättningar för livet i staden. Staden jobbar för att skapa de bästa förutsättningarna. De andra, fastighetsägarna, vidtar åtgärder och så är det butiksinnehavare som hyr av fastighetsägarna. Vi har ju tre olika ansvarsområden men det gäller att vi gör detta i samförstånd med varandra.”

Bengt Himmelmann,
sambhällsplaneringschef för strategisk
sambhällsplanering, Borås Stad
(Personlig kommunikation, 2020-03-25)

“Att man gör saker tillsammans, det skulle jag säga är ett måste. Det funkar inte annars. Man måste ha en uthållighet i hållbarhetsdiskussionen och att man tänker på tillgänglighet också. Jag kan märka att det finns en del okunskap inom det området. Överhuvudtaget handlar mycket om okunskap och därför är det viktigt med samarbete och kunskapsspridning, det är det som gäller.”

Lena Mellbladh,
Tillgänglighetskonsulent på
lokalförsörjningsenheten, Borås Stad
(personlig kommunikation, 2020-04-03)

“Vi är väldigt vana i Borås att hitta arenor för att samarbeta; politik, tjänstemän och näringsliv. Så en samverkan skulle nog ske därifrån. Vi har något som kallas SRA: “samrådsarena” där näringsliv, politik och tjänstemän träffas två gånger per år och pratar om saker som kan gynna Borås som stad och som region. Fördelen och styrkan med SRA är att det blir som ett commitment rakt igenom hela samhället, eftersom att flera tydligt kan jobba mot samma sak /.../”

Anton Spets, Stadsträdgårdsmästare,
Borås Stad (personlig kommunikation,
2020-04-16)

4.3.2.2 Fastigheter - Samverkan

“Upplever ni att aktörer samarbetar kring hållbarhet idag? och “Vad tror du behövs för att få fler aktörer att samverka för en mer hållbar stadskärna?”

“Vi har en jättebra samverkan i Borås där vi pratar mycket stadsutveckling, men själva hållbarheten och arbetet kring det tror jag att man behöver konkretisera mer ././ Från Borås Stads sida tror jag det är en självklarhet att vi pratar om hållbar stadsutveckling och hållbarhet, men jag tror inte det är lika självklart för butiker, fastighetsägare, näringslivet, alltså vad är det som hållbarhet innebär? /.../”

“Samverkan kring hållbarhetsarbetet behöver konkretiseras. Det behövs ställas upp en tydlig vision och tydliga mål för att det ska ha en bättre effekt.”

Anna Liljenby, Näringslivspolitiskt ansvarig och
stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna Sjuhärad
(personlig kommunikation, 2020-03-25)

“Nej jag tycker inte det. Kommuner är rätt duktiga på att ta initiativ, - de vill få till stånd hållbara transportsätt, leveranser, få in mer cykeltrafik och så vidare. Men många andra aktörer håller emot och kräver exempelvis parkeringar och så vidare. Om man verkligen samverkar kunde många fler initiativ och idéer bli av.”

“Man behöver en tydlig vägledning och en riktlinje som alla aktörer kan enas kring ./.../ Vad som behövs är en förståelse för varför man måste samverka kring hållbarhet. Kommunen kan nog vara rätt enkla att få med. Men verksamheterna och handlarna däremot, de är nog rätt långt ifrån att förstå - de vet i bakhuvudet att konsumtionen måste minska, men hur skall de ställa om för att klara den förändringen? Innebär en minskad konsumtion att vi får färre verksamheter i stadskärnan eller kan verksamheterna ställa om?”

Susann Haggren, ansvarig näringspolitik på
Fastighetsägarna Göteborgsregionen. (Personlig
kommunikation 2020-04-14)

“Kanske inte så tydligt, det vill jag kanske inte påstå. /.../ Ur ett miljöperspektiv så har vi ambitioner att ha en bilfri stadskärna, fast det tror jag tillsammans med många andra fastighetsägare inte på. Att stänga ute biltrafiken skulle vara förödande för näringen och näringslivet, för då skulle folk inte komma in och besöka stadskärnan. Här krockar det ekonomiska och den miljömässiga hållbarheten, något som är viktigt att hitta en balansgång kring. Jag tror att man som gemene man och politiker många gånger glömmer bort att alla inte åker kollektivtrafik eller cyklar; därför måste möjligheten att komma in till stadskärnan och lämna bilen relativt nära stadskärnan finnas. /.../ Boråsare som åker till Göteborg kan tänka sig att parkera på Heden för att sedan gå en längre bit bort till Nordstan. Men i Borås vill de helst stå på Stora Torget. Det mentala avståndet för boråsarna i sin hemstad är kortare än vad det är i storstaden Göteborg, något jag tror handlar om vanor och beteendemönster”

“Diskussioner med övriga aktörer behövs. I vårt fall kan det handla om Borås Energi kring sophantering och avfallshantering i stadskärnan. Ett annat exempel kan vara den dialog vi har med Borås parkeringar exempelvis, hur de tänker, lägger upp sin strategi och jobbar tillsammans med hur de ska bygga och lägga upp sina parkeringsytor ur ett hållbart perspektiv.”

Christer Södeliden, VD Pulsen Fastigheter.
(Personlig kommunikation 2020-04-03)

“Jag skulle definitivt säga att jag upplever att aktörer vill samverka kring hållbarhet om inte annat måste de det på grund av att det efterfrågas mer hos gemene man. Jag gick på E-handelsdagen för två månader sedan och då berättade de att hållbarhetsfrågan 2016 låg på plats 8 hos konsumenterna, medans den 2018 hade seglat upp på plats nr 5 och 2019 var den på andra plats. Men samtidigt kan kunden i denna fråga vara lite motsägelsefull, eftersom kunden många gånger vill ha sitt paket snabbt, utan kostnad och på sina villkor. Det är lite svårt att få ihop den ekvationen, men bara det att hållbarhetsfrågan har seglat upp som ett begrepp är bra på alla sätt och vis /.../

“Att man hittar aktiva modeller som man kan byggas in i alla affärsmodeller som respektive bransch har, det tror jag behövs för att få fler att samverka kring just hållbarhet. Varje verksamhet måste ha ett hållbarhetsperspektiv i sin affärsmodell. Dagens och morgondagens konsument kommer tycka att hållbarhet är självklart, och då måste de finnas i affärsmodellen. Konsumenten kommer ställa en hel del krav, men samtidigt måste konsumenten kanske vänta lite mer, betala lite mer för en ekologisk vara, eller transport exempelvis. Lifetime value - Livscykeln för produkter, tjänster. Om en produkt är hållbar, så betyder det att man lagt ner så pass mycket kvalitet och funktionalitet så produkten kan användas under en längre period”

Gunnar Brinck, tidigare fastighetsägare i Borås
och ordförande i styrelsen Borås City
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

“Borås utmärker sig mycket från andra städer på grund av att man lyckats med samarbetet mellan kommun, fastighetsägare och butikerna som driver sina verksamheter. Där finns otroliga synergieffekter och intressant att komma på djupet när det gäller just Borås. Det samarbetet har hållit på i 20 år har inte bara blivit till, utan det har varit kämpande från alla sidor att komma på lösningar. Jag tror att det långsiktiga samarbetet som vi skapade för många år sedan ger goda frukter idag.”

“För man gör mycket gemensamt och vad gällande hållbarhet tror jag inte man överlever utan hållbarhetstänk. Jag tror att alla olika projektidéer som kommer upp i de olika forumen som finns har hållbarhet som utgångspunkt.”

“Man behöver vara tydlig med vad det är man vill göra. Sen tror jag att väldigt mycket av det man gör redan har hållbarhetsbegreppen i sig. Det vill säga att man kanske inte alltid ska fokusera på anledningen till varför det vi gör är hållbart, utan istället lägga fokus på att göra ett bra projekt, för då kommer hållbarhet naturligtvis med ändå. Ofta går allt hand i hand “

Linda Hansson, kommersiell förvaltare på Castellum AB i Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

“Hur skulle samverkan mellan olika aktörer kunna se ut gällande hållbarhet i stads kärnan?”.

“/.../ Vi har många olika samverkansgrupper som fokuserar på olika frågor. Jag tror att hållbarhetsfrågan skulle kunna passas in i många av de samverkansgrupper som redan finns. Men jag tror att vi kommer att behöva koppla in fler aktörer än vad vi har samarbetat med innan för att få nya perspektiv /.../ jag tror att vi behöver mer kloka idéer och tankar även från exempelvis Miljöförvaltningen, där sker jättemycket arbete som man kan ta lärdom av och lägga på stads kärnan /.../ Så i frågan kring samverkan använda de plattformar vi har och koppla på fler kompetenser och nya samarbetspartners, vilket exempelvis behöver vara RISE som forskar på alla möjliga olika saker och har mycket vi skulle kunna ta lärdom av. Även Science Park i Borås som jobbar jättemycket med hållbarhet kopplat till butikerna och textilproduktionen som Borås har sin historia i”

Anna Liljenby, ansvarig näringspolitik och
stadsutvecklingsexpert på Fastighetsägarna Sjuhärad
(Personlig kommunikation 2020-03-25)

“Man kan inte bara sätta en hållbarhetsvision och tro att det ska skapa samverkan, utan man måste djupdyka i visionen och se vad den innebär för var och en. /.../ För att få dem att djupdyka tror jag att alla parter, (fastighetsägare, handlare och kommun), måste träffas och tillsammans lyssna in samt förstå vilket håll världen är på väg och därmed ställa om för att möta framtiden. Sedan får man trätta ner vad framtiden innebär för de tre olika parterna och förstå att alla parter lär behöva göra uppoffringar. Men rent praktiskt behöver man få samma information och samma input.”

Susann Haggren, ansvarig näringspolitik på Fastighetsägarna Göteborgsregionen.
(Personlig kommunikation 2020-04-14)

“/.../ Hållbarhetsperspektivet i samverkan är svårt att peka ut, eftersom det är ett väldigt brett begrepp, men jag tror att det lätt kommer med på köpet på något sätt. Nyckeln till framgång gällande samverkan tror jag är dialog och delaktighet /.../ Det handlar om att hela tiden diskutera och samtala med kommunen, kommundienstjänstemän, kommunala bolag och fastighetsägare.

Christer Södeliden, VD Pulsen Fastigheter
(Personlig kommunikation 2020-04-03)

“Jag tror det är viktigt att man är prestigelös, för är man flera fastighetsägare får man inte ha konkurrenssituationen i åtanke, utan fokus ska vara på att göra saker tillsammans /.../ Det tycker jag att Borås har lyckats med, de allra flesta vet hur samarbetet i Borås fungerar idag /.../ En annan sak är att man måste vara öppen och generös i informationen så att alla känner sig inbjudna. Man måste också våga visa sig sårbar och vara beredd på att ta emot idéer samt eventuell kritik som kan komma för att bli kraften framåt.”

Linda Hansson, kommersiell förvaltare på Castellum AB i Borås.
(Personlig kommunikation 2020-04-30)

“Samverkan är bra ur exempelvis ett fastighetsägarperspektiv. För att där vill man ha verksamheter som lockar dit människor så att fastighetsvärdet består. Om man kan göra annorlunda saker och skapa engagemang kring lokalerna som är vakanta, så kan mer folk dras till stadskärnan eftersom att det ordnas saker. Det måste samverka mellan olika affärslag. /.../ Man får stötta varandra så man går in i mål med nya etableringar så man kan skapa något som verkligen blir trevligt för staden”

Gunnar Brinck, tidigare fastighetsägare i Borås och
ordförande i styrelsen Borås City
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

4.3.2.3 Utbud - Samverkan

“Upplever ni att aktörer samarbetar kring hållbarhet idag? och “Vad tror du behövs för att få fler aktörer att samverka för en mer hållbar stadskärna?”

“Nej jag skulle inte säga att jag upplever någon samverkan kring hållbarhet idag”

Frida Springer, franchisetagare och butikschef, The Body Shop,
Borås. (Personlig kommunikation 2020-04-30)

“Ja, men jag skulle nog säga att aktörer samverkar kring hållbarhet idag och då är det främst genom Borås city som denna samverkan sker, varav de är en jätteviktig aktör i den här frågan.”

“Att ha arenorna och plattformar där utrymme ges för att mötas och skaffa sig en samsyn, det tror jag är det som behövs för att fler aktörer ska samverka och speciellt inom hållbarhet. Jag tror att vi i Borås har bra arenor för dessa möten och upparbetade kanaler. För Borås del tror jag det främst handlar om en vidareutveckling. Det är en av Borås stads styrkor, att vi är bra på att samverka”

Sara Thiel, näringslivsutvecklare, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-05-08)

“Vi tänker mycket på att få till rätt etableringar och att det inte alltid är lätt för var och en enskilt. I detta har vi sett en möjlighet, det vill säga att det skulle vara lönsamt att samarbeta mer i och mellan verksamheterna, det hade varit givande för flera parter. Detta hade gynnat hållbarhet i den aspekt att vi hade fått mer välmående hyresgäster. Hållbarhet i en stad är svårt att mäta, det som är hållbart i ena änden kan i den andra bli kostsamt och utmanande. Men att samverka kring att få till rätt typ av etableringar skulle kunna motverka den effekten.”

Pi Johansson, etableringskonsult i Borås City,
konsult på Mind Retail. (Personlig
kommunikation 2020-04-20)

“Vissa gör det och vissa gör det inte /.../ Jag tror att fastighetsägare måste jobba mer med affärsutveckling och hjälpa sina hyresgäster med att affärsutveckla, utöver det måste de även titta på olika koncept och så vidare. Fastighetsägarna utifrån en traditionell syn tänker nog att de bara vill få in hyran. Jag personligen tror dock att det är viktigt att intressera sig mer i sina hyresgäster, det är ju deras framtida kassaflöde. Man måste helt enkelt jobba mer proaktivt och hitta nya affärsmodeller och tillsammans med butikerna engagera sig och få en förståelse för varandras perspektiv. /.../Äger man ett köpcentrum eller en butik måste man helt enkelt börja engagera sig i vad man ska börja sälja och erbjuda där.”

Magnus Kroon, affärsutvecklare inom konsumtions- och
stadsutvecklingsfrågor på House of Kroon

“Hur skulle samverkan mellan olika aktörer kunna se ut gällande hållbarhet i stadskärnan?”.

“Det är nog just precis det här med att ha ett forum; inte nödvändigtvis ett nytt, utan att öka fokus i något av de forum som vi har istället, eftersom vi redan har välfungerande forum.”

Sara Thiel, näringslivsutvecklare, Borås Stad.
(Personlig kommunikation 2020-05-08)

“Dels i etableringar kan det handla om vart man placerar olika typer av koncept i förhållande till olika typer av transporter och hantering av gods både in och ut från verksamheter. Det kan också handla om att optimera ytor, lagerytor, sophantering och så vidare. Gemensamhetslösningar på detta hade varit ett gott exempel. Det hade minskat antalet transporter för aktiviteter som sophantering, det kanske lätt kan ses som mindre viktigt eftersom att det handlar om så små fraktioner, men är man fler som går ihop så blir det ju mer, vilket gör att tyngden och effekten av det blir mer betydande. Sen har vi det här med etableringar genom att titta på konsumtions- och beteendemönster i vardagslivet. Att till exempel ha fler butiker i närhet till där man bor för att folk ska slippa ta bilen för att handla.”

Pi Johansson, etableringskonsult i Borås City, konsult på Mind Retail. (Personlig kommunikation 2020-04-20)

“/.../ Gällande stadsutvecklingsarbete är det viktigt att man målar upp en gemensam bild av det sammantagna varumärket - vad är det för bild vi ser på Borås city i framtiden? Vad är det för historia vi ska bevara och lyfta?”

“En annan viktig aspekt att ta hänsyn till är livet mellan husen. Jag tycker att fler borde samverka där, gå ihop som en organisation för att därigenom tillsammans kunna erbjuda trygga och trevliga miljöer.”

Magnus Kroon, affärsutvecklare inom konsumtion- och stadsutvecklingsfrågor på House of Kroon
(Personlig kommunikation 2020-04-16)

4.3.2.4 Övriga experter kopplade till stadsutveckling - Samverkan

“Upplever ni att aktörer samarbetar kring hållbarhet idag? och “Vad tror du behövs för att få fler aktörer att samverka för en mer hållbar stadskärna?”.

“Nej där har det inte trillat ner, just kring hållbarhet tycker jag inte man samarbetar. Det handlar mer om aktiviteter och att få folk att komma till stadskärnan och få till handel över huvud taget.”

“Det som behövs tror jag är ett ännu starkare konsumenttryck; när konsumenterna efterfrågar hållbarhet så måste de börja anpassa sig. Det kan även vara därför näringslivet inte riktigt hängit med /.../ Jag tror att många tror att det är för dyrt att jobba med hållbarhet, många har nog för låga marginaler för att lägga krut på hållbarhetsfrågan /.../ Butiksägare borde fundera på “vad ska jag sälja till min kund när hen nu har bestämt sig för att inte köpa en ny tröja?”. “Vilka tjänster ska finnas?” /.../ Handeln har hittills mest ägt en vara som varit snyggt som sedan sålts. Butikerna har inte byggt den där tjänstebaserade servicerelationen med kunderna som E-handeln gjort med sina personliga tips och trix. Bekräftelsebehovet hos människor idag är lika stort som alltid, det är därför jätteviktigt med personlig service /.../ Om man skulle vara rak så är internet det sämsta man kan göra för hållbarheten. Det är bättre att du går i butik men då måste butikens roll förändras. De behöver följa med i utvecklingen och bli mer proaktiva.”

Helena Alcenius, VD på Borås
TME AB och Akademiplatsen AB.
(Personlig kommunikation 2020-04-02)

“Nej, det har jag ingen uppfattning om att de gör. Ett tydligt exempel på att det inte finns någon tydlig samverkan mellan butikerna visade sig när jag gick runt och frågade butikerna om det fanns ett behov att ha en leveranstjänst med “Good goods” /.../ Först sa alla butiker att de redan har den tjänsten av ett annat företag. Det visade sig sen att det fanns 3–4 olika leverantörer för 6 butiker som alla låg på samma gata... Detta skulle jag säga är ett tydligt bevis på att det inte finns någon vidare samverkan kring hållbarhet idag.”

“Det som behövs för att få en ändring på detta tror jag är att man måste konkretisera vad hållbarhet är och vad man kan vinna på det. Det krävs att man får fram ett intresse för att de skall haka på.”

Caroline Wallin, cityledare på centrumbolaget Borås City.
(Personlig kommunikation 2020-04-21)

“Hur skulle samverkan mellan olika aktörer kunna se ut gällande hållbarhet i stadskärnan?”.

“Genom att jobba med centrumbolaget där framförallt stad och näringsliv är med. Men egentligen behöver även konsumenterna blandas in också /... / Om något skall bli trovärdigt så måste mycket göras av många och så måste det bli känt. Så samverkan skulle alltså ske genom de kanaler som redan finns, till exempel. Borås City /.../ Men det finns också andra samverkans varianter i Borås, exempelvis: “Borås rent och snyggt” vilka har vunnit Sveriges renaste stad 5 år i rad. Precis så kan samverkan se ut. Man bestämmer sig för att det här ska vi göra, där allt vi gör måste redovisas. Det måste bli lite mängd i det man gör”

Helena Alcenius, VD på Borås TME AB och Akademiplatsen AB.
(Personlig kommunikation 2020-04-02)

“Dels hade en gemensam sophantering och avfallslösning varit ett förslag /.../ Något annat som jag tror hade varit effektivt är ett gemensamt mål, till exempel att bli Sveriges mest hållbara stadskärna 2021 /.../ Det finns idag väldigt bra och tydliga grupperingar med CiB, BiB och Borås City i Borås stad, så skulle man fatta beslut om hållbarhet kan det genomsyras väldigt fort ut till verksamheter, näringsliv och de aktörer vi jobbar med. /.../ Vi har flera initiativ till samverkan i staden. Till exempel har vi i februari månad något som kallas restaurangveckan, där man i en vecka hos alla restauranger erbjuds en förrätt och varmrätt för 225 kr, vilket är jättepopulärt! /.../ Detta initiativet kan appliceras på och utifrån flera perspektiv, låt säga att vi exempelvis skulle ha en “hållbarhetsvecka” också? /.../ Ett annat exempel är sommardagarna. När vi bokade artister, så insåg vi att det var så svårt att få en jämn fördelning mellan kvinnliga och manliga artister. Det finns färre stora och duktiga kvinnliga artister och de som är kostar skjortan att boka. Jag antar att detta handlar om social hållbarhet och jämställdhet /.../ Lösningen blev att vi istället valde att lyfta de lite mindre kända men ändå sjukt duktiga kvinnliga artisterna genom att vi bokade dem. Hade man då jobbat från hållbarhetsaspekten hela vägen ut och haft krav på att det måste vara 50/50 i könsfördelningen, då måste man ju vara mycket mer kreativ och lösa dessa frågorna. Det är ju först *då* det händer saker.”

Caroline Wallin, cityledare på centrumbolaget Borås City.
(Personlig kommunikation 2020-04-21)

“Det vore intressant att använda Science Park Borås som en katalysator i den här diskussionen, att införa utmanande tankemodeller och workshopsmoment. /.../ En annan idé är också om vi finns med mer fysisk i stadskärnan, där invånarna lättare

kan vara med och känna sig delaktiga. Eller att man testade mer hos oss, det vill säga olika idéer och projekt för att se om det skulle funka ute i verkligheten”

Peter Serrander, samverkanskoordinator på Högskolan i Borås och projektledare på Science Park Borås och Josefine Persson, utvecklingsledare inom hållbarhetsfrågor i Ale kommun samt beställarkompetens kopplad till cirkulär upphandling kring textil och inredning på Science Park Borås
(Personlig kommunikation 2020-04-14)

4.3.3 Vision Borås 2025

“Borås 2025” är en vision där Borås Stad beskriver sitt framtida och önskade Borås (2012). Visionen inkluderar alla som bor och verkar i Borås: privatpersoner, företag, föreningar, organisationer med fler. Den redogör för att staden ska arbeta för en hållbar utveckling, där samverkan kring ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet innefattas. Borås Stad uttrycker i “Borås 2025” att det ska finnas en stor medvetenhet om hur livs- och stadsmiljön påverkar boråsarnas val. Detta ska på så vis göra valet gällande att välja det som är bäst utifrån en hållbar utveckling att bli det självklara.

För att underlätta arbetet med att uppnå och realisera “Borås 2025” har en uppdelning på sju målområden gjorts av den övergripande visionen. Tillsammans med målområdena finns tillhörande strategier i syfte att konkretisera målen.

Nedan presenteras målområdena i sin helhet från visionen Borås 2025:

1. Människor möts i Borås

Människor vill möta människor såväl i små som i stora sammanhang. I möten med andra utvecklas vi och får nya insikter. Välarrangerade möten och evenemang bidrar till en positiv bild av staden och stärker självkänslan.

2. Vi tar gemensamt ansvar för barn och unga

Om fler tar ansvar för barns och ungas uppväxt och lärande skapas bra förutsättningar för barn och unga att utvecklas till engagerade, självständiga och ansvarsfulla vuxna.

3. Företagandet växer genom samverkan

Borås Stads tillväxt förutsätter ökat företagande. Kreativ samverkan mellan näringsliv, akademi, kommun och andra delar av samhället bidrar till utveckling som skapar arbetstillfällen.

4. Livskraftig stadskärna

En attraktiv stad har en stadskärna som är levande under dygnets flesta timmar med en blandning av boende, handel och upplevelser.

5. Medborgares initiativkraft gör landsbygden levande

Människors engagemang och initiativkraft skapar starka, attraktiva tätorter och en levande landsbygd.

6. Goda resvanor och attraktiva kommunikationer

Goda resvanor med alternativa och attraktiva kommunikationer vid både korta och långa resor, minskar belastningen på miljön.

7. Ekologisk hållbarhet lokalt och globalt

En resurseffektiv och ansvarsfull utveckling säkerställer att nuvarande och kommande generationer får en hälsosam och god miljö.

(Borås 2025, 2012)

4.3.4 Samverkan i Borås och vision “Attraktion och Lust”

Bengt Himmelmann förklarar att det i sekelskiftet för 20 år sedan fanns brister i relationen mellan fastighetsägare, näringsidkare och kommunen i Borås (personlig kommunikation, 2020-03-25). Dessutom uppfattades det som att city dog när folk gick från jobbet. Himmelmann hade fått i uppdrag av Borås Stad att titta på utvecklingen i Borås city vid tidpunkten. För att främja samarbetet kring stadskärnan, bildades ett team med ambitionen att ta fram en framtidsbild för city och dess utveckling enligt Himmelmann. Gruppen som skapades bestod av fastighetsägare, handlarna som idag utgör centrumbolaget Borås City - vilka ägs av CiB, Centrumfastigheter i Borås och BiB, Butiker i Borås. Även boende och media var delaktiga. På första träffen beskriver Himmelmann att alla fick beskriva sitt “önskecity” där de insåg att alla ville samma sak (personlig kommunikation, 2020-03-25). Detta mynnade ut i att teamet 2005 tog fram en överenskommelse mellan Borås Stad, fastighetsägare och handlarna som fick namnet “Attraktion och Lust”. Syftet med överenskommelsen och visionen var att jobba för ett mer attraktivt och lustfyllt city. Himmelmann beskriver “Attraktion och Lust” som klistret i stadens samarbete, som överlevt mycket och som lever än idag.

I dokumentet, som står för överenskommelsen, “Borås City, Attraktion och Lust” (2005) beskriver fastighetsägarna, Borås Stad och handlarna på vilka sätt de utvecklar Borås city. Bostäder, butiker, arbetsplatser och torg samt människor lyfts upp som framgångsfaktorer till ett mer levande och tryggare city.

- Viskan, ån som rinner genom staden och stadskärnan, skall göras mer tillgänglig genom kajer och bostäder.
- Förbättrad grönska genom att utveckla stadsparken och öka vegetationen i city.
- Utveckla nya attraktiva torg och platser, vårda befintliga torg samt rusta upp gator där gågator är förebild.
- Attraktiva bostäder genom fler bostäder och annonsering av city genom landmärken.
- Mångfald av butiker och serveringar med ett attraktivt och brett utbud samt mer butiksyta i city. Gemensamma öppettider, fler caféer och restauranger där butiker och serveringar prioriteras i gatuplan.
- En mångfald av arbetsplatser i city.

- Upplevelser i city där de gamla stadspartarna framhävs och förutsättningar för fler aktiviteter i city under alla årstider skapas.
- En trygg trafik och enkel parkering genom lättorienterade trafiknät, omvandling av gator till fler handelsstråk med begränsad trafik och utveckling av välplacerade parkeringsplatser.
- Gammalt och nytt i harmoni, där förtätningen och omvandlingen av city skall ske med hög arkitektonisk kvalitet och samspela med stadens identitet och historia.
- Trygghet och säkerhet, där fler människor i olika åldrar och bakgrund skall kunna vistas ute säkert samt utformning av allmänna platser för att främja trygghet.

Sist men inte minst lyfts samverkan upp som ett målområde, där fastighetsägare, näringsidkare och kommun skall samverka kontinuerligt för att utveckla och vårda city. Att vara öppna för nya idéer nämns också (Attraktion och Lust, 2005). Utförande sker genom framtida förslag till åtgärder. Genomföranden av symbolhandlingar beskrivs som viktiga för att nå ett mer attraktivt city i visionsdokumentet "Attraktion och Lust" (2005).

4.4 Hur kan nudging användas i stadskärnans hållbarhetsarbete?

En intervju med Evelina Gunnarsson, nudgingexpert på Ramboll, genomfördes för att belysa nudging utifrån frågeställningen gällande hur aktörerna kan samverka kring hållbarhet. Nudging är en gren inom beteendekonometri som enkelt förklarar är ett verktyg för att påverka och ändra människors beteende mot "rätt" riktning (Naturvårdsverket, 2014). För att få större förståelse för hur aktörer i en stadskärna skulle kunna bidra till hållbarhet genom just nudging och vad nudging kan tillföra intervjuades alltså Evelina Gunnarsson. Frågorna och svaren presenteras nedan.

Hur används nudging i stadskontexten främst idag?

"Nudging handlar ju om beteendeförändring och att påverka människors beteenden genom att "knuffa" i rätt riktning genom arrangerade valsituationer. Så i en stadsmiljö kan det handla om allt ifrån hur man slänger skräp, det vill säga hur får man människor till att göra valet att slänga skräpet i en soptunna istället för att slänga det på gatan. Det handlar om att göra det lätt för människan att välja det hållbara tillvägagångssättet, agerandet och handlingen. Vad det egentligen handlar om här, är det här med att individerna själva måste ha en god intention att agera hållbart! De som ligger på marginalen till att ta hållbara val och de som har en inre vilja till att agera miljövänligt och smart, det är på de individer som nudgingförsökt mot en beteendeförändring har som störst effekt. Grundförutsättningarna måste vara på plats, det är ett måste för att en beteendeförändring hos människan och individen ska kunna ske och att den ska vara effektiv.

Ett exempel; För att lyckas få fler människor att cykla till jobbet så behöver det finnas cykelbanor som de kan cykla på. I Köpenhamn är förutsättningarna för att välja cykel som transportmedel så mycket bättre jämfört med i Stockholm. I Stockholm är grundförutsättningarna inte lika bra, här måste cyklister korsa många farliga och trafikerade korsningar, cykelbanorna är exponerade med övrig trafik vilket gör cyklister men även gångtrafikanter väldigt oskyddade och så vidare."

Evelina Gunnarsson, nudgingexpert på Ramboll.
(Personlig kommunikation 2020-04-17)

Vilka tror du kan/bör nudgas i syfte att främja hållbarhet och vilka är de faktorer som kan bidra till en ökad hållbarhet i stadskärnan?

“Först och främst måste de som utformar stadsmiljön ha det, man måste forma staden efter de som lever och verkar i stadsmiljön, det är en förutsättning för att skapa och bidra till hållbarhet. En fråga som Sverige måste jobba mer med är det här med beteendeinsikter, det vill säga att våga testa fler olika sorters styrmedel för att på så vis se vilket/vilka som har störst effekt.

Till exempel: Skåne ville få fler invånare att resa kollektivt och istället för att enbart marknadsföra kollektivtrafiken som ett smart och miljövänligt sätt att transportera sig satte man även in fler åtgärder. Man använde sig helt enkelt av fler styrmedel för att skapa en tydligare effekt. Det man gjorde var att erbjuda invånarna att resa gratis under en begränsad period. På detta vis kunde man lättare få människor att testa på kollektivtrafiken och därigenom lättare visa att kollektivtrafiken är ett smidigt och smart transportmedel. Sammanfattningsvis är det mest effektivt att använda fler påverkansmetoder. För det skapar en större chans till att man kanske prövar och på så vis går mot en beteendeförändring /.../ Vilket styrmedel man använder spelar ingen roll utan effekten är det viktiga.

Det är viktigt att förstå vad som hindrar och driver beteendeförändring hos människor och specifika målgrupper. Om det är en knuff eller något annat medel som ska till, spelar för mig ingen roll utan målet är att en förändring sker. Att få till en förändring kan ibland handla om relativt enkla åtgärder men ibland också komplexa. Det är därför viktigt att stanna upp och faktiskt undersöka och titta närmare på det man faktiskt vill påverka för att därigenom göra åtgärden så effektiv som möjligt. Inget kan ske förhastat och nudging handlar inte enbart om att man använder sig utav den moderna nudgingen, utan det nudging handlar om är det slutgiltiga effekten. I slutändan spelar det ingen roll om vilket styrmedel man använder utan det som skapar mest effekt är vad som är viktigt att ta hänsyn till. “

Evelina Gunnarsson, nudgingexpert på Ramboll.
(Personlig kommunikation 2020-04-17)

Hur skulle aktörerna som vi intervjuat (*kommun, fastighetsägare, utbud och övriga platsutvecklare som exempelvis centrumbolag*) kunna nudga de som besöker stadskärnan?

“Det ska vara lätt att göra rätt. Viktigt är att man utgår från användarna, /.../ de som faktiskt lever och verkar i staden och deras behov. Därigenom krävs även att man har en idé om vad deras behov är. Det kan vara alltifrån trafiksäkerhet till resor och så vidare. /.../”

Evelina Gunnarsson, nudgingexpert på Ramboll.
(Personlig kommunikation 2020-04-17)

Hur ska man få folk att agera utefter en hållbarhetsvision? Hur ska man på bästa sätt få en vision verklig? Kan nudging vara ett sätt?

“Alla dessa visioner är ofta väldigt abstrakta. Det viktiga med visioner är att kommunicera dem till medarbetarna och att det även finns uppbackning från ledningen. Man kan bryta ner visionen i faktiska åtgärder samt konkreta handlingar och beteenden /.../ Ett exempel skulle kunna vara: Resa hållbart till jobbet. Backar företaget och ledningen för de här hållbara

transporterna? Backar de om det tar lite längre tid för mig att komma till jobbet men att det då i alla fall är hållbart? Kan jag resa med pendeltåget istället för med bil, trots att det kanske tar lite längre tid eller varför inte tåg istället för flyg? Finns det möjlighet att boka 1: a klass på tåget så att jag ändå kan nyttja tiden på tåget till arbete och så vidare... Visioner är viktigt att man kan agera utefter dem, så att det inte enbart är något man lägger upp på intranätet eller webbsidan under någon flik någonstans /.../ En vision ska man kunna relatera till och den ska även vara tillgänglig”.

Evelina Gunnarsson, nudgingexpert på Ramboll.
(Personlig kommunikation 2020-04-17)

5. Diskussion

I följande kapitel sammanfattas och diskuteras resultatet från intervjuerna och den teoretiska referensramen.

5.1 Vad skulle aktörerna, enligt dem själva, vinna på om stadskärnan blir mer hållbar?

“Hållbarhet är en framtida konkurrensförutsättning” säger Sara Thiel, vilket bekräftas av bland annat Susann Haggren som menar att om stadskärnorna inte blir hållbara kommer de inte överleva. Detta var en genomgående respons på frågan, trots att det uttrycktes från respondenter med olika bakgrund och perspektiv. Resiliens, attraktivitet och sammanhängande lösningar är de viktigaste vinsterna enligt en annan respondent, medan en tredje lyfter att stadskärnan skulle uppfattas som mer i nutiden. Vidare var det flertalet aktörer som också refererade till dominoeffekten. En trevlig miljö lockar till sig besökare vilket gynnar den ekonomiska dimensionen i form av konsumtion och hög omsättning, för att nämna ett exempel. Detta i sin tur bidrar till att platsen eller stadskärnan upplevs attraktiv, vilket leder till att fastighetsägare gynnas och då även kommunen. Livfullhet och attraktion är faktorer som många respondenter kopplade till hållbarhet, faktorer som anses grundläggande när det kommer till stads- och platsutveckling.

En av respondenterna som arbetar på kommunen menar att en striktare hållbarhetsprofil hos Borås Stad hade underlättat i möjligheten till att själv sätta ringar på vattnet. Införandet av tuffare riktlinjer gällande hållbarhetsfrågor skulle ge de olika verksamheterna ett större mandat att kräva mer hållbarhet i upphandlingar och avtal.

En annan aspekt som tas upp från intervjuerna är att ett projekt faktiskt kan uppfylla fler hållbarhetsdimensioner samtidigt, något som påvisar en stor vinning. Dock kan detta kritiserars utifrån den teoretiska referensramen att det ytterst sällan kommer finnas tillvägagångssätt för projekt som tillfredsställer alla dimensioner av hållbarheten optimalt. Detta bekräftas också utifrån respondenternas svar. Det som är hållbart för någon i ena änden kan i den andra änden vara ohållbart i form av att det blir för kostsamt eller konkurrerande. Utifrån detta kan vi därför dra slutsatsen att arbetet för en hållbar utveckling många gånger kommer handla om att försöka finna den mest gynnsamma och lämpade balansen.

Gällande hållbar utveckling och ekonomisk hållbarhet påvisas tydliga motsättningar vid jämförelse mellan teori och hur det ter sig i verkligheten. I litteraturen menar flertalet författare att en hållbar utveckling inte alls är möjlig att uppnå såsom den rådande situationen ser ut gällande tillväxt, beteendemönster och konsumtion. Samtidigt menar respondenter vid intervjuerna att den ekonomiska frågan i hållbarhetsarbetet är ytterst väsentlig och många ställde den direkta frågan om hur samhället kan göra ekonomi av det hållbara, vilket pekar på att ekonomi spelar stor roll och kommer många gånger vara avgörande i ett hållbarhetsarbete. Detta är vad hållbar utveckling handlar om enligt författarna Gröndahl & Svanström, det vill säga att hållbar utveckling konstant handlar om att finna lösningar baserade på kompromisser. Elkington kritiserar företags användande av de tre hållbarhetsdimensionerna i modellen Triple Bottom Line just av anledningen att

ekonomi ändå alltid verkar prioriteras framför sociala och ekologiska vinster, vilket alltså även syns i respondenternas intervjuer.

Oavsett aktörsroll har ekonomi en betydande roll i en stadskärna. Det framgår av respondenterna att handel och kommers är A och O för butiksägare, fastighetsägare, kommun och till sist stadskärnans överlevnad. Vidare menar respondenterna därför på att det handlar om att ställa om själva konsumtionen så att den blir mer hållbar, för att sluta konsumera är i sig ohållbart för stadskärnan och samhället. Vad som framgår av intervjun med bland annat Magnus Kroon är att det handlar om att vi måste ändra basen i konsumtionen, där istället för att tänka "köpa nytt", måste människor snarare både tänka och köpa cirkulärt. Att väva in hållbarhet i sin affärsplan kan vara en nyckel till framgång men det framgår i intervjuerna att det finns en rädsla från handlarnas håll gällande att våga satsa på hållbarhetsinitiativ. Rädslan verkar främst bero på farhågor med att inte lyckas få någon ekonomi i det. Dock finns det aktörer som vågat trotsa rädslan och som satsat mer på ren hållbarhet genom exempelvis second hand, hyrmöjligheter med mera. I samma takt som verksamheterna och utbudet ställer om gäller detsamma för kunder och besökare. Kunden måste inse att det kostar pengar att även laga eller reparera. Att laga, sy om eller reparera är det nya sättet att konsumera och därför bär gemene man ansvaret för att se till att få in ekonomi i även det. Här lyfts olika perspektiv också fram gällande vem som skall ta den ledande rollen; vissa menar på att de kommersiella verksamheterna måste vara modiga och visa vägen för konsumenterna, medan andra menar att konsumenterna behöver börja efterfråga mer hållbara alternativ i större utsträckning för att få en förändring i utbudet.

En hållbar stadskärna skulle enligt flertalet respondenter vara användbart ur ett marknadsföringssyfte. Helena Alcenius nämner att om Borås stadskärna blir mer hållbar skulle det innebära en bättre produkt för destinations- och marknadsföringsbolaget Borås TME att marknadsföra lokalt, regionalt och nationellt. Alcenius belyser att turistrådet Västsverige och statligt ägda Visit Sweden har som ny affärsplan respektive strategi att enbart marknadsföra destinationer som jobbar med hållbarhet. Detta bekräftas även utifrån teoretiska referensramen och de Globala målen där det nämns att Sverige vill bli ledande förebilder inom hållbarhetsarbetet.

Sammanfattningsvis skulle vi här vilja hävda att aktörer har mycket att vinna på om stadskärnan de verkar i blir mer hållbar, trots att det finns oro kring den ekonomiska hållbarheten. Vad resultatet genom intervjuerna och även litteratur- och dokumentstudierna visat på är just att hållbarhet är mer aktuellt nu än någonsin. I och med globala och nationella mål som även reflekteras i turistbolagens inställning är hållbarhet nödvändigt att arbeta med för att kunna marknadsföra och attrahera besökare till staden. Många respondenter antydde också starkt att stadskärnan inte kommer överleva utan ett hållbarhetstänk. Med det sagt så finns det någonting att vinna, oavsett vilken aktörsroll och grupp du än tillhör.

5.2 Vilka parametrar arbetar aktörer i Borås stadskärna med idag och vilka anser de vara relevanta att arbeta med, för att göra den befintliga stadskärna de verkar i mer hållbar?

För att svara på denna frågeställning utgår vi från sammanställningen av respondenternas färgkodning av parametrarna, vilken även går att hitta som bilaga 3.

De färgkoder som tyder på att aktörerna jobbar aktivt eller tycker något är relevant att arbeta med är grönt, gult, blått och orange där färgerna skiljer statusen åt; blått betyder exempelvis att det redan är något aktörerna arbetar med men kan bli bättre på, medan orange anses relevant men inget som de själva kan bidra till. Gult innebär att det är relevant och något de skulle kunna arbeta med medan grönt indikerar att de redan arbetar aktivt med parametern. Denna överblick över färgkodningen ger en tydlig bild över vilka parametrar Borås aktörer arbetar med, det här i sin tur är intressant att titta på utifrån frågeställningens perspektiv.

Parametrar	Kommun				Fastigheter					Utbud			Övriga exp.		
	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Trygghet	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön
Tillit i grannskapet	Blått	Gult	Grön	Blått	Gult	Gult	Grön	Gult	Grön	Grön	Grön	Blått	Grön	Blått	Grön
Plats för social samvaro	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Gult	Grön	Grön	Orange	Grön	Grön	Grön	Gult
Rofylld plats	Grön	Grön	Grön	Grön	Blått	Grön	Grön	Gult	Grön	Gult	Orange	Blått	Blått	Orange	Röd
Plats för rörelse och motion	Grön	Grön	Grön	Grön	Blått	Grön	Blått	Grön	Gult	Gult	Orange	Blått	Grön	Orange	Röd
Promenadvänliga stråk	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Blått	Gult	Gult	Gult	Orange	Grön	Grön	Grön	Grön
Plats för lek	Grön	Grön	Grön	Blått	Blått	Grön	Blått	Gult	Grön	Gult	Orange	Blått	Grön	Gult	Röd
Flexibel grönyta	Grön	Grön	Grön	Blått	Gult	Grön	Blått	Gult	Gult	Gult	Orange	Blått	Grön	Gult	Röd
Större sammanhängande naturområde	Grön	Grön	Grön	Röd	Blått	Blått	Blått	Gult	Gult	Gult	Orange	Blått	Blått	Orange	Röd
Plats utomhus för spontana möten	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Gult	Grön	Gult	Orange	Blått	Grön	Grön	Röd
Platser för kulturutövning/kulturutbud	Grön	Grön	Grön	Grön	Gult	Gult	Grön	Grön	Grön	Gult	Röd	Blått	Grön	Grön	Gult
Serviceutbud	Blått	Blått	Grön	Gult	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Gult	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön
Blandning av bostäder	Gult	Grön	Grön	Gult	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Gult	Orange	Blått	Blått	Blått	Blått
Ljudmiljö	Blått	Grön	Grön	Grön	Gult	Gult	Gult	Grön	Grön	Gult	Röd	Grön	Blått	Röd	Röd
Luftkvalitet	Röd	Grön	Grön	Blått	Orange	Blått	Gult	Grön	Grön	Gult	Röd	Grön	Blått	Gult	Gult
Restavfall	Grön	Grön	Grön	Blått	Blått	Gult	Gult	Grön	Grön	Gult	Grön	Grön	Grön	Gult	Grön
Resvanor	Blått	Grön	Grön	Gult	Grön	Blått	Gult	Gult	Grön	Gult	Röd	Grön	Grön	Grön	Grön
Byggnaders energianvändning	Röd	Grön	Grön	Blått	Grön	Grön	Grön	Grön	Grön	Gult	Orange	Blått	Blått	Blått	Grön
Klimatpåverkan	Röd	Grön	Grön	Gult	Grön	Blått	Grön	Grön	Grön	Gult	Grön	Grön	Gult	Grön	Grön
Biologisk mångfald	Gult	Grön	Grön	Gult	Röd	Blått	Blått	Blått	Grön	Gult	Röd	Blått	Gult	Blått	Blått

någon kunskap eller åsikt om den. Sara Thiel nämner bland annat att eftersom hon arbetar på Borås Stad hade hon kunnat markera allt grönt i den anledning att kommunen i stort arbetar med alla dessa. Fast med utgångspunkt i hennes arbete på näringslivsenheten blir en del gråmarkerat, eftersom just den enheten inte jobbar med alla dessa.

“Bevarande av ekosystemtjänster och biologisk mångfald” och “dagvattenrening” är två av parametrarna som sticker ut på grund av många gråa markeringar. Det indikerar att kunskap om dess betydelse och/eller hur aktörerna kan arbeta med detta saknas. Många motiverar också sina gråa markeringar med att det är kommunen som sköter dessa, som exempelvis översvämningsrisker och dagvattenhantering. Caroline Wallin nämner dock att även om centrumbolaget inte tar det slutgiltiga beslutet kan bolaget trots det vara med i samverkan kring lösningarna, vilket indikerar att samarbete ändå kan ske rörande de frågor som till en början enbart anses vara kommunens uppgift.

“Större sammanhängande naturområde” är också en parameter som fått flera gråa markeringar, där några respondenter motiverar att parametern gällande sammanhängande naturområden inte tillhör stadskärnan. Vid granskning av den geografiska avgränsningen för Borås stadskärna ser vi att stadsparken inte inkluderas på grund av att Cityindex tar hänsyn till boende och verksamheter, där ett grönområde alltså inte kvalar in. Parametern är dock ändå relevant då en del aktörer menar att stadsparken tillför ett värde till stadskärnan och detta bekräftas även av teorin som påpekar att tillgång till grönområden är essentiell för stadsdelens boenden.

En bilfri stad är något som idag anses som ett vedertaget hållbarhetsmål och som kan kopplas till flertalet parametrar som bland annat luftkvalitet, ljudmiljö, klimatpåverkan. En bilfri stad skapar dock en intressekonflikt mellan olika aktörer enligt respondenterna, då detta anses vara förödande för utbudet och näringslivet i en stadskärna, medan den utifrån den ekologiska dimensionen setts som hållbar. Vad som konstaterats i teorin är att hållbarhet innebär så mycket mer än enbart den ekologiska dimensionen och att det aldrig kommer gå att uppnå en perfekt balans mellan de olika dimensionerna. Utifrån de sociala och ekonomiska aspekterna antyder många respondenter att en total utfasning av bilar kan anses ohållbar. De menar på att en bilfri stad medför “barriärer” för människor att spontant och naturligt ta sig till centrum; alla åker inte kollektivt, cyklar eller går vilket kan medföra att dessa inte tar sig in till stadskärnan. Vilket i sin tur skulle innebära bortfall av kunder för de som bedriver verksamheter i stadskärnan. Dessa frågor skapar uppenbart oro hos näringsidkare, eftersom flera respondenter lyfter upp att motsättningar ofta uppstår när parkeringar diskuteras. Kanske kan oron bottna i de trender och utveckling som handeln historiskt sett utsatts för när varuhus byggdes som externa handelsplatser vilka konkurrerade med stadskärnans mindre tillgängliga plats ur ett bilburet perspektiv.

Utifrån färgkodningen kan slutsatsen dras att ingen parameter verkar vara helt irrelevant för aktörerna inom stadskärnan. Det finns parametrar som är mer eller mindre relevanta för enskilda aktörer eller aktörsgrupper utifrån att olika aktörer “äger” olika frågor. Det påvisas också från intervjuerna och teorin att en del intressekonflikter kan uppstå dels mellan aktörer men även mellan de olika hållbarhetsdimensionerna. Återkommande är aspekten, som bland annat Caroline Wallin lyfter, att

samverkan fortfarande kan ske kring olika parametrar trots att det i slutändan är en aktör som äger frågan och har den beslutsfattande rollen.

Det kan även konstateras att aktörerna i Borås stadskärna redan anser sig arbeta med många av de parametrar som den teoretiska referensramen menar bidrar till en hållbar stadsmiljö. Däremot visar färgkodningen inte i vilken grad eller hur de olika parametrarna arbetas med. Citylab presenterar bedömningskriterier för att mäta om en parameter har uppnåtts eller ej. I en målinriktad samverkan bör det vara aktuellt att kunna mäta prestation. Anna Liljenby nämner att klimatpåverkan borde bli mer mätbar för att kunna använda det som ett incitament till åtgärder.

Med ovan nämnda aspekter i åtanke kan vi trots det konstatera att respondenterna i det stora hela antingen redan jobbar med, eller tycker att en stor del av de parametrar som hämtats från Citylab, Rådet för hållbara städer, Världsnaturfonden och Jan Gehl är viktiga och relevanta för stadskärnan i sin helhet och att samverkan i större eller mindre utsträckning kan ske kring samtliga.

5.3 Hur skulle samverkan kring hållbarhet kunna se ut och kan en hållbarhetsvision vara värdefull enligt aktörerna?

Hur skulle samverkan kring hållbarhet kunna se ut?

Att ansvaret kring hållbarhetsarbetet har börjat fördelas över stadens olika aktörer konstateras i både teorin och utifrån intervjuerna. Idag bär inte längre kommunen den fullständiga skyldigheten till att driva utvecklingen i stadskärnan utan åliggandet har förflyttats och fördelats utöver stadens olika aktörer. Numera är fenomenet kring samfinansiering allt mer vedertaget bland stadens aktörer och fler ser mervärdet av att kunna bidra till en mer trivsamt och hållbar miljö. Allt fler aktörer har kommit till insikt gällande effekten av att bidra till helheten och omgivningen även kan gynna deras verksamheter. Däremot lyfts det upp att samtliga involverade behöver veta vad de själva vinner på av att arbeta med hållbarhet. Med detta i åtanke kan vi konstatera att målet om en ökad samverkan kring hållbarhet kan uppnås, men att det då krävs att vinsterna och synergier kring det som bör göras blir tydligare för de som skall vara involverade.

Det har även visat sig att samverkan kring projekt och mål ger en större effekt, detta påvisas tydligt av både intervjuerna och litteraturen med dess modeller, såsom Quadruple Helix-modellen. Förtroende, tillit och vilja att dra åt samma håll är det som anses avgörande för att uppnå en effekt. Att tillfredsställa alla parter och dimensioner utifrån social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet skulle utifrån litteraturen förklaras likt ett utopiskt scenario. Detta bekräftas även utifrån verkligheten genom intervjuerna, då flertalet aktörer påstår att förståelsen kring periodvisa uppoffringar är avgörande för att utveckling ska ske. Som litteraturen hävdar handlar arbetet kring hållbar utveckling många gånger om att finna den mest lämpade balansen, att hitta kompromisslösningar som för helheten ger bäst effekt. Tar man detta påstående och sätter det i en verklig kontext innebär det att nyckeln till framgång kan handla om att ha dialog och delaktighet inom och mellan varandra i staden.

I frågan kring fördelarna med samverkan är teorin och empirin överens; fördelarna med samverkan är nämligen vad som blir till följd av det. Samverkan bidrar till ett ökat nätverkande vilket i sin tur öppnar upp för kunskapsutbyte, större förståelse och snabbare beslut. Vad som dock inte nämns i teorin men som lyfts utifrån respondenterna är frågan om prestige och konkurrens. De menar på att barriärerna gällande prestige måste rivs för att konkurrensen inte ska vara i huvudfokus. Konkurrensänk är helt enkelt inte kompatibelt med samverkan. Lika mycket som det globala hållbarhetsarbetet kräver en plattform som jobbar för implementering och utvecklingen av frågan, syftar respondenternas svar på att det är lika viktigt i en stadskärna. Att ha arenor och plattformar för att mötas är enligt flertalet respondenter viktigt, det behövs en plats där utrymme ges till att samverka kring just hållbarhet.

I Borås stadskärna tyder respondenternas svar på att det redan finns välfungerande samverkansgrupper och att dessa skulle kunna användas som arenor för hållbarhetsfrågorna. Många respondenter lyfter upp att aktörernas dialoger och samverkan pågått framgångsrikt sedan 20 år i Borås och att det tagit tid, pengar och engagemang att bygga upp. Genom centrumbolaget Borås City samfinansierar näringsliv och fastighetsägare gemensamma aktiviteter och projekt i Borås stadskärna, samtidigt som att kommunen beskrivs som alerta och på banan. Särskilt lyfts transport- och logistikprojektet Good goods, det återkommande konstprojektet No Limits, etableringsgruppen och sommartorsdagarna upp som projekt som pågår och som kan kopplas till hållbarhetsdimensionerna. Respondenterna lyfter även upp att projekten skapar trygghet och motverkar kriminalitet genom att bland annat skapa öppna platser där folk vistas under dygnets alla timmar och dessutom samarbetar centrumbolaget med BRÅ, Brottsförebyggande rådet.

Just vikten i att komma igång med hållbarhetsprojekt och gemensamt göra synliga saker för stadskärnans besökare betonas som framgångsfaktorer och något som enligt respondenterna anses avgörande för om en samverkan skall kunna överleva på sikt. För att motverka konkurrensänk ser vi att framgångsfaktorerna i Borås stadskärnas redan befintliga samarbete varit just att alla gått in med eget engagemang, tid och pengar samt vilja att göra saker gemensamt. Detta är dock något som flera respondenter meddelar tar tid att bygga upp, så en långsiktig, organiserad samverkan är essentiell.

För att utöka samverkan påpekar flera respondenter vikten av konsumenterna och invånarnas röster också, vilket även bekräftas av den teoretiska referensramen.

Utifrån resultatet anser vi att aktörerna i Borås redan idag har en god samverkan med olika forum som möjliggör för olika projekt i stadskärnan att födas och realiseras. Däremot är hållbarhetsfrågorna inte huvudfokus i något av dessa samverkansforum i dagsläget. Genom att implementera ett större uttalat fokus på hållbarhet är möjligheterna till en förbättring för aktörerna i Borås stadskärna goda, förutsatt att alla aktörer kan förstå vinsten i att engagera sig i hållbarhetsfrågorna. Samverkan skulle kunna utgå från de parametrar som vi i det sjätte kapitlet rekommenderar och där vi tror att det är viktigt att alla går in med tid, engagemang och pengar. Att tidigt samverka i projekt för allmänheten med hållbarhet i fokus är, precis som flertalet respondenter påtalat, en framgångsfaktor.

Kan en hållbarhetsvision vara värdefull enligt aktörerna?

Att få de olika dimensionerna inom hållbarhet att samexistera är något som i teorin benämns som utmanande. Exempelvis påpekas att så som den nuvarande ekonomin ter sig både teoretiskt och praktiskt utelämnas sociala och ekologiska faktorer. Trots detta finner vi i teorin många gånger visioner och mål kring just hållbarhet och de tre dimensionerna; de Globala målen och Sveriges miljömål är två exempel som påvisar att det faktiskt är praktiskt gångbart och effektivt att samlas kring mål.

Den övervägande uppfattningen från respondenterna på frågan om en hållbarhetsvision var mestadels positiv. De som inte uttryckligen sade att en hållbarhetsvision hade haft en positiv effekt, menade istället att en konkretisering gällande hållbarhetsarbetet hade varit betydelsefull. Svaren i intervjuerna fick vi konstaterat att frågorna kring hållbar stadsutveckling många gånger saknar koppling till stadskärnan.

Nudgingexperten Evelina Gunnarsson menar att det viktiga med visioner är bland annat att kunna bryta ner visionen i faktiska åtgärder, konkreta handlingar och beteenden, annars finns en risk att visionerna förblir abstrakta. Precis som respondenterna indikerat berörs alltså återigen vikten av att göra något konkret utifrån en gemensam målbild. Vision Attraktion och Lust som enligt Bengt Himmelmann framgångsrikt togs fram 2005, nämns enbart av ett fåtal respondenter trots att den togs fram tillsammans med kommun, näringsidkare och fastighetsägare - vilket borde tyda på att den eventuellt skulle behöva "återupplivas" utifrån 2020 års utmaningar, behov och samhällstrender där hållbar utveckling absolut borde ingå.

Vi tror, precis som att nudging handlar om beteendeförändring och "en knuff i rätt riktning", så hade en hållbarhetsvision i en stad kunnat fungera likadant, det vill säga att "knuffa" aktörer till att bli mer hållbara. För att hållbarhetsvisionen ska vara värdefull för aktörerna krävs dock att fler aktörer kommer till insikt och förstår hur hållbarhet kan vara gynnsamt för både för dem själva och andra - likt Anna Liljenby och flera andra respondenter syftat på: "What's in it for me?". Kännedom kring vad en aktör kan vinna eller få ut av att bli mer hållbar är vad vi i denna fråga bedömer som mest effektivt. Vidare indikerar majoriteten av respondenterna att en vision kring hållbarhetsarbetet vore bra att ha i samband med samverkan. Med detta vill vi hävda att en hållbarhetsvision hade varit gynnsam i att skapa en gemensam målbild att kunna arbeta mot. Väsentligt är dock att visionen skall vara relevant för både stadskärnan och för aktörerna själva, detta för att det ska bli en utväxling av synergierna kring hållbarhetsvisionen.

6. Slutsatser

Här presenteras våra slutsatser och rekommendationer för vad aktörerna inom kommunens samhällsplaneringsenhet, utbud och fastigheter bör samverka kring för att bidra till en mer hållbar stadskärna socialt, ekonomiskt och ekologiskt - vilket är examensarbetets sista frågeställning. Den slutgiltiga checklisten, kapitel 6.7, har tagits fram med inspiration från ansökningsformuläret för Quality Mark-certifieringen, vilken nämns kort i kapitel 1.2, som är en internationell certifiering för samverkan i stadskärnor. I Sverige är Svenska Stadskärnor huvudman för certifieringen.

6.1 Samverkan

Samverkan kring social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet bör ske mellan aktörer i stadskärnan och främst representanter från kommun, stadens fastighetsägare och utbud. Samverkansgruppen kan självklart utvidgas till att inkludera fler aktörsgrupper också. Samtliga aktörer bör gå in med ett gemensamt intresse i att stärka stadskärnans attraktivitet och främja en hållbar utveckling både lokalt och globalt. Samverkan kan ske i redan implementerade samverkansforum eller så bör ett sådant startas.

Tid, engagemang och finansiella medel är viktiga aspekter för en framgångsrik samverkan i stadskärnan. Därmed bör samverkansgrupper ta fram riktlinjer gällande dessa. Hur samverkan skall ske och vad respektive aktör ska och kan bidra med är viktiga frågor att öppet diskutera och komma överens om. Ibland kan detta vara enkelt, eftersom vissa aktörer äger en fråga i större utsträckning än andra. Kompromisser kommer däremot alltid att behöva ske både ur hållbarhetsperspektivet men även i samverkan. Det är svårt, om inte omöjligt, att uppnå ett resultat där alla dimensioner av hållbarhet erhålls och där alla aktörer får sina önskemål tillgodosedda. Det kommer alltså nästan alltid att handla om att göra den bästa avvägningen i olika frågor inom det gemensamma hållbarhetsarbetet, vilket alla måste vara införstådda i. Avsikten med samverkan skall dock alltid vara att stärka stadskärnans attraktivitet och främja en hållbar utveckling, vilket alla i slutändan vinner på.

6.2 Vision och Strategi

En gemensam hållbarhetsvision med en strategi för hur den skall förverkligas bör tas fram med samtliga aktörsgrupper närvarande. Visionen och strategin borde också inkludera stadskärnans besökare, invånare och konsumenternas roll och input. Det är essentiellt att samtliga parter blir delaktiga i hållbarhetsarbetet och framtagandet av visionen. Inte minst är det viktigt att samtliga förstår varför hållbarhetsarbetet är betydelsefullt för sig själv - den enskilda aktören. Vid framtagandet av visionen är det därför centralt att prata om vad stadskärnan skulle tjäna på att bli mer hållbar och vilka fördelar som finns för respektive aktör.

Examensarbetets resultat tyder på att om en stadskärna blir mer ekonomiskt, ekologiskt och socialt hållbar, skulle stadskärnan bli trevligare, tryggare och attraktiv för alla att vistas i och även en kraftfull "produkt" för destinationsbolagen att marknadsföra. Dessa faktorer spelar roll i att attrahera besökare och boende, som dessutom stannar i stadskärnan för att vistas och i det långa loppet konsumera, vilket genererar hyresintäkter och en levande stadskärna.

Visionen skall fungera som ett gemensamt mål i samverkan, men det är av största vikt att komma fram till konkreta åtgärder för vad som skall göras för att uppnå visionen. Att lärdomar och kunskap delas sinsemellan aktörerna och att stadskärnans invånare och besökare är involverade är grundläggande för att skapa goda synergieffekter och dessa aspekter bör innefattas i strategin.

6.3 Skapa miljöer för alla invånare

Att skapa miljöer för alla invånare är viktigt utifrån både trivsel och trygghet. En stadsinvånare består av olika människor i olika åldrar, inkomster, bakgrund och faser i livet samt har olika behov. Stadskärnan behöver vara tillgänglig för alla dessa, inte minst för att främja den sociala hållbarheten och minska segregation men också för att stadskärnan faktiskt skall kunna vara livfull och attraktiv. Att stadskärnan innehåller platser som är gratis att vistas på och inte bara innebär att privatpersoner måste konsumera för att vara där, som exempelvis på ett café, innebär också att stadskärnan blir mer inkluderande och är en aspekt aktörerna bör ta hänsyn till.

För att få så många som möjligt i en stadskärna att trivas, känna sig trygga och välkomna behöver aktörerna tillsammans skapa tillgängliga platser som tillfredsställer både invånarna och besökarnas olika behov. Det krävs bland annat rofyllda platser, plats för lek, plats för rörelse, service och ett varierat utbud av handel, caféer och restauranger samt plats för umgänge och grönska, för att nämna några. Skapandet av miljöer för olika individer och olika behov ökar både den sociala och den ekonomiska hållbarheten eftersom trivsamma miljöer lockar till sig människor och gör en stad levande. En levande stad där människor trivs och vill vistas i, är avgörande för stadskärnans överlevnad eftersom det i det långa loppet gynnar stadskärnans butiker och näringsliv. Detta är ett praktiskt exempel på hur en synergieffekt kan skapas och bidra i en stadskärna.

6.4 Möjliggöra för multifunktionella ytor

Att skapa och möjliggöra för platser med fler funktioner är något som för en stadskärna med begränsad yta och planer på förtätning är nödvändig. Det kan till exempel handla om att väva in möjlighet för rörelse och motion eller lek i den hårda bebyggelsen, gator och torg. Den här åtgärden skulle inte enbart främja människor och barns kreativitet och hälsa, utan hade dessutom bidragit till att fler människor skulle vistas ute vilket ökar känslan av trygghet i staden. Multifunktionella ytor skulle också kunna innefatta ytor och konstruktioner som bringar nytta med nöje. Ett exempel på detta är skateboardramper som är utformade likt gropar i marken. Dessa skateboardgropar hade inte enbart bringat nöje för invånarna, utan hade även vid eventuell översvämning kunnat agera vattenuppsamlare. Givetvis finns andra åtgärder som kan bringa nytta med nöje och därför uppmanas kreativt tänkande kring stadens olika tekniska lösningar, där exempelvis proaktivt arbete gällande klimatförändringar och extrema väder med fördel inkluderas i stadens utformning, det vill säga implementeringen av multifunktionella ytor.

Multifunktionella ytor kan även handla om ytor som skapas för att tillfredsställa fler sinnen hos människor. Genom att använda olika platsers yta för att till exempel lyfta

fram konstverk, färg, sång, fågelkvitter, dofter av förslagsvis nybakat bröd hade kunnat öka attraktiviteten för en stadskärna.

Viktigt när det kommer till multifunktionella ytor är att tillgänglighetsaspekten vävs in och att dessa platser ska vara öppna och framkomliga för alla människor oavsett ålder och behov.

Intervjuerna visar på flertalet andra exempel från projekt i Borås där ytor används på multifunktionella sätt; i stadsparken finns en grönyta på sommaren som på vintern blir en isbana och under sommaren används det stora torget mitt i stadskärnan till konserter under konceptet "Sommartorsdagar". Multifunktionella ytor behöver alltså inte vara bestående, utan kanske till och med bör förändras under dagens olika timmar eller årets olika årstider och högtider. Detta är viktigt eftersom stadskärnan inte enbart skall vara attraktiv att besöka när det är soligt och varmt ute.

I multifunktionella ytor kan frågan om trafik också inkorporeras. Det påståendet baseras på att samhället i det bästa stadsrummet delas och samsas om så mycket gata som möjligt. Gällande parametern "skydd mot trafik" kan detta kännas motsägelsefullt, men i frågan om att skapa en hållbar stadskärna handlar det om att riva barriärer mellan olika transportslag och istället visa hänsyn och respekt gentemot andra trafikanter. Det är även grundläggande i syftet med att minska bilar och tung trafik i staden att prioritera gång- och cykeltrafikanter. Viktigt är dock att inte exkludera biltrafiken helt och hållet då det fortfarande är ett primärt transportsätt för många besökare, men i det långa loppet behöver utsläppen och därmed bilanvändningen minska. Här kan förslagsvis nudging användas på invånarna till att börja åka kollektivtrafik med hjälp av prova-på-busskort. Det mentala avståndet är också en påverkande faktor för om människor väljer att gå, cykla eller exempelvis ta bilen. Det gröna stråket som det planeras för i Borås stad, skulle kunna vara en lösning i att göra det mentala avståndet till stadskärnan och de olika destinationerna i staden kortare. I kombination med att utnyttjade ytor i staden utnyttjas multifunktionellt skulle det alltså kunna bli mer attraktivt att lämna bilen hemma för att istället promenera eller cykla.

6.5 Hållbart utbud

Vad som framgår av teorin så kommer människan lägga allt mer pengar på varor, tjänster, hotell-, restaurang- och cafébesök samt sällanköp. Den framtida konsumtionen handlar även om, vilket intervjuerna och diskussionen i kapitel 5.1 belyser, att vi människor måste ändra basen i vår konsumtion. Istället för att konsumenter "köper nytt" och att butiker enbart säljer nytt, måste alla både börja tänka men också konsumera cirkulärt. Det finns en rädsla i att hållbarhet och konsumtion inte hänger ihop men så behöver inte alls vara fallet. Precis som Magnus Kroon säger är det hållbart ur den aspekten att Sveriges BNP består till 47% av konsumtion. Flera respondenter lyfter att vi inte kan sluta konsumera i stadskärnan, men att konsumtionen måste ske på andra sätt och att aktörerna inom utbudet måste våga satsa och lyfta fram sina hållbarhetsinitiativ. Verksamheterna äger i allra största mån frågan om stadskärnans utbud och det är dem som kan göra störst skillnad, tillsammans med fastighetsägare som stöttar upp och vågar satsa på ett långsiktigt samarbete med sina hyresgäster.

Det är som konsument viktigt att inse och skapa sig en förståelse för att även hållbara alternativ och hållbar konsumtion kostar, att se till fördelarna med att laga och reparera istället för att alltid köpa nytt. I den här frågan bör man underlätta och stödja verksamheter som har ambitioner att satsa på mer hållbara alternativ och utbud. Vad samverkansgruppen kan göra här är att helt enkelt kartlägga och lyfta fram de verksamheter som är hållbara. Genom att främja hållbara initiativ, skulle fler känna sig manade att göra detsamma. Med andra ord kan kartläggningen alltså både gynna och pusha fler till att gå samma väg.

Utöver aspekten att själva utbudet måste vara hållbart är det även viktigt att tillgången och tillgängligheten till ett gott basutbud av service - både offentliga och kommersiella, finns i stadskärnan. Invånare i stadskärnan bör ha nära tillgång till mataffär, förskola, grundskola, återvinningscentral, post- och pakethantering, apotek samt vårdcentral. Att erbjuda nära tillgång till dessa servicetyper medför att människor inte tvingas till att transportera sig så långt för att komma till dessa platser som vanligen är vardagliga besöksmål. Kopplas detta ytterligare till teorin så innebär ett gott basutbud av service oavsett stadsdel även att det blir bättre och jämnare försörjningsvillkor, jämlikhet, hälsa och välbefinnande för alla.

Hållbart utbud kan vidare även innebära att fastighetsägarna och verksamheterna vid etablering av butiker, kontor eller andra verksamheter prioriterar långsiktigt hållbara verksamheter för att främja en hållbar samverkan och minska risken för uppsägning av lokaler. Vid nyetableringar bör fastighetsägarna och verksamheten ta hänsyn till hur lokalen kan anpassas utifrån ett hållbart perspektiv. Vid dessa etableringar behöver lokalerna kanske inte totalrenoveras vid varje flytt och inflytt. Återanvändning och återvinning minskar den totala klimatpåverkan. Vad kan bevaras, vad kan återbrukas och vad kan återanvändas? I dagsläget finns det många lokaler och ytor som skulle kunna användas som de är, så länge en verksamhet passar in i lokalens sammanhang etableras. Det skulle förslagsvis kunna handla om en gammal industrilokal som istället skulle kunna användas som en plats för en matmarknad, "food market", något som för tillfället både är trendigt, aktuellt och efterfrågat. Syftet med detta är helt enkelt att skapa flexibilitet i staden och för stadskärnans redan befintliga lokaler och ytor. Även energianvändningen bör verksamheterna och fastighetsägarna samverka kring för att göra så effektiv som möjligt.

Aktörerna kan också samverka kring att minska tung trafik och samordna logistiken kring verksamheternas leveranser samt bortförsel av exempelvis restavfall. Detta skulle även kunna inkludera bostadshus. Det vore inte bara kostnadseffektivt att samordna transporter, bidrar också till en mer attraktiv miljö att vistas i med minskat buller, bättre luftkvalitet och mindre tung trafik i stadskärnan.

I stadskärnans utbud bör också utbudet av bostäder inkluderas. Enligt teorin är det viktigt att olika sorters boendeformer erbjuds, där vi kan se att verksamheterna lär gynnas med olika målgrupper boendes i stadskärnan.

6.6 Främja grönska och resiliens

Grönska är inte enbart fördelaktigt utifrån ett ekologiskt perspektiv utan det gynnar människors hälsa och välbefinnande. Att inkludera grönska i stadsplaneringen är väsentligt och betydelsefullt utifrån såväl teorin som praktiken. Grönska i staden kan

förekomma i olika slag, skepnader och storlekar och mer storskaliga förslag skulle kunna handla om allt ifrån stora blomsterrabatter, dekorativa installationer och sedumtak till gröna fasader och stråk.

Att införa inslag i stadskärnan gällande grönska som kan bidra till ett ökat intresse, engagemang och delaktighet från stadens invånare kan utifrån denna aspekt vara väldigt givande. Att bjuda in till lärande och delaktighet inom just hållbarhet och grönska bidrar inte bara till en trevligare mer inkluderande miljö, utan ökar även människors kunskap om den biologiska mångfalden och vad de kan göra inom hållbarhet.

En ökad mängd grönska och gröna initiativ skulle alltså vara fördelaktiga utifrån den biologiska mångfalden men också för stadskärnans resiliens mot exempelvis solljus, vind och nederbörd. När det kommer till frågan om översvämningar och dagvattenhantering kan hårdgjorda ytor inte kan tränga undan vatten såsom gröna kan; träd och gräsytor skapar naturliga vägar för vattnet att tränga undan och sugas upp. Utöver detta kan ett ökat bestånd av grönska dessutom bidra till en förbättrad luftkvalitet och ljudmiljö.

6.7 Slutgiltig checklista med parametrar

Samverkan

- Aktörerna etablerar ett fungerande samverkansforum med syfte att arbeta för en mer hållbar stadskärna. Samverkansforumet skall representeras av aktörer från kommun, fastigheterna, utbud i stadskärnan. Andra aktörer inom stadskärnan kan också inkluderas. I samverkan skall samtliga gå in med tid, engagemang och finansiella medel vars riktlinjer bestäms inom samverkansgruppen.

Vision och strategi

- En vision och strategi innehållandes konkreta åtgärder för hållbarhetsarbetet skall upprättas. Delaktighet och kunskapsöverföring inom samverkansforumet är essentiellt. Deltagande från invånare bör också vara en del i strategin.

Skapa miljöer för alla invånare

- Trygga, tillgängliga platser
- Platser för social samvaro och spontana möten
- Promenadvänliga stråk
- Rofyllda platser för rekreation
- Platser för lek

Möjliggöra för multifunktionella ytor

- Platser för rörelse och motion
- Ytor för kultur- och sinnesupplevelser
- Ytor anpassas och aktiveras efter årstider och dygnets olika tider
- Gång- cykel och biltrafik samspelar, där hållbara resvanor och färd sätt prioriteras
- Kreativt tänkande gällande stadens tekniska lösningar

Hållbart utbud

- Ett gott basutbud av service
- En variation av olika bostadsformer främjas
- Hållbara initiativ inom stadskärnans utbud lyfts fram och utvecklas, med tonvikt på cirkulär konsumtion
- Aktörerna samverkar för långsiktigt hållbara etableringar, lokalanpassningar och effektiv energiförbrukning
- Samordning av logistiska lösningar gällande leveranser och bortförsel av exempelvis restavfall i stadskärnan

Främja en grön och resilient stadskärna

- Prioritera och främja grönska i stadsmiljön
- Lärande och delaktighet inom hållbarhet och grönska
- Initiativ och projekt som främjar den biologiska mångfalden
- Främja en god luftkvalitet och ljudmiljö
- Klimatförändringar tas i beaktning i stadens utformning som exempelvis översvänningsrisker, dagvattenhantering, varmare temperaturer, ekosystemtjänster

6.9 Avslutande ord

Examensarbetets stora övergripande frågeställningar som syftar till att undersöka de ekonomiska, sociala och ekologiska dimensionerna hos tre stora aktörsgrupper; kommun, fastigheter och utbud i stadskärnan, har bidragit till att rapporten blivit väldigt omfattande och stor.

Styrkan i rapporten ligger i att vi kunnat kartlägga flera aktörers perspektiv på hållbarhet och hur ett hållbarhetsarbete hade kunnat se ut mellan olika aktörsgrupper i en stadskärnas offentliga rum. Den teoretiska referensramen lyfter fram ett antal olika parametrar, där det visar sig att många av aktörerna i Borås stadskärna redan arbetar med dessa ur ett hållbarhetsperspektiv kopplat till stadskärnan. Det var en fördel att få ha Borås som utgångspunkt, eftersom aktörerna där samverkat i olika projekt genom bland annat centrubolaget Borås City sedan början på 2000-talet. Förhoppningen är att aktörer i flera städer kan anamma de olika parametrarna som bidrar till hållbarhet i städer och inspireras av aktörernas samverkan i Borås genom denna rapport.

I och med att välja de mest vedertagna indelningarna av hållbarhet - social, ekonomisk och ekologisk, kan det ur ett akademiskt perspektiv tyckas att vi, rapportens författare, gjorde det enkelt för oss. Det finns nämligen mycket kritik angående Triple Bottom Line, som anses vara en förenklad modell av hållbarhet. Examensarbetets svagheter kan också finnas i att arbetet behandlar samtliga dimensioner och inte bara en, vilket gör det svårare att fördjupa sig och diskutera fler specifika åtgärder inom respektive problemområde. Den teoretiska referensramen och resultatet belyser många viktiga aspekter och nytänkande begrepp, men på grund av

rapportens omfattning var det omöjligt att lyfta fram alla i diskussion och slutsatsen. - Arbetet läses därmed med fördel i sin helhet för att få bästa möjliga insikt.

I efterhand kanske arbetet borde avgränsats och smalnats av för att få en bättre djupdykning i någon av aspekterna. Ett exempel hade kunnat vara att avgränsa arbetet till hur fastighetsägare kan bidra till social hållbarhet inom stadskärnan. Trots detta är vi mycket nöjda över hur rapporten utformats och att ha fått skriva om ett ämne som våra handledare Anna Liljenby och Susann Haggren på branschorganisationen Fastighetsägarna verkligen belyst behovet av.

Vi tror och hoppas att denna rapport kan inspirera aktörer i stadskärnor runt om i Sverige och inte enbart Borås, att samverka kring hållbarhet.

Förslag på vidare studier och forskning

Utifrån examensarbetets frågeställningar, resultat och diskussion finns enligt oss mängder av möjligheter för fortsatta fördjupningsstudier. Till exempel kan studier genomföras där någon av parametrarna granskas ännu mer, eller hur aktörerna utvecklar sin samverkan gällande hållbarhet och vad det får för effekt i ett platsutvecklingsperspektiv; uppfattas stadskärnan som mer attraktiv ur ett besöksperspektiv om aktörerna satsar på hållbarhet?

Vidare skulle uppföljning gällande hållbarhetsarbetet i stadskärnan vara mycket intressant men också viktigt att fördjupa sig i - vad får samverkan för effekt på klimatpåverkan och hur skulle ett uppföljningsarbete kunna se ut? Framgångsfaktorer för hållbara verksamhetsetableringar i stadskärnan är också en spännande och högst aktuell utgångspunkt, eftersom begreppet "butiksdöd" och vakanta lokaler är problem idag samtidigt som det betonas hur viktigt levande bottenvåningar är för att skapa liv på gator och torg.

8. Referenslista

(EEA) - Europeiska Miljöbyrån. (2010). *Städer*. Hämtad 2020-04-27 från <https://www.eea.europa.eu/downloads/c144a855ea1c43dcf5ec2389543778d0/1464911240/stader.pdf>

Borås stad. (2012). *Borås 2026 - vision och strategi*. Hämtad 2020-05-07 från <https://www.boras.se/download/18.793892fe158af8a7e70d9c31/1480941397480/Visi-on%20Bor%C3%A5s%202025.pdf>

Borås Stad. (2020). Om Borås. Hämtad 2020-05-19 från <https://www.boras.se/kommunochpolitik/omboras.4.46966c1e1580c421fba960b3.htm>
l

Borås Tidning (2005) Borås City Attraktion och Lust Borås: Borås Tidning Hämtad från: Tidningsurklipp

Borås TME AB. (2016). *Borås nominerad till årets stadskärna 2016*. Hämtad 2020-01-13 från <http://www.mynewsdesk.com/se/boraasboraas-tme-ab/pressreleases/boraas-nominerad-till-aarets-stadskaerna-2016-134451>

Boström, M. (2012) *A missing pillar? Challenges in theorizing and practicing social sustainability: introduction to the special issue*. Sustainability: Science, Practice & Policy 8 (1), 3-4. Hämtad 2020-04-22 från <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/15487733.2012.11908080?needAccess=true>

Boverket (2020) *Rådet för hållbara städer*. Hämtad 2020-03-20 från <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/stadsutveckling/radet-for-hallbara-stader/>

Boverket. (2012). *Vision för Sverige 2025*. Karlskrona: Boverket

Boverket. (2019). *Grönska främjar hälsa och välbefinnande*. Hämtad 2020-05-04 från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/Allmant-om-PBL/teman/ekosystemtjanster/naturen/valbefinnande/>

Boverket. (2020). *Förhållningssätt till hållbar utveckling*. Hämtad 2020-05-04 från <https://www.boverket.se/sv/PBL-kunskapsbanken/planering/oversiktsplan/fysisk-planering/forhallningssatt1/>

Brandenburger, A & Nalebuff, B. (1996). *Co-opetition*. New york: Doubleday.

Brundtland, G. H, et al. (1987) *Our common future, from one earth to one world - an overview by the World Commission on Environment and Development*. Hämtad 2020-04-24 från <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf>

Brundtlandkommissionen. (1988). *Vår gemensamma framtid*. Rapport från Världskommissionen för miljö och utveckling under ordförandeskap av Gro Harlem Brundtland.

Bryman, A & Bell, E. (2017). *Företagsekonomiska Forskningsmetoder*. Stockholm: Liber AB.

Chalmers Tekniska Högskola (2020). Hämtad 2020-04-24 från <https://www.chalmers.se/sv/nyheter/info/Sidor/default.aspx>

Cityindex, HUI Research (2018) *Definitioner av stad och stadskärna*. Hämtad 2020-04-11 av <https://hui.se/wp-content/uploads/2019/11/Definitioner-av-stad-och-stadsk%C3%A4rna-2018.02.pdf>

Cityindex, HUI Research och Fastighetsägarna (2019) *Cityindex Branschrappport 2019*. Hämtad 2020-04-11 från <https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/rapporter/2019/cityindex-branschrappport-2019.pdf?bustCache=1588581592526>

Citylab. (2019) *Citylab Guide - HÅLLBAR STADSUTVECKLING I PLANERING OCH GENOMFÖRANDE*. Hämtad 2020-01-13 från <https://www.sgbc.se/app/uploads/2019/06/Citylab-Guide-H%C3%A5llbar-stadsutveckling-i-planering-och-genomf%C3%B6rande.pdf>

Citylab. (2019). *Citylab Manual - MANUAL FÖR CERTIFIERING AV EN STADSDELS HÅLLBARHET, Hållbarhetsindikatorer för stadsdelar*. Hämtad 2020-01-13 från <https://www.sgbc.se/app/uploads/2019/11/CitylabManual-1.0-Webb.pdf>

Dempsey, Nicola; Bramley, Glen; Power, Sinéad & Brown, Caroline (2009). *The Social dimension of sustainable development: defining urban social sustainability*. *Sustainable Development* 19 (5): 289-300. Hämtad 2020-04-22 från <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/sd.417>

Denscombe, M. (2014) *The Good Research Guide - For Small Scale Social Research Projects*. New York: McGraw-Hill Education.

Elkington, J. *Harvard Business Review*. (2018). 25 years ago I coined the phrase "Triple Bottom Line." Here's why it's time to rethink it. Hämtad 2020-05-15 från <https://hbr.org/2018/06/25-years-ago-i-coined-the-phrase-triple-bottom-line-heres-why-im-giving-up-on-it>

Elkington, J. *Wiley Online Library* (2006) *Governance for Sustainability** Hämtad 2020-05-15 från <https://onlinelibrary-wiley-com.proxy.lib.chalmers.se/doi/full/10.1111/j.1467-8683.2006.00527.x>

Fastighetsägarna. (u.å.). *Hållbarhet*. Hämtad 2020-04-24 från <https://www.fastighetsagarna.se/om-oss/fragor-vi-arbetar-med/hallbarhet/>

Fegler, C. & Unemo, L. (2000): *Vad är hållbar utveckling?* Bilaga 7 till Långtidsutredningen 1999/2000. Finansdepartementet Stockholm 2000. Hämtad 2020-04-24 från

<https://www.regeringen.se/contentassets/3ab5d21a2c1d48068b80ac150b8daf3b/bilaga-7-vad-ar-hallbar-utveckling-kapitel-1-5>

Finansdepartementet. (2018). *Handlingsplan: Agenda 2030 (2018-2020)*. Stockholm: Regeringskansliet

Folkhälsomyndigheten (2020) *Frågor och svar om Covid-10*. Hämtad 2020-04-10 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/smittskydd-beredskap/utbrott/aktuella-utbrott/covid-19/fragor-och-svar/>

Gehl, J & Svarre, B. (2013). *How To Study Public Life*. Washington: Island Press

Gehl, J. (2003). *Livet Mellem Husene*. Köpenhamn: Arkitektens Forlag.

Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press

Globala Målen. (u.å.). *De 17 Globala målen*. Hämtad 2020-04-29 från <https://www.globalamalen.se/om-globala-malen/>

Hansson, H. (2003). *Kollektiv kompetens*. Lund: Studentlitteratur AB

Haugh, M. H. & Talwar, A. (2010). *How do corporations embed sustainability across the organization?* *Academy of Management Learning & Education*, Vol. 9, No. 3, pp. 384-396

Hodge, T. (1997). TOWARD A CONCEPTUAL FRAMEWORK FOR ASSESSING PROGRESS TOWARD SUSTAINABILITY. *Social Indicators Research* 40, 5–98. <https://doi.org/10.1023/A:1006847209030>

Hörnkvist, E. (2019-09-20). Nya värden i staden. *Fastighetstidningen*. Hämtad 2020-04-24 från <https://fastighetstidningen.se/nya-varden-i-staden/>

IPCC. (2018). *Global Warming of 1.5°C*. Hämtad 2020-04-12 från <https://www.ipcc.ch/sr15/download/#full>

Kenton, W. Investopedia. (2020). Triple Bottom Line (TBL) Hämtad 2020-05-15 från <https://www.investopedia.com/terms/t/triple-bottom-line.asp>

Laestadius, S. (2019). *Klimatet och omställningen*. Tullinge: Borea Bokförlag

Lunds Universitet. 2020. *Vad är hållbarhet*. Hämtad 2020-04-22 från <https://www.hallbarhet.lu.se/om-hallbarhetsforum/vad-ar-hallbarhet>

Nationalencyklopedin. (u.å.). *Bruttonationalprodukt*. Hämtad 2020-05-05 från <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/nb/bruttonationalprodukt>

Naturvårdsverket. (2020). *Miljömålssystemet*. Hämtad 2020-05-04 från <https://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Sveriges-miljomal/Miljomalssystemet/>

Naturvårdsverket: Mont, O., Lehner, M., Heiskanen, E. (2014). Nudging - Ett verktyg för hållbara beteenden? Hämtad 2020-05-05 från

<https://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6642-0.pdf?pid=14231>

Newman, P och Kenworthy, J (1999) Sustainability and Cities. Washington, D.C.

Oxfam; Lawson, M. et . al. (2019). *Public good or private wealth?*. Hämtad från Oxfam International 2020-04-29,

<https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620599/bp-public-good-or-private-wealth-210119-en.pdf>

Pallin, G & Sandlund, E. (2014). *Quattro Helix as a model for community development*. Umeå: Pedagogiska institutionen, Umeå Universitet. Hämtad 2020-04-28 från <https://utvecklingsarenavilhelmina.files.wordpress.com/2014/10/c-uppsats-ouattro-helix-som-modell-fc3b6r-samhc3a4llsutveckling.pdf>

Pallin, G: (2014). *Quattro Helix som modell för samhällsutveckling*. Umeå, Umeå Universitet. Hämtad 2020-04-25 från

<https://utvecklingsarenavilhelmina.files.wordpress.com/2014/10/c-uppsats-ouattro-helix-som-modell-fc3b6r-samhc3a4llsutveckling.pdf>

Regeringen (2017) *Strategi för Levande städer - politik för en hållbar stadsutveckling* Hämtad 2020-04-24 från

<https://www.regeringen.se/4971fa/contentassets/b5640fd317d04929990610e1a20a5383/171823000webb.pdf>

Regeringskansliet. (u.å.). *17 globala mål för hållbar utveckling*. Hämtad 2020-04-27 från <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/globala-malen-och-agenda-2030/17-globala-mal-for-hallbar-utveckling/>

Rådet för hållbara städer (2019) *Rapport 2019*. Hämtad 2020-03-20 från

https://www.hallbarstad.se/radet-nyheter/wp-content/uploads/sites/127/2019/03/Rapport_2019-Radet_for_hallbara_stader.pdf

Sharachchandra, M. Lélé. (1991). *Sustainable Development" A Critical Review*.

World Development, Vol. 19, No. 6, pp. 607–621. doi: 0305-750X/91 \$3.111/+ 0.011

Svenska stadskärnor (u.å) *Purple Flag för bättre och tryggare kvällsupplevelse*.

Hämtad 2020-05-11 från <https://www.svenskastadskarnor.se/purple-flag/>

Svenska Stadskärnor. (uå). QM Quality Mark Kvalitetsmärk din stad. Hämtad 2020-04-25 från <https://www.svenskastadskarnor.se/qm-kvalitetsmarkning/>

Sveriges Miljömål (u.å.) *MILJÖMÅLEN - Sveriges 16 miljö kvalitetsmål beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till*. Hämtad 2020-04-23 från <https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/>

Sveriges miljömål. (2020). *Giftfri miljö*. Hämtad 2020-04-27 från

<https://www.sverigesmiljomal.se/miljomalen/gift>

Weingaertner, C. & Moberg, Å. (2011). *Exploring social sustainability: Learning from perspectives on urban development and companies and products*. Sustainable development 22 (2): s. 122-133. Hämtad 2020-04-21 från <http://kth.diva-portal.org/smash/get/diva2:378611/FULLTEXT02.pdf>

Weingaertner, C., & Moberg, Å. (2011). *Exploring social sustainability: learning from perspectives on urban development and companies and products*. Sustainable Development 22 (2): s. 25.

Wheeler, S. M. (2010). *Planning for sustainability: Creating livable, equitable and ecological communities*. New York, Routledge

Wheeler, S. M. (2013) *Planning for sustainability: creating livable, equitable and ecological communities*. London, Routledge

Wheeler, S. M. och Beatley, T. (2009). *The sustainable urban development reader (2nd edition)*. New York, London; Routledge.

WSP och Fastighetsägarna (2018). *Cityklimatet 2018* Hämtad 2020-04-11 [https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/rapporter/gemensamma-
rapporter/cityklimatet-2018.pdf?bustCache=1588574785663](https://www.fastighetsagarna.se/globalassets/rapporter/gemensamma-rapporter/cityklimatet-2018.pdf?bustCache=1588574785663)

WWF. (2018). *Living Planet Report - 2018: Aiming Higher*. Switzerland: WWF, Gland

WWF. (2018). *One Planet City - Ledarskap för en levande panet*. Hämtad 2020-05-08 från https://www.wwf.se/cdn.triggerfish.cloud/uploads/2019/01/wwf_opc_positionering_2018.pdf

Yang, Y., & Holgaard, J. E. (2012). The important role of civil society groups in eco-innovation: a triple helix perspective. *Journal of Knowledge-Based Innovation in China*, 4(2), 132-148. <https://doi.org/10.1108/17561411211235730>

Örn, P. (Ordförande för Delegationen för hållbara städer). (2012-02-11). *Städer, både hot och möjligheter för miljön*. Hämtad 2020-04-27 från <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3993&artikel=4958977>

9. Bilagor

Bilaga 1. Aktörsanalys av Borås stadskärna

Grupp	Specifik organisation	Gruppens intresse i frågeställningen
	Trafik och stadsplaneringskontoret	Skapa en trivsamt och fungerande stad
	Park och natur	Planering av gröna stråk, parker och natur i stadskärnan
	Näringslivsenheten	Främja näringslivet i Borås på ett (ekonomiskt) hållbart sätt.
	Politiker	Kommunfullmäktige i Borås har 73 ledamöter. Under mandatperioden 2019-2022 finns en Mitt-S-samverkan som består av 23 socialdemokrater, 5 liberaler, 5 centerpartister och 3 miljöpartister. Oppositionen i Kommunfullmäktige består av 15 moderater och 5 kristdemokrater, 11 sverigedemokrater samt 6 vänsterpartister.
	Sophantering och återvinning	Planering och hantering av avfall och återvinning, miljömässigt och ekonomiskt hållbart.
	Kommunen - Borås Stad	Bibliotek
Offentliga funktioner	Vårdcentraler, tandläkare etc	Folkhälsa och människors mående
	Äldreboende	Värnar och tar hand om äldres plats i samhället
	Stödboenden	Värnar för utsatta och utstötta människor i samhället
	Centrumbolaget Borås City	Huvuduppgiften att verka för en levande stadskärna.
Platsutvecklare	CiB - Centrumfastigheter i Borås	Centrumfastigheter i Borås (CiB) är en samverkan mellan fastighetsägare i Borås city som driver utvecklingen av city framåt i olika projekt. I Borås city finns 70-talet fastighetsägare som äger 120 fastigheter, därför behövs samordning i en grupp kring dessa frågor. Centrumfastigheter i Borås äger hälften av aktierna i centrumbolaget Borås City och har tre stycken styrelseplatser.

	BiB - Butiker i Borås	Nätverk för alla butiker i Borås stadskärna, driver handelns frågor för att utveckla stadskärnan. Äger hälften av aktierna i centrumbolaget Borås City.
	TME Borås Borås	Borås TME är ett kommunalt bolag som samägs av Borås Stad och Borås Näringsliv ekonomisk förening i syfte att verka för att Borås framstår och upplevs som en mycket attraktiv stad för invånare och besökare. Bolaget ska offensivt marknadsföra staden, men också arbeta aktivt med att förbättra och utveckla nuvarande verksamhet inom besöksnäring och platsutveckling.
Platsutvecklare		
Utbud	Detaljhandel	Säljare av skor, kläder, accessoarer, skönhet, inredning, väskor, böcker, etc
	Matvaruhandel	Återförsäljare av matvaror till samhället invånare
	Café	
	Restaurang	
	Hotell	Försöker och möjliggör för turister och besökare i staden en plats att bo
Kommersiell service	Nöje, såsom biograf, museum, teater	
	Skönhetssalonger	Kommersiell service
Fastighetsägare	70-talet fastighetsägare som äger 120 fastigheter i Borås City	Ingår i CiB
	Framtida fastighetsägare	
Utbildning	Högskolan Borås	Involverade i näringslivet i Borås, står för framtida invånare
	Gymnasieskolor	
	Grundskolor	
	Komvux / Vidareutbildning	
Invånare	Dagens invånare	
	Framtida invånare	
	Barn	
	Turister	
	Högskolestudenter	
	Yrkesverksamma	
Övriga aktörer	Kyrkan	
	Föreningar, Idrott, Korpen, PRO,	

	Fritidsgård	
Övriga aktörer	Djur och natur	Tyst röst

Bilaga 2. Intervjumall och parameterlista

Vill du börja med att kort berätta om din arbetsroll/koppling till stadskärnan?

Har den organisation du jobbar på någon vision kring hållbarhet kopplat till stadskärnan idag?

På vilket sätt bidrar ni till hållbarhet inom Borås stadskärna idag?

Vet ni om några (andra) hållbarhetsinitiativ inom Borås stadskärna som görs idag/gjorts?

Upplever ni att aktörer samarbetar kring hållbarhet idag? Vad tror du behövs för att få fler aktörer att samverka för en mer hållbar stadskärna?

Vad tror ni en gemensam hållbarhetsvision hade gjort för en stad?

Hur skulle samverkan mellan olika aktörer kunna se ut gällande hållbarhet i stadskärnan?

Vad tjänar du/ni på att Borås Stadskärna blir mer hållbar? Vilka aspekter är viktigast?

Nu kommer vi visa aspekter som vi hittat från bland annat CityLab, Jan Gehls bok "Livet mellan husen", Rådet för Hållbara städer och Världsnaturfonden. Alla aspekter syftar till att öka stadens kvalitet och/eller städens hållbarhet. Vi vill att du utifrån din arbetsroll och den aktörsgrupp du representerar markerar de olika parametrarna utefter färgkodning:

PARAMETRAR	STATUS	KOMMENTAR
Trygghet		
Tillit i grannskapet		
Plats för social samvaro		
Rofylld plats		
Plats för rörelse och motion		
Promenadvänliga stråk		
Plats för lek		
Flexibel grönyta		
Större sammanhängande naturområde		
Platsbildning utomhus för spontana möten		
Platser för		

kulturutövning/kulturutbud		
Serviceutbud		
Blandning av bostäder		
Ljudmiljö		
Luftkvalitet		
Restavfall		
Resvanor		
Byggnaders energianvändning		
Klimatpåverkan		
Biologisk mångfald		
Dagvattenrening		
Översvämningsrisker		
Platsspecifika indikatorer		
Hållbara transporter		
Bättre luftkvalitet och hälsa		
Stadsplanering och Grönska		
Arkitektur, form och design för hållbara gestaltade livsmiljöer		
Långsiktigt reformprogram mot segregation		
Bevarade ekosystemtjänster och biologisk mångfald		
Hållbara ekologiska fotavtryck		
Investeringar, innovationer och entreprenörskap		
Lärande och delaktighet		
Städers ledarskap och internationell samverkan		
Skydd mot trafik		
Skydd mot våld och kriminalitet		
Skydd mot obehagliga sinnesupplevelser		

Möjlighet att gå		
Möjlighet att se		
Möjlighet att höra och prata		
Möjlighet att stå och uppehålla sig		
Möjlighet att sitta		
Möjlighet för lek och rekreation		
Möjlighet till dag-, kväll-, och nattaktiviteter		
Möjlighet till vinter-, vår, sommar och höstaktiviteter.		
Mänsklig skala		
Njuta av gott klimat		
Estetiska och sinnliga upplevelser		

Saknas parametrar som din aktörsgrupp kan tänkas arbeta med?

Vilket sätt kan ni jobba med de parametrar du kryssat grön och gul, varför kan/vill ni inte arbeta med dem ni rödmarkerat?

Skulle ni vilja tillägga något?

Har ni förslag på aktörer/folk vi bör intervjua från Borås stadskärna eller annan person inom området?

Bilaga 3. Respondenternas färgkodning av parametrarna

- GRÖN** ■ = parametrar och aspekter ni redan arbetar aktivt med
GUL ■ = parametrar och aspekter som är relevant och skulle kunna vara genomförbara för er
RÖD ■ = parametrar och aspekter som ni inte kan eller inte vill bidra till
GRÅTT ■ = Berör inte er eller har ingen kunskap/åsikt
BLÅ ■ = parametrar och aspekter som ni arbetar med, men som kan utvecklas och bli bättre.
ORANGE ■ = parametrar och aspekter som är relevant men som aktören inte kan eller inte vill bidra till.

Parametrar	Kommun				Fastigheter					Utbud			Övriga exp.		
	L.M	R.M	B.H	A.S	A.L	S.H	C.S	G.B	L.H	P.J	F.S	S.T	C.W	H.A	H.A
Trygghet	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Tillit i grannskapet	GRÅTT	GUL	GRÖN	GRÅTT	GUL	GUL	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÅTT	GRÖN	GRÅTT	GRÖN
Plats för social samvaro	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	ORANGE	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL
Rofylld plats	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	BLÅ	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	ORANGE	GRÅTT	BLÅ	ORANGE	RÖD
Plats för rörelse och motion	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	BLÅ	GRÖN	GRÅTT	GUL	GUL	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÖN	ORANGE	RÖD
Promenadvänliga stråk	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÅTT	GUL	GUL	GUL	ORANGE	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Plats för lek	GRÖN	GRÖN	GRÖN	BLÅ	BLÅ	GRÖN	GRÅTT	GUL	GRÖN	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÖN	GUL	RÖD
Flexibel grönyta	GRÖN	GRÖN	GRÖN	BLÅ	GUL	GRÖN	GRÅTT	GUL	GUL	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÖN	GUL	RÖD
Större sammanhängande naturområde	GRÖN	GRÖN	GRÖN	RÖD	GRÅTT	GRÅTT	GRÅTT	GUL	GUL	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÅTT	ORANGE	RÖD
Plats utomhus för spontana möten	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÖN	GRÖN	RÖD
Platser för kulturutövning/kulturutbud	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	RÖD	GRÅTT	GRÖN	GRÖN	GUL
Serviceutbud	BLÅ	BLÅ	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Blandning av bostäder	GUL	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÅTT	GRÅTT	GRÅTT
Ljudmiljö	BLÅ	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GUL	GUL	GRÖN	GRÖN	GUL	RÖD	GRÖN	BLÅ	RÖD	RÖD
Luftkvalitet	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÅTT	ORANGE	GRÅTT	GUL	GRÖN	GRÖN	GUL	RÖD	GRÖN	BLÅ	GUL	GUL
Restavfall	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÅTT	GRÅTT	GUL	GUL	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN
Resvanor	BLÅ	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÅTT	GUL	GUL	GRÖN	GUL	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN
Byggnaders energianvändning	RÖD	GRÖN	GRÖN	GRÅTT	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÅTT	GRÅTT	GRÖN
Klimatpåverkan	RÖD	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	BLÅ	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÖN	GRÖN
Biologisk mångfald	GUL	GRÖN	GRÖN	GUL	RÖD	GRÅTT	GRÅTT	BLÅ	GRÖN	GUL	RÖD	GRÅTT	GUL	GRÅTT	GRÅTT
Dagvattenrening	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GUL	GRÅTT	GRÅTT	GRÅTT	BLÅ	GRÖN	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÅTT	GRÅTT	GUL
Översvämningsrisker	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÖN	GRÅTT	GUL	GRÖN	GUL	ORANGE	GRÅTT	GRÖN	GUL	GUL

INSTITUTIONEN FÖR ARKITEKTUR OCH
SAMHÄLLSBYGGNADSTEKNIK, STADSBYGGNAD
CHALMERS TEKNISKA HÖGSKOLA

Göteborg, Sverige 2020
www.chalmers.se

CHALMERS